សមាគមបុត្តលិកសិក្សាខ្មែរ

ព្រះរាជាណាចក្រកម្ពុជា

ជាតិ សាសនា ព្រះមហាក្សត្រ

១៨

* ចំណងមិត្តភាពនិងការទទួលខុសត្រូវទៅវិញទៅមក
* ការពង្រឹងនិងពង្រីកចំណេះដឹង និង វិជ្ជាជីវៈ
* ការពារផលប្រយោជន៍គ្នាទាំងផ្លូវចិត្ត - សំភារៈ

ទស្សនាវដ្ដី គ្រូបង្រៀន

របាំក្បាច់បុរាណខ្មែរ ត្រូវបានទទួលស្គាល់ជាសម្បត្តិបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌អរូបីរបស់មនុស្សជាតិ ។

(ទំព័រ៤៩)

ខែ មករា - កុម្ភៈ - មិនា ឆ្នាំ ២០០៤
ផ្សាយចេញរាល់ត្រីមាស ពីទីចាត់ការសមាគមបុត្តលិកសិក្សាខ្មែរ
១២៨៩ មហាវិថីព្រះនរោត្តម (ភ្នំពេញ)
ទូរស័ព្ទ : ០២៣ ២១៦ ១៨៤

វិចារណកថា

មនុស្សជាផ្នែកមួយនៃកំលាំងផលិតកម្ម នៃបែបផែនផលិតកម្មមួយ និង ជាកត្តាកំនត់សំរេចរបស់បែបផែនផលិតកម្ម ។ ដូចនេះ ទ្រព្យសម្បត្តិពិតប្រាកដរបស់ប្រទេសជាតិ គឺមនុស្ស : មានមនុស្សជឿនលឿន គឺមានពលកម្មល្អ មានពលកម្មល្អ គឺមានសំភារៈសំបូរបែប មានជីវភាពរស់នៅសំបូរសប្បាយ ។

ការផ្លាស់ប្តូរសតិអារម្មណ៍ និង អាកប្បកិរិយារបស់ប្រជាពលរដ្ឋ ដើម្បីអោយមានគំនិតជឿនលឿន គឺជាភារកិច្ចសំខាន់បំផុតដែលថ្នាក់ដឹកនាំប្រទេសត្រូវតែពិចារណាសំដៅរកវិធានការជាអាទិភាព ។

ការអប់រំមនុស្ស គឺជាការដឹកនាំមនុស្សអោយធ្វើដំនើរឆ្ពោះទៅរកការកសាងសង្គមអោយមានការជឿនលឿនទាន់សម័យ ធ្វើយ៉ាងណាអោយមនុស្សសស្រាក់សស្រាំចូលរួមក្នុងសកម្មភាពសេដ្ឋកិច្ច ធ្វើយ៉ាងណាអោយគេមានជំនឿយ៉ាងមុតមាំលើកំលាំង និង សមត្ថភាពខ្លួន ។

ការអប់រំនោះត្រូវតែធ្វើអោយមនុស្សមាន :

- គំនិតចង់ដឹង ចង់យល់ មានការឆ្ងល់ច្រើន
- គំនិតចូលចិត្តសង្កេតពិនិត្យដែលនាំអោយមនុស្សយល់ពីទំនាក់ទំនងរវាងហេតុ និង ផល ។
- គំនិតស្រាវជ្រាវរក "ហេតុ" ផ្សេងៗដែលនាំអោយកើតបានជា "ផល" ។ កាលណាគេរក "ហេតុ" ឃើញ គេអាចផ្លាស់ប្តូរ "ផល" បាន ។
- គំនិតចូលចិត្តធ្វើការពិសោធដែលភ្ជាប់មនុស្សទៅនឹងធម្មជាតិ អាចធ្វើអោយមនុស្សមានសមត្ថភាពកែប្រែធម្មជាតិបាន ។
- គំនិតស្រលាញ់ភាពរុងរឿងដែលជំរុញអោយមនុស្សស្រលាញ់ពលកម្ម ដើម្បីឈានទៅរកអភិវឌ្ឍន៍សង្គមដែលគេរស់នៅ ។
- គំនិតវិធីសាស្ត្រ គំនិតវិភាគ គំនិតសំយោគ តក្កវិទ្យា វិចារណញ្ញាណ មនោគតិ ។
- គំនិតតក្កកម្ម គំនិតអនុវត្តន៍ ។

ដូចនេះការអប់រំមនុស្ស ត្រូវអនុវត្តក្នុងសកម្មភាពជាក់ស្តែង និង ក្នុងការជ្រើសរើសសកម្មភាព និង វិធីសាស្ត្រសមស្របតាមលក្ខខណ្ឌអំណោយផល ។

គណៈកម្មាធិការនាយក

មាតិកា

ល.រ	ចំណងជើងអត្ថបទ	ទំព័រ
១	វិចារណកថា	១
២	សេចក្តីដកស្រង់ "គោលនយោបាយយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់អភិវឌ្ឍការអប់រំ បណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និង វិជ្ជាជីវៈ"	២
	ទស្សនៈវិជ្ជាជីវៈ	
៣	អំពីយស	៥
៤	អំពីបញ្ញាទឹក	៧
៥	ភាពជាអ្នកមានចិត្តរឹងប៉ឹង	៩
	ចិត្តវិទ្យា-អប់រំ	
៦	របៀបអប់រំកូនក្នុងគ្រួសារ	១១
៧	ភាពរាយមាយរបស់សិស្ស	១៤
៨	ការកសាងកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលបុគ្គលិក	១៨
	វិទ្យាសាស្ត្រ និង ពត៌មានបច្ចេកវិទ្យា	
៩	សតវត្សវិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកទេស (១៨៦០-១៩៦០)	២១
១០	ម៉ាស៊ីនងាយៗ	២២
	ការអប់រំ និង គរុកោសល្យ	
១១	ភាសា : ការប្រើប្រាស់រាជស័ព្ទក្នុងសង្គមខ្មែរ	២៤
១២	គំនូរ : វិធីបង្រៀនគំនូរ (ត)	២៧
១៣	គណិតវិទ្យា : ការរាប់លេខ និង សរសេរលេខ និង ពាក្យ	២៩
១៤	គណិតវិទ្យា : វិធីគុណ និងវិធីចែក	៣០
១៥	គណិតវិទ្យា : ចំនោទ	៣១
១៦	សិក្សាសង្គម : សុជីវធម៌	៣២
	នាទីកំណាព្យ និង កំសាន្ត	
១៧	កំណាព្យសុភាសិត	៣៥
១៨	ស្មារតីគ្រូបង្រៀន	៣៦
១៩	អក្សរចំណោទ	៣៧
២០	ភ្នំព្រះធាតុ	៣៨
	វេទិកាស្វែងរៀន	
២១	សន្តានទៃកិរិយាសព្ទ	៤០
២២	អំណានខុសពីសំនៀរ	៤២
	ពត៌មាន	
២៣	តើលោកគ្រូ អ្នកគ្រូដឹងដែរឬទេ ?	៤៤
២៤	សិល្បៈរបាំខ្មែរ	៤៥
២៥	វេទិកាស្ត្រី	៤៦
២៦	ភាពសុខដុមក្នុងគ្រួសារ	៤៨

គណៈកម្មការរៀបរៀង និង និពន្ធ

- លោក កែវ យ៉ារ
- លោក ដុំ ហ៊ីន
- លោកស្រី គុយ ផល្លា
- លោក ស្វាយ ទិត្យ
- លោកជំទាវ ប៉ែន ណារ៉ុណ
- លោក ថោង បូរ៉ាន់
- លោក កៅ ជឿន
- លោកស្រី ប្រាក់ សូលីដា
- លោកស្រី នន់ សុគ្គី
- លោក ប៉ែន សារុន
- សមាជិក-សមាជិកា ស.ប.ស.ខ

គណៈកម្មការត្រួតពិនិត្យ

- លោក យស់ អ៊ាង
- លោកជំទាវ ហួរ សីរី
- លោកបណ្ឌិត អ៊ឹម កុច
- លោក ស៊ិន ស៊ីម
- លោក ស្មួង សារុន
- លោក ស៊ុង វ៉ាន់ថន

វិចិត្រករ

លោក ប៉ាន់ ត្រា

ការិកុំព្យូទ័រ

ក. ម៉ៃ សុធី

គ្របខាងក្រៅ

- ពីមុខ : របាំក្បាច់បុរាណ
- ពីក្រោយ : អគារសាធារណៈសាងសង់ក្នុងសម័យអាណានិគម

សេចក្ដីជំរាបស្រង់

គោលនយោបាយយុទ្ធសាស្ត្រសំរាប់អភិវឌ្ឍន៍ ការអប់រំ បណ្ដុះបណ្ដាលបច្ចេកទេស និង វិជ្ជាជីវៈ

I. សេចក្ដីផ្ដើម

....

....

២. ភាពផ្ទុយគ្នានៃរចនាសម្ព័ន្ធហត្ថពលករ *(Manpower)*

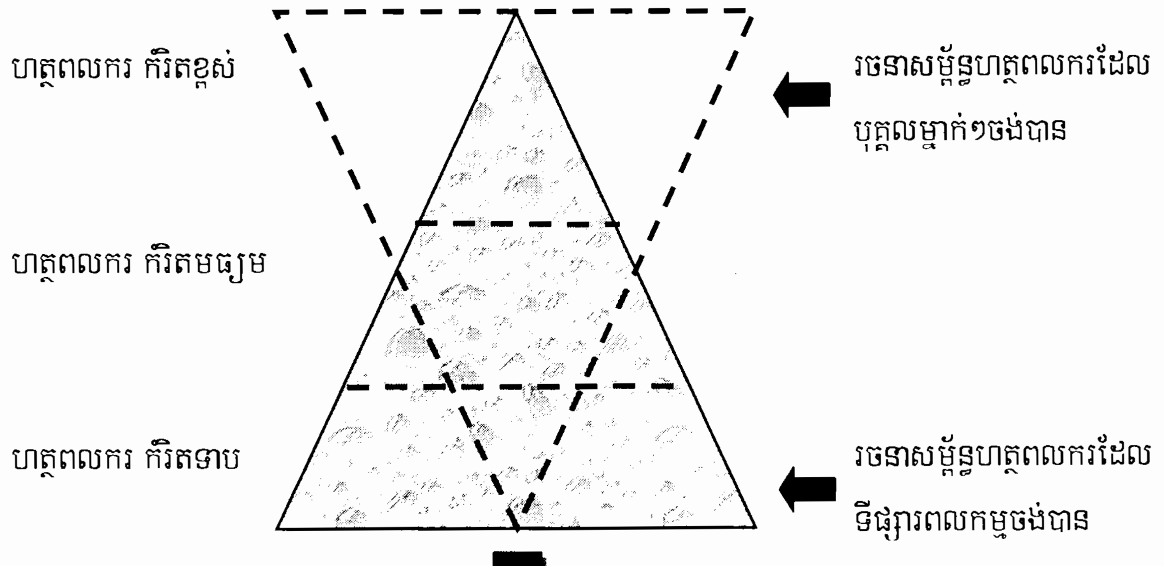

តំរូវការដំណើរការនៃប្រព័ន្ធអប់រំដែលជាប្រព័ន្ធមួយមានតុល្យ ភាពរវាងសេចក្ដីត្រូវការ និង ការផ្គត់ផ្គង់ហត្ថពលករ

៣. តំរូវការថ្មីចំពោះអប់រំ

សកលភាវូបនីយកម្ម តំរូវអោយការអភិវឌ្ឍន៍ប្រព័ន្ធអប់រំមួយ ដែលបណ្ដុះបណ្ដាលអ្នកបច្ចេកទេស ដែលនឹងទទួលជោគជ័យក្នុងការប្រកួតប្រជែងក្នុងទីផ្សារពិភពលោក ។ តំរូវការថ្មីចំពោះប្រព័ន្ធអប់រំត្រូវតែ :

- អភិវឌ្ឍប្រព័ន្ធបណ្ដុះបណ្ដាលហត្ថពលករមួយ ដែលសមស្របជាមួយនឹងសេចក្ដីត្រូវការនៃអង្គការពាណិជ្ជកម្មពិភពលោក (World Trade Organization) ។

- លើកកំពស់ប្រសិទ្ធភាពក្នុងប្រតិបត្តិការប្រព័ន្ធបច្ចេកទេស និង វិជ្ជាជីវៈ ដើម្បីឆ្លើយតបទៅនឹងតំរូវការហត្ថពលករពីសង្គមឧស្សាហកម្មជឿនលឿន ។

....

....

V. ទិសនយោបាយថ្មី *(New Policy Directions)*

....

....

២. ទិសដៅធំៗសំរាប់ការកែទំរង់នយោបាយ TVET នៅកម្ពុជា

ផ្អែកលើការសិក្សាវិភាគលើបញ្ហា និង ទំនាស់ដែលប្រព័ន្ធ TVET[១] យើងបាននិងកំពុងជួបប្រទះ ហើយឈរលើមូលដ្ឋាននៃការស្រាវជ្រាវអំពីនិន្នាការសកល គួបផ្សំជាមួយសភាពការណ៍ជាក់ស្តែងនៅកម្ពុជាយើង ទិសដៅចំបងនៃការកែទំរង់នយោបាយ TVET មានដូចបង្ហាញក្នុងតារាងខាងក្រោមនេះ ÷

ការផ្លាស់ប្តូរនយោបាយជាគន្លឹះក្នុងការអប់រំ បណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និង វិជ្ជាជីវៈ

ល.រ	អតីត		អនាគត
១	ប្រព័ន្ធដឹកនាំដោយការផ្គត់ផ្គង់ (a supply-driven system) ដែលផ្អែកលើសំណូមពរធំធេងរបស់សង្គម	⇨	ប្រព័ន្ធដឹកនាំដោយសំណូមពរ (a demand-driven system) ដែលណែនាំដោយសញ្ញាទីផ្សារពលកម្ម (labor market signals)
២	ប្រព័ន្ធផ្អែកលើសាលា (a school-based system) ដែលផ្តល់នូវ "សញ្ញាប័ត្រ" ដោយឈរ លើមូលដ្ឋាននៃការប្រលង	⇨	ប្រព័ន្ធអប់រំ និង បណ្តុះបណ្តាលដែលផ្តល់នូវ "សមត្ថភាព" (competencies) សមស្របជាមួយនឹងស្តង់ដាជាតិដែលបានទទួលស្គាល់
៣	ប្រព័ន្ធផ្អែកលើសាលា (a school-based system) ជាមួយភាពទន់ភ្លន់អប្បបរមាក្នុងការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាល(minimum flexibility in delivery)	⇨	ប្រព័ន្ធអប់រំបណ្តុះបណ្តាលជាមួយចំណុចចេញចូលច្រើន (multiple entry / exit points) និង ទន់ភ្លន់ក្នុងការផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាល (flexible delivery)
៤	គ្មានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការនូវការរៀនសូត្រ/បណ្តុះបណ្តាលពីមុន	⇨	ប្រព័ន្ធដែលទទួលស្គាល់ដោយជាក់លាក់នូវជំនាញ (skills) និង "សមត្ថភាព" "competencies" ដែលបានទទួល ទោះបីនៅទីណា និង របៀបណាក៏ដោយ
៥	ប្រព័ន្ធផ្អែកលើសាលាជាមួយការតំរង់ទិសនៃ "កម្មវិធីសិក្សា" ("study - program" orientation)	⇨	ប្រព័ន្ធអប់រំបណ្តុះបណ្តាលដែលតំរង់ឆ្ពោះទៅរកមុខរបរ និងវិជ្ជាជីវៈដែលបានទទួលស្គាល់ជាផ្លូវការ

(១) TVET: Technical Vocational Education and Training.

៦	ការអប់រំ និង បណ្តុះបណ្តាលសង្កត់ធ្ងន់លើផ្នែក Formal (Formal sector)	⇨	ការអប់រំ និង ការបណ្តុះបណ្តាលសំរាប់ផ្នែក Formal Non-formal និង ផ្នែក Informal(*)
៧	ការបំបែកចេញពីគ្នារវាងការអប់រំ(Education) និង ការបណ្តុះបណ្តាល (Training)	⇨	សមាហរណកម្មពេញលេញនៃការអប់រំ និង ការបណ្តុះបណ្តាល
៨	ប្រពន្ធ័មជ្ឈការ (centralized system) នៃការគ្រប់គ្រង	⇨	ប្រពន្ធ័វិមជ្ឈការ (decentralized system) នៃការគ្រប់គ្រង
៩	គ្រឹះស្ថាន/ស្ថាប័នត្រូវបានផ្គត់ផ្គង់ទាំងស្រុង និង ដំណើរការដោយរដ្ឋាភិបាលកណ្តាល	⇨	គ្រឹះស្ថាន/ស្ថាប័នដែលផ្គត់ផ្គង់ដោយខ្លួនឯង (self supporting) និង គ្រប់គ្រងដោយខ្លួនឯង (self managing) ជាមួយនឹងការឧបត្ថម្ភភាគខ្លះពីរដ្ឋាភិបាលកណ្តាល
១០	វគ្គបណ្តុះបណ្តាលដែលផ្តល់ដោយគ្រឹះស្ថានសិក្សានៅមានកំរិតទាប ព្រមទាំងបញ្ចប់ត្រឹមតែកំរិតនេះ	⇨	គ្រឹះស្ថានត្រូវផ្តល់ការបណ្តុះបណ្តាលទៅកំរិតខ្ពស់ដែលជាផ្នែកមួយនៃខ្សែបច្ចេកទេស
១១	ការអប់រំ និង បណ្តុះបណ្តាលពុំបង្កលក្ខណៈទូលំទូលាយដល់អ្នកសិក្សាទាំងឡាយអោយចូលរៀន (inaccessible)	⇨	ប្រពន្ធ័អប់រំ និង បណ្តុះបណ្តាលត្រូវបង្កលក្ខណៈដល់អ្នកសិក្សាគ្រប់ប្រភេទអោយមានលទ្ធភាពចូលរៀន (More accessible)
១២	តំលៃសំរាប់ការអប់រំ និង បណ្តុះបណ្តាលមានកំរិតខ្ពស់ (Cost-prohibitive)	⇨	ធ្វើអោយការអប់រំ និង បណ្តុះបណ្តាលកាន់តែងាយស្រួលទទួលបាន (More affordable)
១៣	ការចូលរួមរបស់ស្ត្រីភេទ និង ក្រុមដែលងាយទទួលរងគ្រោះនៅមានកំរិតតិចតួចនៅឡើយ	⇨	បង្កើនការយកចិត្តទុកដាក់ថែមទៀតទៅលើអ្នកចូលរួម ដើម្បីអោយមានសមធម៌
១៤	ការអប់រំ និង បណ្តុះបណ្តាលពុំទាន់ប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព (inefficient)	⇨	ប្រពន្ធ័អប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និង វិជ្ជាជីវៈត្រូវតែប្រកបដោយប្រសិទ្ធភាព (Efficient)
១៥	ប្រពន្ធ័អប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និង វិជ្ជាជីវៈ ពុំមានទាក់ទងទៅនឹងស្តង់ដានៅក្នុងតំបន់	⇨	ប្រពន្ធ័អប់រំបណ្តុះបណ្តាលបច្ចេកទេស និង វិជ្ជាជីវៈត្រូវតែអាចប្រៀបធៀបបាននឹងប្រពន្ធ័នៅក្នុងតំបន់

....

******

*Formal : ក្នុងប្រព័ន្ធ, Non-formal : ក្រៅប្រព័ន្ធ, Informal : ក្រៅផ្លូវការ

អំពីយស

មនុស្សលោកបាននិងកំពុងប្រឈមនឹងលក្ខខណ្ឌជាបដិបក្ខនឹងគ្នាមួយចំនួន នៅក្នុងដំណើរប្រព្រឹត្តទៅនៃជីវិតប្រចាំថ្ងៃរបស់ខ្លួនដូចជា លាភ និង អលាភ, យស និង អយស, សរសើរ និង និន្ទា, សុខ និង ទុក្ខ ។ តទៅនេះ យើងសូមលើកយកតែ "យស" (កេរ្តិ៍កិត្តិយស)ដូចតទៅ ÷

តាមធម្មតា គេត្រូវប្រើពេលច្រើនឆ្នាំដើម្បីកសាងអាគារដ៏ប្រណីតមួយ ។ ក្នុងរយៈពេលតែមួយនាទី ពីរនាទី ដោយប្រើអាវុធទំនើបបំផ្លាញអគារដ៏ប្រណីតនោះ អាចនឹងត្រូវកំទេចបានយ៉ាងងាយ ។ យ៉ាងណាមិញ គេចំនាយពេលរាប់ឆ្នាំ រឺមួយជីវិតដើម្បីកសាងកេរ្តិ៍ឈ្មោះពិរោះពិសាមួយបាន ។ ប៉ុន្តែក្នុងមួយពព្រិចភ្នែក កិត្តិនាមដ៏ល្អកម្ររកបាននេះ អាចត្រូវរលំរលាយអស់ដោយគុណវិបត្តិមួយ : "គុណប៉ុនសំពៅ ទោសមួយចូលទៅ រលាយគុណបាត់អស់" ។ គ្មាននរណាម្នាក់ជៀសវាងផុតពីសំដីកត់សំគាល់ដ៏បង្អិនបង្អោចដែលផ្ដើមឡើងដោយពាក្យអសុរោះ "ប៉ុន្តែ" នោះទេ ។ ឧទាហរណ៍ : គាត់ជាមនុស្សល្អណាស់ គាត់បានធ្វើនេះ គាត់បានធ្វើនោះ-ល- ប៉ុន្តែប្រវត្តិរូបល្អរបស់គាត់នឹងត្រូវបានស្រអាប់ពណ៌ដោយពាក្យដែលគេហៅថា "ប៉ុន្តែ" ។ ប៉ុន្តែពាក្យអប្រិយទាំងនោះនឹងបញ្ចប់នៅកន្លែងដែលវាចាប់ផ្ដើម ។ វីរជន រឺមហាបុរសទាំងឡាយ មិនញញើតនឹងប្រឈមមុខនឹងពាក្យវាយប្រហារ និង ពាក្យជេរប្រទេចឡើយ ។ ឆ្កែចេះតែព្រួស មនុស្សចេះតែដើរ ។ យើងកំពុងតែនៅក្នុងពិភពលោកមានភក់ល្បាប់ ។ ផ្កាឈូកជាច្រើនដុះចេញពីទីនេះ ដោយមិនបានជាប់ក្លិនភក់ល្បាប់ទេ ។

ជាក់ស្ដែង ព្រះពុទ្ធគឺជាតួអង្គដ៏មានកិត្តិនាមល្បីល្បាញបំផុត ក៏ប៉ុន្តែក៏ជាសាស្ត្រាចារ្យត្រូវគេបង្កាច់បង្ខូចព្រះកិត្តិនាមព្រះអង្គដ៏ខ្លាំងបំផុតនៅក្នុងសម័យកាលព្រះអង្គគង់ព្រះជន្មនៅឡើយ ។ មហាបុរសទាំងឡាយ ជាញឹកញយត្រូវបានគេស្គាល់ តែទោះជាយ៉ាងណាក្ដីក៏ត្រូវមានគេបង្អាប់បង្អោនផងដែរ ។

ពួកអ្នកប្រឆាំងព្រះពុទ្ធអង្គខ្លះបានផ្សាយពាក្យចចាមអារាមថា ព្រះអង្គធ្លាប់រួមរក្សជាមួយស្ត្រីម្នាក់ក្នុងវត្ត ។ ក្រោយពេលការប៉ុនប៉ងដ៏ថោកទាបទទួលបរាជ័យ ពួកគេបានផ្សាយដំណឹងខុសក្នុងចំនោមប្រជាជនថា ព្រះពុទ្ធហើយនិងសាវកទាំងឡាយរបស់ព្រះអង្គបានសំលាប់ស្ត្រីដដែលនោះ ហើយបានលាក់សាកសពស្ត្រីនោះនៅក្នុងគំនរសំរាមនៃផ្កាស្រពោនក្រៀមនៅក្នុងបរិវេណវត្ត ។ ពួកជនទុច្ចរិតនៅពេលក្រោយមកក៏បានអះអាងថា ក្នុងរឿងនេះពួកគេគឺជាពិរុទ្ធជន ។

កាលដែលបេសកកម្មជាប្រវត្តិសាស្ត្ររបស់ព្រះពុទ្ធអង្គបានទទួលជោគជ័យត្រចះត្រចង់ ដោយមានមនុស្សជាច្រើន

បានចូលមកសុំផ្ទួសជាមួយព្រះអង្គ ពួកមារសត្រូវចំពោះព្រះអង្គបានមួលបង្កាច់ព្រះអង្គដោយនិយាយថា ព្រះអង្គបានពង្រាត់បង្រាស់កូនប្រុសពីម្តាយ ពង្រាត់បង្រាស់ប្តីពីប្រពន្ធ ហើយចោទប្រកាន់ព្រះអង្គថាវាំងស្ទះវឌ្ឍនភាពរបស់ជាតិ ។ តែការប៉ុនប៉ងទាំងអស់នេះ ដើម្បីបំផ្លាញចរិតដ៏ប្រសើររបស់ព្រះអង្គត្រូវជួបបរាជ័យ ។ ជីដូនមួយផ្ទាល់របស់ព្រះអង្គឈ្មោះ ទេវទត្ត ដែលជាសាវកច្រណែនឈ្នានីសមួយរូបរបស់ព្រះអង្គ បានប៉ុនប៉ងធ្វើឃាតព្រះអង្គ ដោយប្រានថ្មទំលាក់ពីលើកំពូលភ្នំមក ក៏ប៉ុន្តែទេវទត្តត្រូវបរាជ័យក្នុងការប៉ុនប៉ងនោះ ។

ប្រសិនបើព្រះអង្គជាតួអង្គសុក្រឹត មានបារមីបរិបូណ៌ឥតកំហុសទទួលរងវាសនាអាប់អួដូចនេះទៅហើយ ទំរាំមនុស្សធម្មតាមិនទាន់មានភាពសុក្រឹត គេចវេះដូចម្តេចផុតពីវាសនាអាក្រក់បាន ។

លោកអ្នកឡើងលើភ្នំកាន់តែខ្ពស់ លោកអ្នកកាន់តែលេចធ្លោ ហើយស្ថិតក្នុងក្រសែភ្នែកនៃមនុស្សដទៃ ។ ខ្នងរបស់លោកអ្នកត្រូវបានគេមើលឃើញច្បាស់ ប៉ុន្តែផ្ទៃកខាងមុខបិតនៅកំបាំង ។ ពួកអ្នកស្វែងរកកំហុសលាតត្រដាងកំហុសឆ្គង និង ចំនុចសង្ស័យ រឺខ្វះទំនុកចិត្តរបស់លោកអ្នក ប៉ុន្តែពួកគេបំភ្លេចគុណធម៌ដ៏លេចធ្លោរបស់លោកអ្នក ។ ត្បាល់បក់បង្ហើរយកចេញនូវធូលីសំរាម រឺដៅ[១] ប៉ុន្តែរក្សាទុកគ្រាប់ធញ្ញជាតិ ផ្ទុយទៅវិញតំរងច្រោះរក្សាទុកកាកសំនល់ ប៉ុន្តែបង្ហូរទឹកដមផ្អែម ។ ជនមានវប្បធម៌បណ្តុះបណ្តាលហើយ រមែងក្រេបយករសជាតិឈ្ងុយឆ្ងាញ់ ហើយខ្ទាក់ចោលកាកសំនល់ ជនគ្មានវប្បធម៌រក្សាទុកកាកសំនល់ ប៉ុន្តែបោះបង់ចោលរសជាតិដ៏ឈ្ងុយឆ្ងាញ់នៃវិជ្ជា ។

ប្រការនេះ យើងមិនគួរគប្បីចំនាយពេលកែតំរូវសេចក្តីរាយការណ៍ខុសឆ្គង ប្រសិនបើកាលៈទេសៈមិនតំរូវអោយលោកអ្នកចាំបាច់ត្រូវបំភ្លឺទេ ។ សត្រូវសប្បាយចិត្តណាស់ កាលណាគេឃើញថា លោកអ្នកមានការឈឺចាប់ នោះហើយគឺជាចំនុចដែលគេរង់ចាំដោយពិតប្រាកដ ។ ប្រសិនបើលោកអ្នកសោះអង្គើយវិញ ការនិយាយបង្ខូចកេរ្តិ៍ឈ្មោះបែបនោះនឹងគ្មាននរណាយកត្រចៀកស្តាប់ទេ ។

ពិភពលោកនេះពោរពេញដោយបន្លា និង គ្រួសថ្ម ។ គេមិនអាចយកបន្លា គ្រួសថ្មបានអស់ទេ ។ វាជារឿងចំលែកណាស់ដែលមហាបុរសទាំងឡាយត្រូវបានគេនិយាយមួលបង្កាច់ គេសំអុយកេរ្តិ៍ គេបំពុល គេឆ្កាង រឺគេបាញ់សំលាប់ ។ លោកសូក្រាតត្រូវគេបំពុល ។ ព្រះយេស៊ូ ត្រូវគេចងឆ្កាងយ៉ាងឃោរឃៅ ។ លោកមហាត្មៈគន្ធី ត្រូវគេបាញ់សំលាប់ ។ ដូចនេះគេសង្កេតឃើញថា ការប្រព្រឹត្តល្អពេក វាជាគ្រោះថ្នាក់ ។ ក្នុងអំឡុងពេលរស់នៅ លោកទាំងនោះត្រូវគេរិះគន់ ត្រូវគេវាយប្រហារ និង ត្រូវគេសំលាប់ ។ ក្រោយពេលមរណភាព លោកទាំងនោះត្រូវបានគេលើកតំកើងជាទេវតា និង ផ្តល់កិត្តិយស ។

មហាបុរសទាំងឡាយ មិនខ្វល់នឹងកេរ្តិ៍ឈ្មោះ រឺអាប់កិត្តិយសនោះទេ ។ លោកទាំងនោះមិនខូចចិត្ត កាលណាត្រូវគេរិះគន់ រឺមួលបង្កាច់ ពីព្រោះលោកធ្វើការមិនមែនដើម្បីយកមុខមាត់ រឺកេរ្តិ៍ឈ្មោះនោះទេ ។ លោកមិនរវល់ថាតើអ្នកឯទៀតទទួលស្គាល់ស្នាដៃរបស់លោក រឺអត់នោះ លោកមិនដែលបានគិតអំពីផ្លែផ្កាដែលលោកបានធ្វើនោះទេ ។

ដកស្រង់ដោយ : **កែវ សុបុរិន្ទ**

រឿងពិតនៃជីវិត : ការផ្សាយរបស់ពុទ្ធិកសមាគមកម្ពុជរដ្ឋ

ព.ស. ២៥៤៥ គ.ស. ២០០២

(១) ចំបើងដែលបែននៅជជុះយកគ្រាប់ស្រូវម្តងទៀតទើបសំរេចទៅជាចំបើងមែនទែន

អំពីបញ្ហាទឹក

បញ្ហាទឹកកំពុងចោទនៅលើផែនដីយើងនេះ ។ សព្វថ្ងៃ បញ្ហាកង្វះទឹកកាន់តែដុះដាលឡើង ព្រោះប្រជាជនកើន ការប្រើប្រាស់ក៏កើនទៅតាមចំនួនមនុស្សដែរ ហើយបរិមាណទឹកស្អាតសំរាប់ប្រើប្រាស់នៅស្ថេរជានិច្ច : ក្នុងសតវត្សនេះ កង្វះទឹកត្រូវបានចាត់ទុកជារបាំងយ៉ាងធំធេងដល់ការអភិវឌ្ឍ ។

ក្នុងន័យនេះហើយ យូណេស្កូ (UNESCO) ដាក់បញ្ហាទឹកទៅក្នុងកិច្ចនៃសហប្រតិបត្តិការ ។ ទន្លេមេគង្គក៏ត្រូវបានធ្វើយ៉ាងដូចនេះដែរ : យើងមានគណៈកម្មាធិការទន្លេមេគង្គ... ។

កង្វះទឹកនៅឆ្នាំ ២០២៥

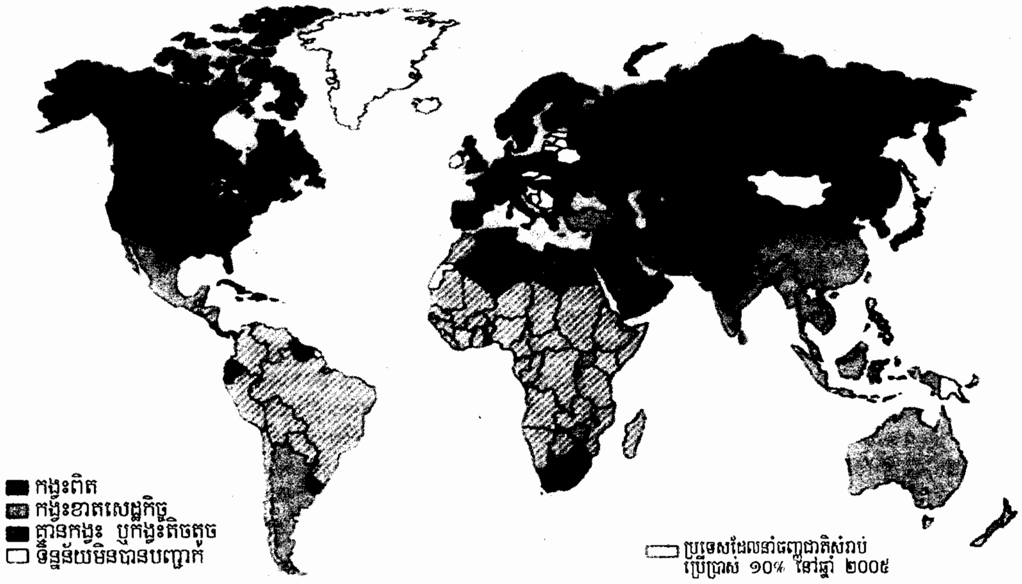

កន្លងមក សន្និសីទនៅទីក្រុងរីយ៉ូ (Rio) នាឆ្នាំ ១៩៩២ បានគូសបញ្ជាក់អំពីសារៈសំខាន់របស់ទឹកក្នុងទំនាក់ទំនងអន្តរជាតិ ។ បច្ចុប្បន្ននេះ ការស្រាវជ្រាវជាច្រើនបានអះអាងថា ក្នុងអំឡុងរយៈពេលដប់ឆ្នាំខាងមុខនេះ ប្រទេសកំពុងអភិវឌ្ឍនឹងក្លាយជាអ្នករងមុនគេអំពីកង្វះទឹក ។

ល្មើកណាតំរូវការកើន ល្មើកនោះបញ្ហាទឹកនឹងបង្កអោយមានទំនាស់ក្នុងការប្រើប្រាស់ ។ មានមនុស្សរាប់លាននាក់ទៅហើយនៅលើផែនដីនេះដែលរងគ្រោះដោយសារកង្វះទឹក ។ ប្រសិនបើយើងមិនមានការផ្លាស់ប្តូរបែបបទ និង ការគ្រប់គ្រងប្រភពនោះទេ នោះគ្រោះមហន្តរាយដ៏សំបើមនឹងមានចំពោះផែនដីក៏ដូចជាមនុស្សរស់នៅលើផែនដី ។

កម្មវិធីពិភពលោកដើម្បីធ្វើការវាយតំលៃប្រភពធនធានខាងទឹក (WWAP) ត្រូវបានបង្កើតនៅឆ្នាំ ២000 ក្នុង គោលបំណងរកដំណោះស្រាយស្ថិតស្ថេរចំពោះបញ្ហាអភិវឌ្ឍន៍របស់មនុស្ស ។ មានភ្នាក់ងារចំនួន ២៣ របស់អង្គការ សហប្រជាជាតិបានចូលរួមក្នុងកម្មវិធីនេះដែលត្រូវនៅក្រោមដំបូលយូណេស្កូ (UNESCO) ។

គំនិតផ្ដួចផ្ដើមនេះ កើតឡើងដោយសារមតិសាធារណៈពិភពលោកស្ដីពីបញ្ហាទឹកដែលបានប្រព្រឹត្តទៅនៅទីក្រុងឡាអេ (La Haye) នាឆ្នាំ ២០០០ ហើយត្រូវបានទទួលការគាំទ្រពីសំណាក់សេចក្ដីថ្លែងការណ៍ថ្នាក់រដ្ឋមន្ត្រីដែលផ្ដួចផ្ដើមរកច្រកចេញចំពោះបញ្ហានេះ ។

អង្គការ WWAP បានបង្ហាញយ៉ាងច្បាស់នូវរបាយការណ៍ពិភពលោកជាមួយនឹងរបាយការណ៍ផ្សេងៗទៀតស្ដីពីការអភិវឌ្ឍនៃប្រភពធនធានទឹក ។ ឯកសារនោះមិនមែនគ្រាន់តែធ្វើការវាយតំលៃលើសភាពនៃធនធានទេ តែក៏បានបង្ហាញអំពីការអភិវឌ្ឍសំរេចបានដើម្បីឆ្លើយតបនឹងតំរូវការ ។ ការបោះពុម្ពលើកទី១ត្រូវបានផ្សព្វផ្សាយនាឆ្នាំ ២០០៣ ។

ក្រៅពីនេះ អង្គការ WWAP នៅមានឯកសារមួយទៀតដែលមានចំនងជើងថា "ពីទំនាស់ទៅកាន់សហប្រតិបត្តិការ" ។ គំរោងនេះ សំដៅដោះស្រាយរឿងរ៉ាវលើកឡើងពីបញ្ហាទឹកដែលបានកើនឡើង និង អាចបង្កជាទំនាស់អន្តរជាតិរវាងប្រទេស ១៤៥ ដែលមានទន្លេ និង អាងរួមគ្នា ២៦១ ។ ប្រការនេះ ទឹកអាចក្លាយជាប្រភពនៃការប្រឈមមុខដាក់គ្នា ។ ប៉ុន្តែការគ្រប់គ្រងធនធាននេះបានល្អ អាចនាំទៅដល់ការបង្កើត រឺការពង្រឹងទំនាក់ទំនងសហប្រតិបត្តិការមានផលប្រយោជន៍ទៅវិញទៅមក ។

ការសិក្សា ការផ្សព្វផ្សាយ និង សកម្មភាពអប់រំជាបន្តបន្ទាប់ត្រូវបានខិតខំរៀបចំដោះស្រាយភាពស្មុគស្មាញនៃទិដ្ឋភាពសង្គមវប្បធម៌ វិទ្យាសាស្ត្រ និង នយោបាយដែលមានបញ្ហាពាក់ព័ន្ធនៅក្នុងតំបន់ព្រំប្រទល់ដែលមានទីបំរុងទឹក ។

ប្រែសំរួលដោយ : **កែច យ៉ារ**

////📖///

ធ្វើស្រែនឹងទឹក ធ្វើសឹកនឹងបាយ

ខេមរភាសិត

ភាពជាអ្នកមានចិត្តរឹងប៉ឹង

គុណសម្បត្តិដ៏សំខាន់បំផុតក្នុងខ្លួនវីរបុរស រឺមហាបុរស គឺភាពជាអ្នកមានចិត្តរឹងប៉ឹង ហើយជនដែលមាំទាំរឹងប៉ឹងនេះទៀតសោត តែងជាអ្នកទន់ភ្លន់ ។ លក្ខណៈនៃជនទាំងនោះអាចរួមមាន ៤ ប្រការ ÷

១- មិនចេះពោល ថ្ងូរ

២- មិនត្រូវការចង់ដឹងថា អ្នកដទៃនឹងគិតពីខ្លួនថាយ៉ាងដូចម្ដេច ។

៣- មិនប្រាប់អាថិកំបាំងរបស់ខ្លួនដល់អ្នកដទៃ និង មិនត្រូវការចង់ដឹងការអាថិកំបាំងរបស់អ្នកដទៃ ។

៤- មិនគិតថា ខ្លួនជាមនុស្សមានគ្រោះអាក្រក់ អាចនឹងនាំយកហេតុការណ៍ផ្សេងៗមកធ្វើជាប្រយោជន៏ដល់ខ្លួនបានទាំងអស់ ។

- ជនដែលពោល ថ្ងូរនោះ សំដែងអោយឃើញភាពទន់ខ្សោយ ខ្វះការតស៊ូចំពោះសេចក្ដីលំបាក ឬក៏យ៉ាងហោចមិនចេះលាក់បាំងទុកក្នុងចិត្ត ត្រូវតែនិយាយអោយគេដឹង ។ ការដែលបង្ហាញអោយមនុស្សទូទៅដឹងថា ខ្លួនបានទទួលការលំបាកនោះ ជាផលដ៏អាក្រក់មួយធ្វើអោយជនទាំងឡាយមើលឃើញថា ខ្លួនមិនមាំទាំគ្រប់គ្រាន់សំរាប់ធន់ចំពោះការលំបាក ។ បើការលំបាកនោះ បង្កើតឡើងដោយជនដទៃក្លែងធ្វើអោយលំបាកផងនោះ ជនដែលក្លែងនោះ រឹតតែសប្បាយចិត្ត បន្ថែមការបៀតបៀនកាន់តែខ្លាំងថែមទៀត ។ ប៉ុន្តែជនដែលមិនថ្ងូរ ខំតស៊ូចំពោះការលំបាកដោយស្ងៀមស្ងាត់ រមែងធ្វើអោយជនទាំងឡាយមើលឃើញនូវភាពមាំទាំ រឹងប៉ឹងគួរអោយគោរព កោតខ្លាច និង ធ្វើអោយជនដែលប្រទូស្តរាយពុំរីករាយ ព្រោះគេពុំបានជ័យជំនះ ។ បើទុកជា គេគិតបន្តប្រទូស្តរាយក៏គេដឹងថា មិនអាចយកជ័យជំនះបាន និង រអាលែងហ៊ានធ្វើតទៅទៀតផង ។
- ជនដែលមានលក្ខណៈរឹងប៉ឹង តែងមានការទុកចិត្តចំពោះខ្លួនឯង ចំពោះអ្វីដែលបានពិចារណាត្រឹមត្រូវហើយ ទោះបីអ្នកណាពោលអាក្រក់ល្អយ៉ាងណាក៏ដោយ ។ ជនដែលឧស្សាហ៍ស៊ើបសួរចង់ដឹងថា អ្នកដទៃយល់ឃើញចំពោះខ្លួនយ៉ាងណានោះ ក៏ព្រោះមិនប្រាកដក្នុងចិត្តខ្លួនឯងថា អ្វីដែលធ្វើទៅហើយនោះ ត្រូវ ឬខុស ។ ជនប្រភេទនេះ តែងខ្សឹបខ្សៀវស៊ើបសួរជានិច្ចថា តើចៅហ្វាយនាយមាននិយាយពីខ្លួនដូចម្ដេចខ្លះ ។ ផ្ទុយទៅវិញ ជនដែលមានលក្ខណៈរឹងប៉ឹងតែងជឿជាក់ថាខ្លួនធ្វើត្រូវមិនព្យាយាមចង់ដឹងថា អ្នកណានិយាយពីខ្លួនដូចម្ដេចទេ ។
- ការលាតត្រដាងអាថិកំបាំងរបស់ខ្លួនអោយអ្នកដទៃស្ដាប់ ឬការព្យាយាមចង់ដឹងអាថិកំបាំងអ្នកដទៃ ជាលក្ខណៈនៃភាពទន់ខ្សោយ ។ ជនខ្លះលាក់អាថិកំបាំងមិនបាន នឹងធ្វើអោយប្រេះទ្រូង ត្រូវតែដើរប្រាប់អ្នកនេះអ្នកនោះ រួចហើយបន្ថែមពាក្យថា កុំនិយាយទៅទៀត ដែលខ្ញុំនិយាយអោយស្ដាប់នេះ ព្រោះខ្ញុំទុកចិត្តទើបនិយាយ ។ តែដល់ទៅជួបអ្នកណាម្នាក់ទៀត ក៏និយាយអោយស្ដាប់

ទៀត ហើយក៏បន្ថែមពាក្យហាមដដែលនោះទៀត ។ ជនខ្លះទៀត មានការខ្វល់ខ្វាយក្នុងការចង់ដឹងរឿងអាថិកំបាំងរបស់អ្នកដទៃ បើបានដឹងហើយ ទោះជារឿងគ្មានប្រយោជន៍ក៏ដោយក៏រីករាយស្រស់ស្រាយប្រហែលគ្នានឹងបានទទួលទានអាហារដ៏មានឱជារស ។ ព្រោះហេតុនោះ ទើបវិធីដែលនឹងមើលលក្ខណៈរបស់មនុស្សដ៏ល្អមួយគឺ បើនរណាមួយជាអ្នកនិយាយការអាថិកំបាំងអោយយើងស្ដាប់ដោយគ្មានហេតុផល ឬចូលចិត្តខ្សឹបខ្សៀវ ចង់ដឹងរឿងផ្ទាល់ខ្លួនអ្នកដទៃនោះ អ្នកនោះជាមនុស្សទន់ខ្សោយមិនគួរគោរពរាប់អានជឿស្ដាប់ឡើយ ។

- មានលក្ខខណ្ឌដែលគួរអោយជឿថា ជោគអាក្រក់មិនអាចយកឈ្នះលើយើងបានទេ លុះត្រាតែយើងសុខចិត្តចុះចាញ់វា ។ អ្នកដែលមានលក្ខណៈរឹងប៉ឹង រមែងមិនអើពើចំពោះជោគអាក្រក់ឡើយ ។ បើទុកជាមានហេតុការណ៍ណាមួយកើតឡើង ក៏មិនទទួលផលពីហេតុការណ៍នោះទេ បែរជាទាញយកហេតុការណ៍នោះ ជាឧបករណ៍ធ្វើសេចក្ដីល្អចំពោះខ្លួនបានគ្រប់យ៉ាង ។ អ្នកសិក្សាដែលមានលក្ខណៈទន់ខ្សោយ តែងតែទោមនស្សរហូតដល់សំលាប់ខ្លួនក៏មាន កាលបើប្រលងធ្លាក់ ។ តែអ្នកសិក្សាដែលមានលក្ខណៈមាំទាំ ឥតមានតូចចិត្តទេ ព្រោះបើប្រលងជាប់ក៏គិតឃើញថានឹងឡើងរៀនថ្នាក់ខ្ពស់ទៅទៀត បើប្រលងធ្លាក់ក៏គិតឃើញថានឹងរៀនអោយបានច្បាស់លាស់ទៀត ។

មនុស្សដែលមានលក្ខណៈរឹងប៉ឹង ក្រៅពីលក្ខណៈ ៤ ប្រការនេះ នៅមានលក្ខណៈដទៃទៀតដែលយើងអាចងាយកត់សំគាល់គឺ ជាមនុស្សមិនកញ្ជក់កញ្ជែង មានការត្រិះរិះ មិនធ្វើកាយវិការឥតប្រយោជន៍ និយាយស្ដីច្បាស់ៗ និងមានឥរិយាបថនឹងនរជានិច្ច ។

ដកស្រង់ដោយ : **កែវ យ៉ារ**

❧❧❧ ❦ ❧❧❧

- **មនុស្សល្ងង់ គេធ្វើអោយពេញចិត្តបានដោយងាយ ។**
- **មនុស្សចេះដឹងពិសេស គេធ្វើអោយពេញចិត្តរឹតតែងាយទៅទៀត ។**
- **តែឯបុគ្គលមានការចេះដឹងបន្តិចបន្តួច កុំថាឡើយត្រឹមមនុស្ស ព្រះព្រហ្មក៏ធ្វើអោយពេញចិត្តមិនបានដែរ ។**

ស្រីហិតោបទេសភាគទី ៤

(កសាងខ្លួនឯង : ទស្សនវិជ្ជាលំហាត់ចិត្តរឹងប៉ឹងសំរាប់ដឹកនាំមនុស្សជាតិ)

ចិត្តវិទ្យា-អប់រំ

របៀបអប់រំកូនក្នុងគ្រួសារ

លទ្ធផលនៃការអប់រំអាស្រ័យនឹងកត្តា បី យ៉ាង : កត្តាគ្រួសារ កត្តាសង្គម និង កត្តាសាលារៀន ។ នៅបណ្ដាប្រទេសជាច្រើនដូចជា សហរដ្ឋអាមេរិកជាដើម សុទ្ធតែមានគោលនយោបាយជូនរង្វាន់ដល់គ្រួសារទាំងឡាយណាដែលដើរតួជាគ្រូទីមួយដ៏ល្អរបស់កូននៅក្នុងគ្រួសារ ព្រោះការអប់រំផ្នែកសីលធម៌ល្អ ទំលាប់ល្អ គំរូល្អ ទឹកចិត្តចង់រៀន គ្រួសារមានឥទ្ធិពលខ្លាំងក្លាណាស់ ។ ខាងក្រោមនេះជាឧទាហរណ៍ជាក់ស្ដែងនៅក្នុងគ្រួសារចំនួនបី ÷

១. គ្រួសារផ្ដាច់ការ *(Authoritarian parent)*

ម្ដាយ : សូភី មកហូបបាយ !

សូភី : (កំពុងមើលទូរទស្សន៍) មិនឆ្លើយតបអ្វីទាំងអស់ ។

ម្ដាយ : (ដើរចូលទៅក្នុងបន្ទប់រួចបិទទូរទស្សន៍) ឈប់មើល ! បាយដួសរួចហើយ ។

សូភី : បើកទូរទស្សន៍សាជាថ្មី ។

ម្ដាយ : ចេញភ្លាម ! ទៅហូបបាយ! ។

នៅក្នុងគ្រួសារមួយដែលមានការគ្រប់គ្រងបែបនេះ តែងតែបណ្ដាលអោយកូនក្លាយជាមនុស្សអោយតំលៃខ្លួនឯងទាប *(Low self - esteem)* មានអារម្មណ៍ភ័យខ្លាច មិនចាប់អារម្មណ៍ក្នុងការរៀនសូត្រ *(Baumrind-1967)* ។

២. គ្រួសារដែលមានការអនុញ្ញាត *(Permissive parent)*

ម្ដាយ : ដល់ពេលហូបបាយហើយ ធារីបិទទូរទស្សន៍ទៅ! ។

ធារី : (មិនមានការឆ្លើយតប) ។

ម្ដាយ : កូនអើយ ចេញមក ដល់ពេលហូបបាយហើយ ។

ធារី : (នៅស្ងៀមមិនឆ្លើយតប) ។

ម្ដាយ : ដើរទៅជិត រួចប្រាប់ថា កូនអើយមកហូបបាយ !

ធារី : ខ្ញុំមិនទាន់ចង់ហូបទេ ខ្ញុំបន្តមើលរឿងនេះបន្តិចទៀតសិន ។

ម្ដាយ : ត្រលប់ទៅតុហូបបាយ ព្រមទាំងនិយាយថា : យី ! ម្ដេចក៏យ៉ាងហ្នឹង ។

ធារី : ៥ នាទីក្រោយមក ធារីបានទៅតុហូបបាយរួចហើយចាប់យកបាយ និង ម្ហូបដាក់ចាន ។

ម្ដាយ : អង្គុយមកកូន ព្រមទាំងហូបបាយជុំគ្នា នៅទីនេះហើយ ។

ធារី : តើខ្ញុំអាចយកទៅហូបកន្លែងផ្សេងបានទេ ?

ម្ដាយ : *(Sighing)* បាន ទៅចុះ ។

នៅក្នុងគ្រួសារធារី ម្ដាយមិនបានត្រួតត្រាគំរាមកំហែងកូនទេ ។ គាត់មិនបានយកវិន័យតឹងតែងមកបង្ខំកូនអោយបានជាដាច់ខាតនោះទេ ។ ផ្ទុយទៅវិញ កូននៅក្នុងគ្រួសារនេះត្រូវបានអនុញ្ញាតក្នុងការប្រព្រឹត្តអោយបានត្រឹមត្រូវដោយខ្លួនឯងទៅតាមការសំរេចចិត្តផ្ទាល់របស់កូនរួចប្រាប់អោយឪពុកម្ដាយបានដឹងៗ ។

ចិត្តវិទូបានសង្កេតឃើញថា ការធ្វើបែបនេះមិនត្រឹមត្រូវទេ ព្រោះកុមារមិនទាន់មានសមត្ថភាពត្រួតពិនិត្យធ្វើជាម្ចាស់របស់ខ្លួននៅឡើយទេ ។ ជាពិសេសនៅក្នុងសង្គមបច្ចុប្បន្ន វាទាមទារសមត្ថភាពធ្វើជាម្ចាស់នៃខ្លួនឯងអោយបានរឹងមាំ ហើយសមត្ថភាពធ្វើជាម្ចាស់ខ្លួនឯងរឹងមាំនេះ វាអាស្រ័យទៅនឹងភាពពេញវ័យ ការអប់រំ និងលក្ខណៈពិសេសរបស់បុគ្គលដែរ ។ ដូចនេះ ការផ្ដល់សេរីភាពជ្រុល បណ្ដាលអោយកុមារក្លាយទៅជាមនុស្សមានះ *(impulsive)* និង កំរោលឃោរឃៅ *(aggressive)* ខ្វះទាំងសមត្ថភាពសំរេចចិត្តអោយបានត្រឹមត្រូវ និង ភាពម្ចាស់ការ *(Lacking both self – reliance and self – control)* ។ លុះធំឡើង កុមារដែលនៅក្នុងគ្រួសារបែបនេះនឹងក្លាយជាមនុស្សខ្វះទាំងទំនួលខុសត្រូវសង្គម និង ភាពម្ចាស់ការ ។ ប៉ុន្តែគេក៏ជាមនុស្សដែលចូលចិត្តសេចក្ដីសប្បាយ ចូលចិត្តនិយាយលេងសើចជាងកូនមកពីគ្រួសារផ្ដាច់ការដែរ ។

៣- គ្រួសារដែលពន្យល់ហេតុផល *(Authoritative parents)*

ម្ដាយ : សុភ័ក ដល់ពេលហូបបាយហើយ បិទទូរទស្សន៍ និង មកហូបបាយ! ។

សុភ័ក : (មិនឆ្លើយតប) ។

ម្ដាយ : (ចូលទៅក្នុងបន្ទប់) សុភ័ក ម៉ាក់និយាយយ៉ាងម៉េច អំបាញ់មិញ ?

សុភ័ក : បិទទូរទស្សន៍ ។

ម្ដាយ : ត្រឹមត្រូវណាស់ ។ ឥឡូវ ចូរកូនបិទវាទៅ ។ គ្រួសារយើងចង់អោយកូនៗទាំងអស់អង្គុយហូបបាយជុំគ្នា ។ ដូចនេះ កូនអាចនិយាយប្រាប់ដល់គ្នា អំបាញ់មិញនេះ កូនបានមើលរឿងអ្វី ? ដំណើររឿងយ៉ាងម៉េចខ្លះ ? យើងត្រូវតែទៅហូបឥឡូវនេះ ព្រោះថាបើចាំបន្តិចទៀត ម្ហូបវានឹងត្រជាក់អស់ហើយ ។

សុភ័ក : ទៅអង្គុយហូបជុំគ្នា ។

នៅក្នុងគ្រួសារនេះ ម្ដាយបានប្រាប់វិន័យដ៏ត្រឹមត្រូវដល់កូនទាំងអស់ ព្រមទាំងខិតខំពន្យល់អំពីហេតុផលដោយសង្ឃឹមថា កូនចៅទាំងអស់នឹងសហការអនុវត្តអោយបានសំរេច ។ នៅក្នុងគ្រួសារនេះ ប្រសិនបើរឿងដែលកូនកំពុងមើលនោះមានលក្ខណៈពិសេសសំខាន់ ម្ដាយក៏អាចរង់ចាំដោយពន្យារពេលមួយរយៈនៃការចាប់ផ្ដើមហូបបាយផងដែរ ។ នៅក្នុងគ្រួសារបែបនេះ ម្ដាយឪពុកមានប្រសិទ្ធភាពខ្ពស់ក្នុងការអប់រំកូន ពីព្រោះគាត់បានខិតខំ

ពន្យល់ហេតុផល ព្រមទាំងប្រព្រឹត្តទៅលើកូនដោយសុភាពរាបសារទន់ភ្លន់ តែម៉ឺងម៉ាត់ ដើម្បីអោយកូនគោរពវិន័យមាតាបិតាព្យាយាមពន្យល់ហេតុផលដើម្បីអោយកូនយល់បានថា ហេតុអ្វីបានជាកូនត្រូវធ្វើបែបនេះនឹងចៀសវាងអំពើបែបនោះ ។

ដូច្នេះ នៅក្នុងគ្រួសារនេះ ម្តាយឪពុកដាក់វិន័យផង និង អប់រំពន្យល់អំពីហេតុផលផង ។ កុមារនៅក្នុងគ្រួសារនេះនឹងមានការពឹងពាក់ខ្ពស់លើសមត្ថភាពខ្លួន ព្រមទាំងមានអារម្មណ៍រីករាយក្នុងជីវិតខ្លួនទៀតផង ។ *(High level of self reliance, self – control Cheerfulness (Baumrind – 1967)* គេនឹងក្លាយទៅជាមនុស្សដែលអោយតំលៃខ្ពស់មកលើខ្លួនគេ *(self – esteem Coopersmith 1967)* ។

សរុបមក របៀបរបបគ្រប់គ្រងគ្រួសារមានប្រសិទ្ធភាពក៏អាស្រ័យទៅនឹងកត្តាសង្គម សហគមន៍ និង វប្បធម៌ផងដែរ ។ បើតាមប្រសាសន៍របស់លោក *Lytton (1988)* ចំពោះគ្រួសារផ្តាច់ការក៏មានផលល្អដែរ នៅក្នុងសហគមន៍ដែលពោរពេញទៅដោយគ្រោះថ្នាក់ រឿងអាស្រូវ ការប្លន់ ចាប់ពង្រត់ និង គ្រឿងញៀន*(Lytton 1988)*។ ក៏ប៉ុន្តែ ដើម្បីរួមចំណែកអប់រំកូនឈានទៅរកភាពម្ចាស់ការ អោយតំលៃខ្ពស់មកលើខ្លួនឯង មានសុខភាពផ្លូវចិត្តល្អ ព្រមទាំងប្រាជ្ញាវាងវៃ គួរមាតាបិតាប្រើប្រាស់របៀបគ្រប់គ្រងកូនតាមប្រភេទ "ពន្យល់ហេតុផលនៃបំណងល្អរបស់ឪពុកម្តាយ ដើម្បីអោយកូនបានយល់ដឹង និង ឯកភាពទទួលយកធ្វើតាមទាំងរីករាយ" ។

បណ្ឌិត : **អ៊ុំ កុច** ព្រឹទ្ធបុរសរង
នៃមហាវិទ្យាល័យគរុកោសល្យ

ឱកូនកុំខា	**ធម្មតាអ្នកជា**	**អោយរៀនថែទាំ**
រៀនដាក់រៀនទុក	**រៀនរៀបរៀនចំ**	**រៀនរកសន្សំ**
	លក់ចេញទិញចូល ។	
មួយសោតឯច្បាប់	**បើបានមានទ្រព្យ**	**មនុស្សផងមកមូល**
ពឹងពាក់ប្រាណណា	**បាយកប្រមូល**	**សន្សំផ្សំចូល**
	យកមកជាមួយ ។	
		ច្បាប់បណ្តាំបិតា

ភាពរាយមាយរបស់សិស្ស

មូលហេតុនៃភាពរាយមាយរបស់សិស្សក្នុងការសិក្សា

មូលហេតុទាំងអស់កើតមកពីមជ្ឈដ្ឋានផ្សេងៗគ្នាជាច្រើន ហើយតាមទស្សនៈរបស់ពួកចិត្តវិទូខ្លះបានបែងចែកមូលហេតុទាំងនេះមាន ៤ យ៉ាង : មូលហេតុនៃជំងឺផ្លូវចិត្ត មូលហេតុនៃកំរិតបញ្ញា មូលហេតុនៃសេចក្តីស្រលាញ់ និង មូលហេតុនៃសរីរាង្គកាយ ។

ក. មូលហេតុជំងឺផ្លូវចិត្ត : ត្រូវបានគេប្រទះឃើញនៅក្នុងករណីផ្សេងៗគ្នា ក៏ប៉ុន្តែមូលហេតុទាំងនេះអាចកើតឡើងដោយសារតែភាពមិនឋិតថេររបស់សរីរាង្គចលករក្នុងខ្លួនរបស់បុគ្គល ។ គេនិយាយពីសភាពផេងផោងនៃកំលាំងចិត្តចលករដែលកើតឡើងពីអាការៈនៃជំងឺក្នុងសរីរាង្គកាយ និង ប្រព័ន្ធសរសៃប្រសាទ ជាពិសេសគឺសំបកខួរក្បាលស្រទាប់ក្រោម ។ ជាការពិតណាស់ គេឃើញមានបណ្តុំសរសៃប្រសាទដ៏មានស្ថេរភាពទៅតាមកំរិតផ្សេងៗគ្នាដូចជា អស្ថេរភាពនៃបញ្ញា កំលាំងចលករ និង អត្តចរិតរបស់មនុស្ស ។ ក៏ប៉ុន្តែ នៅពេលដែលគេធ្វើការពិនិត្យវិភាគទៅលើណឺរ៉ូន(កោសិកាកាយសម្បទា) គេសង្កេតឃើញមានវិបល្លាសផ្លូវកាយ និង ផ្លូវចិត្តនៅក្នុងមជ្ឈមណ្ឌលសរសៃប្រសាទ ការតំរៀបគ្នានៃសរសៃប្រសាទ ហើយនិងតុល្យភាពនៃប្រព័ន្ធសរសៃប្រសាទនេះឯង ។ ក្នុងគ្រប់ករណីទាំងអស់ ប្រព័ន្ធសរសៃប្រសាទក្នុងខួរក្បាល និង ខួរឆ្អឹងខ្នង តែងតែមានការជាប់ពាក់ព័ន្ធគ្នាទៅតាមកំរិតយល់ដឹងរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗ ។ នៅពេលម្តាយមានគភ៌ ឬនៅពេលដែលបុគ្គលប្រសូត្រចេញពីឧទរមាតា ហើយនៅពេលដែលបុគ្គលកើតមក មជ្ឈមណ្ឌលនៃសរសៃប្រសាទទាំងនេះ ស្តែងអោយឃើញនូវអស្ថេរភាពនៅក្នុងសរីរាង្គកាយខ្លះរបស់កុមារមួយចំនួន(1)។

រួមជាមួយក្រុមសរសៃប្រសាទទាំងនេះ គេសង្កេតឃើញមានសរសៃប្រសាទដែលមានភាពមិនទាន់រឹងមាំដែលធ្វើអោយមានភាពចុះខ្សោយនៃកំលាំងកាយ និង ចិត្ត ចំពោះកូនអ្នកញៀនស្រា ឬអ្នកកើតស្វាយប្រមេះ ដរាបណាដែលអ្នកបន្តពូជមិនមានភាពស្ថិតស្ថេរក្នុងខ្លួននោះ។ គេជួបប្រទះផងដែរនូវជំងឺអស្ថេរភាពដែលបណ្តាលមកពីជំងឺកង្វល់ផ្លូវចិត្តនៅក្នុងការអភិវឌ្ឍគ្រន្ថី (ជំងឺហៀរទឹកមាត់) ដែលធ្វើអោយបុគ្គលមានចរិតពិសេសមួយ (បេះដូងដើរញាប់, ញ័រចុងដៃចុងជើង, ញាក់ត្របកភ្នែក, ឈានទៅរកការចុះស្គមខ្លួនប្រាណ) ។នៅទីបំផុត ជំងឺប្រភេទនេះកំរកើតមានចំពោះកុមារណាស់ ប៉ុន្តែតាមទិដ្ឋភាពទូទៅជំងឺកង្វល់ខាងផ្លូវកាយនេះ នាំអោយកើតជំងឺកង្វល់ខាងផ្លូវចិត្តទៅតាមល្បឿនទូទៅរបស់ជំងឺនេះ គឺជំងឺញ័រញាក់ក្នុងខ្លួន ។ មុនដំបូង ជំងឺនេះធ្វើអោយប៉ះពាល់ដល់កំលាំងចលករខាងក្នុងខ្លួនដែលស្តែងចេញអោយឃើញនូវចលនាផ្សេងៗមិនទៀងទាត់ គ្មានរូបភាពពិតប្រាកដ អឆន្ទៈ គ្មានគោលដៅច្បាស់ ហើយមានការញ័រ និង កន្ត្រាក់សាច់ដុំឥតឈប់ឈរ សូម្បីតែកុមារដេកលក់ស្ងៀមធម្មតាក៏ដោយ ។ ភាពជាប់ទាក់ទងគ្នានេះ ចេះតែមានចលនាជាបន្ត ។ ជំងឺញាក់ញ័រនេះ កើតមានឡើងហាក់ដូចជាមានការប៉ះទង្គិច ឬមានសភាពឥតទៀងទាត់ក្នុងខ្លួនកុមារ ។

ដូចនេះគ្រូបង្រៀនម្នាក់ៗ ត្រូវស្វែងយល់ដឹងពីជំងឺផ្លូវចិត្ត និង ផ្លូវកាយរបស់កុមារម្នាក់ៗ ។ ករណីនេះ ទាមទារអោយគ្រូមានទំនាក់ទំនងយ៉ាងជិតស្និទ្ធជាមួយក្រុមគ្រួសារសិស្ស ។

---

(1) Beley, O.C page 21

ខ. **មូលហេតុបញ្ញារបស់កុមារ** : បញ្ញាមានតួនាទីសំខាន់ណាស់ ចំពោះកុមារដែលមានសភាពទន់ខ្សោយ និងកុមារដែលមានសភាពមិនឋិតថេរក្នុងខ្លួន ។ ជាការពិតណាស់ មានកុមារដែលទន់ខ្សោយកំលាំង ហើយដែលមានលក្ខណៈឋិតថេរដោយក៏រិតបញ្ញាលូតលាស់យឺតយ៉ាវ ។ លក្ខណៈបែបនេះធ្វើអោយបាត់បង់នូវចំណង់ចំណូលចិត្តរបស់កុមារដែលមានកំលាំងទន់ខ្សោយចំពោះភារកិច្ចនៃការសិក្សា ដែលមិនសមស្របទៅនឹងសុខភាពផ្ទាល់ខ្លួន ជាពិសេសនៅពេលដែលកុមារប្រភេទនេះ ឋិតនៅក្នុងថ្នាក់រៀនជាមួយមិត្តភក្តិស្រករវ័យ ការផ្ចង់ស្មារតីប្រុងប្រយ័ត្នស្តាប់គ្រូរបស់សិស្ស កំលាំងខ្សោយបែបនេះ មិនបានឋិតថេរក្នុងរយៈពេលយូរ ដូចសិស្សមានសុខភាពល្អមាំមួនទេ ។ លោក *Beley* បានបញ្ជាក់ពីអត្តចរិតរបស់សិស្សខ្សោយកំលាំងមិនឋិតថេរ និង មានការគិតមិនបាននឹងនរបែបនេះ ដោយលើកឡើងពីដំណើរយឺតយ៉ាវខាងផ្លូវចិត្ត និង បញ្ញា ហើយគាត់បានមានប្រសាសន៍ថា : "ករណីនេះ មិនមែនមកពីភាពមិនស៊ីសង្វាក់គ្នានៃប្រព័ន្ធសរសៃប្រសាទទេ ប៉ុន្តែប្រហែលជាបណ្តាលមកពីកង្វះកំលាំងចិត្តដ៏ស្អិតរមួតនៅក្នុងការសិក្សាតែម្តង" ។ លោក *E.Mounier* បានកត់សំគាល់ឃើញថា "កំលាំងចលករដ៏ទន់ខ្សោយ តាមធម្មតាមិនមែនចេះតែកើតឡើងនោះទេ ជួនកាលកំលាំងចលករបែបនេះ ធ្វើអោយកុមារមានកំលាំងរហិតរហៃនៅពេលដែលវាអង្គុយនៅស្ងៀម វាឈ្លីច្រមាមដៃទាំងពីរដោយចិត្តតប់ប្រមល់ ហើយភ្លេចភ្លាំងនូវបទបញ្ជាដែលគ្រូដាក់អោយ[(2)] ។

មូលហេតុនៃបញ្ញា ចំពោះជំងឺសតិអារម្មណ៍មិនឋិតថេរកើតមានផងដែរ ចំពោះកុមារដែលងាយស្តីប្រដៅ ហើយនិងកុមារដែលត្រូវអោយគ្រូប្រៀនប្រដៅតទៅទៀត ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត ចំពោះកុមារប្រភេទជំងឺសតិអារម្មណ៍មិនឋិតថេរក៏កើតមានផងដែរ នោះគឺជំងឺយាយីសុខភាពចេះតែកើតមានតទៅទៀត ។ សម្បទាចលករនៅខាងក្នុងខ្លួនឋិតនៅក៏រិតទាបជាងសម្បទាបញ្ញា ហើយរចនាសម្ព័ន្ធនៃការសិក្សាចេះតែផ្លាស់ប្តូរជានិច្ច ។ ចំនុចអស់ទាំងនេះហើយ ដែលចូលរួមចំណែកធ្វើអោយមានភាពប្រែប្រួលនៃលំនឹងសុខភាពរបស់កុមារបន្តិចបន្តួច ជាពិសេសអ្នកដែលរស់នៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានជាមួយគ្នាតែងតែចាប់អារម្មណ៍ណាស់ចំពោះគុណភាពនៃការនិយាយស្តីរបស់កុមារទៅតាមកំលាំងចលករ និង កំលាំងបញ្ញា (សរសេរយឺត ហើយចេញតួអក្សរក្រវេមក្រវាម ហើយពិតជាមានប្រឡាក់ទឹកខ្មៅលើក្រដាសសៀវភៅ ប្រសិនណាជាកុមារប្រើស្លាបប៉ាកាជ្រលក់ទឹកខ្មៅ) ។ ប្រសិនណាជា គេមិនបានចាត់វិធានការដ៏សមស្របទេនោះ (ជាពិសេសគ្រូត្រូវក៏រិតផ្នែកកិច្ចការដែលតំរូវអោយសិស្សសរសេរ ហើយកិច្ចការបែបនេះត្រូវទំលាប់សិស្សអោយចេះប្រកាន់យកនូវសំណូមពរនៃការកែលំអជាធម្មតាផង) ចំពោះកុមារដែលកើតមានជំងឺសតិអារម្មណ៍មិនឋិតថេរ ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត កុមារតែងតែស្តែងអោយឃើញនូវចរិតលក្ខណៈ និង ស្មារតីរហ័សរហួន ហើយកុមារខ្លះទៀតមានការផ្លាស់ប្តូរចិត្តគំនិតរហ័សជាងមិត្តភក្តិរបស់ខ្លួនទៅទៀត ។ នេះគឺជាគំលាតគ្នារវាងសម្បទាចលករដ៏ទន់ខ្សោយ និង សម្បទាបញ្ញាដែលកំពុងអភិវឌ្ឍក្នុងខួរក្បាល ហើយដែលអាចធ្វើអោយកុមារកើតមានជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរក្នុងខ្លួន ។ លក្ខណៈបែបនេះកំរកើតមានណាស់ នៅពេលដែលកុមារកំពុងរៀននៅក៏រិតបឋមសិក្សា ហើយលទ្ធផលនៃការយល់ដឹងរបស់គេមិនចុះខ្សោយឡើយ ។ ជួនកាលលទ្ធផលនៃការសិក្សាទៅជាទន់ខ្សោយ ហើយជាទូទៅលទ្ធផលនេះ ស្តែងចេញអោយឃើញនូវភាពមិនទៀងទាត់ផងដែរ ។

គ. **មូលហេតុសព្វេទនា** : ដែលគេអាចលើកយកមកនិយាយបានត្រង់ៗតែម្តង ច្រើនកើតមានចំពោះប្រភេទកុមារដែលឆាប់មានចិត្តរំភើប ឬមានទំនួលចិត្តឆាប់រន្ធត់ ។ ឧទាហរណ៍ : ការផ្លាស់ប្តូរគ្រូបង្រៀន ការដាក់ទណ្ឌ-

(2) Beley, O.C page 446

កម្មបានគ្រាន់តែធ្វើអោយកុមារមានទំនួលផ្លូវចិត្តឆាប់រន្ធត់ ហើយបង្កើតបាននូវសញ្ចេតនាដែលបាត់បង់នូវសុវត្ថិភាពក្នុងការសិក្សា ។ ចំពោះកុមារប្រភេទនេះ ត្រូវត្រូវរៀបចំអោយមានមជ្ឈដ្ឋានមួយ ដែលធានាបាននូវសុវត្ថិភាពផ្លូវចិត្ត និង ផ្លូវកាយចំពោះពួកគេ ។

មូលហេតុទាំងនេះ អាចឋិតនៅក្រោមរូបភាពមិនរវល់អើពើរបស់មនុស្សចាស់ ចំពោះការស្រឡាញ់ចូលចិត្តរបស់កុមារ ។ ចំពោះហេតុផលផ្សេងៗទៀត ចំណងទាក់ទងនៃការស្រលាញ់ចូលចិត្តរបស់កុមារ មិនមែនគ្រាន់តែកើតមានរវាងឪពុកម្តាយរបស់គេ និង ខ្លួនគេប៉ុណ្ណោះទេ ។ ការស្រលាញ់ចូលចិត្តនេះអាចកើតមានផងដែរ ចំពោះកុមារដែលជួបការលំបាកនៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានរស់នៅ ក្នុងដំណើរការបង្កើតបានជាសតិអារម្មណ៍ដ៏នឹងនរមាំមួនក្នុងខ្លួនគេ ។ "កុមារដែលទទួលការអប់រំមិនល្អក្នុងមជ្ឈដ្ឋានគ្រួសារ ក៏មានទំនួលផ្លូវចិត្តពីមជ្ឈដ្ឋានសង្គមមិនបានល្អដែរ" ។ នោះគឺបណ្តាលមកពីការលំបាកក្នុងការទប់រំញោច និង ការជំរុញទឹកចិត្តអោយធ្វើកិច្ចការណាមួយដែលត្រូវដាក់អោយធ្វើ ហើយស្តែងអោយឃើញនូវការលេចធ្លោឡើងពីជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរនេះឯង។ ដូច្នេះហើយបានជាលោក *J.Abramson* បានលើកឡើងពីការសង្កេតតាមដានចំនួន ៤ ដងទៅលើភាពវង្វេងស្មារតីដោយសារតែជំងឺ សតិអារម្មណ៍មិននឹងនរដែលកើតឡើងចំនួន ៥ ដងចំពោះកូនដែលកំព្រាឪពុក។ "ពេលមានសង្គ្រាម និង ពេលក្រោយសង្គ្រាម គេបានបំពេញតួនាទីមួយដ៏សំខាន់ដែលធ្វើអោយលេចធ្លោឡើងនូវរូបភាពនៃជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរនេះដោយសារការព្រាត់ប្រាសឪពុកម្តាយ ឬសមាជិកគ្រួសារ"(3) ។

មូលហេតុនៃសេចក្តីស្រលាញ់ ត្រូវឆ្លងកាត់តាមរយៈតួនាទីនៃបរិយាកាសអប់រំនៅក្នុងមជ្ឈដ្ឋានរស់នៅរបស់កុមារដែលងាយអោយកុមារចុះថយបាននូវជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរនេះ។ នៅមានករណីនៃការអប់រំដ៏រឹងកំព្រឹស ហើយទាំងបង្ខិតបង្ខំដែលកុមារត្រូវទទួលរង ហើយដែលកុមារត្រូវបត់បែនចិត្តគំនិតតាមផង។ ជាការពិតណាស់ កិរិយាមារយាទរបស់កុមារមានលក្ខណៈល្អឥតខ្ចោះ ។ ប៉ុន្តែពេលកុមារចូលរៀននៅក្នុងសាលា ដោយសារតែមានទំនាក់ទំនងជាមួយមិត្តភក្តិ ហើយមិនសូវមានអ្នកតាមដានកុមារអោយជិតដល់ផងនោះ ឬក៏នៅថ្ងៃណាមួយនោះ កុមារត្រូវទៅសំរាកវិស្សមកាលជាមួយមិត្តភក្តិ ហើយឋិតនៅឃ្លាតឆ្ងាយពីឪពុកម្តាយនោះ វាអាចមានបញ្ហាមួយកើតឡើង គឺកុមារមានលំងប់ចិត្តចំពោះតំរូវការនៃចលនាដ៏រស់រវើកនៃល្បែងកំសាន្តដែលកុមារមិនអាចបោះបង់ចោលបាន(4) ។ ក៏ប៉ុន្តែជាញឹកញយដងណាស់ គេតែងតែជួបប្រទះនូវករណីនៃបរិយាកាសដែលឪពុកម្តាយមិនអើពើនឹងកូន ធ្វើព្រងើយកន្តើយចំពោះកូនខ្វះសំណូមពរអប់រំ ខ្វះទំនួលខុសត្រូវលើកូន ខ្វះកិច្ចព្រមព្រៀងឯកភាពគ្នារវាងឪពុក និង ម្តាយទៅលើផែនការអប់រំ ឬបណ្តុះបណ្តាលកូនយ៉ាងណានោះ ឬក៏កូននោះឋិតនៅក្នុងករណីដែលឪពុកម្តាយបែកបាក់គ្នា ។ លោក *Beley* បានអះអាងថា : "កុមារ និង ក្មេងជំទង់ខ្លះ ច្រើនតែកើតជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរ តែនៅពេលណាដែលការអប់រំរបស់គេមានភាពទូលំទូលាយពេក ហើយមិនសមស្របទៅតាមការស្រេកឃ្លាននៃចំណង់ចំណូលចិត្តរបស់កុមារនៅពេលណាមួយនោះ" ហើយចូលមកដល់ឆ្នាំ១៩៥១ទៅហើយ លោក *Beley* បានវាយតំលៃថា : "គេមិនត្រូវទំលាក់កំហុសធ្ងន់ទៅលើគ្រួសារដែលមានកុមារកើតជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរនោះទេ ។ ឪពុកម្តាយត្រូវឋិតនៅក្នុងលក្ខខណ្ឌដែលបង្ខំចិត្តអោយរកស៊ីចិញ្ចឹមកូន" ។ លើគ្រប់ករណីទាំងអស់ គេសង្កេតឃើញថា ការបែកបាក់ឪពុកម្តាយ និង ការឃ្លាតឆ្ងាយពីក្របខណ្ឌជីវវប្បធម៌ កើតមានចំពោះកុមារចំនួនជាងពាក់កណ្តាល ចំពោះករណីកុមារដែលមានជំងឺបាក់កំលាំងកាយ ហើយពាក់

(3) Beley, O.C page 68 & 75, (4) Beley O.C page 103

ព័ន្ធទៅនឹងជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរនេះ ។ ចំនែកឯពួកកុមារដែលមានជំងឺវិបល្លាសសតិអារម្មណ៍វាយមាយច្រើនតែជាកូនដែលឪពុកម្តាយមានកិរិតវប្បធម៌ទន់ខ្សោយ ក្នុងការអប់រំកូនអោយមានគំនិតផ្ទុយពីវប្បធម៌ជឿនលឿននោះឯង(5) ។

ឃ. <u>មូលហេតុសរីរាង្គកាយ</u> : មូលហេតុនៃជំងឺសរីរាង្គកាយ អាចបង្កអោយមានការលេចធ្លោឡើងនូវជំងឺប្រកបដោយគ្រោះថ្នាក់ ឬក៏ធ្វើអោយអ្នកអាណាព្យាបាលមានការព្រួយបារម្ភនៅក្នុងប្រការដែលបាតុភូតត្រូវគេលើកយកមកសិក្សាស្រាវជ្រាវនេះ ត្រូវគេចាត់ទុកថា ជាជំងឺម្យ៉ាងដែលកើតឡើងពិត។ ហើយមិនគេចផុតពីភាពអពមង្គលក្នុងគ្រួសារកុមារ ។ មានកុមារមួយក្រុមដែលចូលចិត្តគ្រាប់តាមបងធំបងតូច ហើយគេចមិនចូលរៀនក្នុងថ្នាក់ ដើម្បីទៅដើរលួចឆក់ ។ លោក *Heuyer* បានប្រើពាក្យថា ជំងឺអស្ថេរភាពក្នុងសរីរាង្គកាយផ្សេង។ពីគ្នា ដូចជាជំងឺបាក់កំលាំងចលករដែលស្តែងឡើងអោយឃើញថា កុមារមានដំណើរការយឺតយ៉ាវក្នុងមុខងារនៃកំលាំងចលករ ឬក៏សរីរាង្គចលកររបស់កុមារមិនមានដំណើរការស៊ីសង្វាក់គ្នាសោះ តាំងពីពេលដែលកុមារនោះកើតមកពីឧទរមាតាដូចជា : ការដើរបោះជំហាន, ការចេះនិយាយស្តីពាក្យមួយម៉ាត់។, ការនិយាយស្តីអោយគេស្តាប់បាន និង អនាម័យក្នុងការរស់នៅ ។ តាមគំនិតរបស់លោក *Beley* លោកបានលើកឡើង ពីអត្តចរិតរបស់កុមារដែលកើតមានជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរ ដើម្បីបង្ហាញអោយឃើញពីករណីដែលកត្តានានានៃជំងឺសរីរាង្គកាយត្រូវបានកំនត់ជាស្រេច ហើយបង្កអោយមានអត្ថិភាពតែមួយគត់គឺ "ភាពវាយមាយ" ។ ម្យ៉ាងវិញទៀត លោក *Beley* បានធ្វើការវែកញែកដូចលោក *J.Abramson* ដែរ គឺជំងឺវង្វេងស្មារតី និង សតិអារម្មណ៍ ជំងឺវិបល្លាសសតិអារម្មណ៍, ជំងឺឡប់ស្មារតី, ជំងឺឆ្កួតជ្រូក, ជំងឺស្មារតីវាយមាយ, ជំងឺសរីរាង្គកាយ និង ជំងឺផ្លូវចិត្ត ។ នៅគ្រប់ករណីទាំងអស់ គេអាចនិយាយបានថា ÷ ទស្សនៈរបស់លោក *Beley* គឺ "ដំណោះស្រាយឋិតនៅក្នុងកណ្តាប់ដៃនៃក្រុមការងារស្រាវជ្រាវមួយដែលមិនទាន់ចេញជាពន្លឺច្បាស់ ហើយដែលកំពុងស្រាវជ្រាវពីកុមារដែលមានសុខភាពផ្លូវចិត្តល្អ ហើយដែលរួមមានទាំងគ្រូពេទ្យផ្នែកចិត្តរោគ ជំនួយសង្គម និង ជំនួយការខាងចិត្តសាស្ត្រផងនោះ"(6) ។

ទីបំផុត បើគេស្ថិតនៅក្នុងជ្រុងមួយនៃទស្សនៈដ៏ត្រឹមត្រូវ គេសង្កេតឃើញថា : កុមារដែលមានចិត្តឆាប់ខឹងឆេវឆាវ ច្រើនកើតជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរដែលគេច្រើនហៅថា "ពួកខូចសរសៃប្រសាទ" ។ លោក *A.Le Gall* បានសរសេរថា : "កុមារកើតមកមានលក្ខណៈវពីសដូចកុមារមានជំងឺសតិអារម្មណ៍មិននឹងនរ ។ អ្នកផងចូលចិត្តនៅក្បែរកុមារណាស់ ហើយដោយកុមារមានចំណង់ចំណូលចិត្តមិនស្ថិតស្ថេរគួរអោយកុមារមានឱកាសច្រើនណាស់សំរាប់អោយគេបំភ្លេចចោលបានទៅតាមការស្តែងចេញនូវកិរិយាមារយាទរបស់គេ ។ កុមារអាចធ្វើការ ឬលេងកំសាន្តបានដរាបណាដែលចំណង់ចំណូលចិត្តរបស់គេស៊ីសង្វាក់គ្នាជាមួយឱកាសដែលហុចអោយប៉ុណ្ណោះ(7) ។

សរុបមក គ្រូបង្រៀនត្រូវស្វែងយល់ពីភាពវាយមាយ និង ជំងឺផ្លូវចិត្ត ផ្លូវកាយរបស់កុមារដែលបណ្តាលមកពីកត្តាទាំង ៤ យ៉ាងនេះ ។ ខ្លឹមសារនៃការបង្រៀន និង ការអប់រំត្រូវអោយមានលក្ខណៈសមស្របទៅតាមបុគ្គលិកលក្ខណៈសិស្សដែលខ្លួនគ្រប់គ្រង ជាពិសេសការអប់រំទៅលើប្រភេទដូចបានពិពណ៌នានេះ ។

បណ្ឌិត : **ចាន់ រដ្ឋសុផា**

(5) *Beley O.C page 75*, (6) *Beley O.C page 76*, (7) *A.Le Gall & Beley O.C page 56*

ការកសាងកម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាលបុគ្គលិក

១. ការបណ្ដុះបណ្ដាលជាអ្វី?

ការបណ្ដុះបណ្ដាលបុគ្គលិកនៅក្នុងអង្គភាពមួយ គឺជាកិច្ចការរៀបចំតាមផែនការល្អិតល្អន់ និង ជាលក្ខណៈប្រព័ន្ធដើម្បីលើកស្ទួយចំណេះដឹងជំនាញរបស់បុគ្គលិក និង ដើម្បីផ្លាស់ប្ដូរ ឬបង្កើនគំរូឥរិយាបថ និង ការប្រព្រឹត្តដែលគេត្រូវការសំរាប់បំពេញការងារដែលអង្គភាពប្រគល់ជូនអោយបានជោគជ័យ ។

ការបណ្ដុះបណ្ដាលត្រូវបានបង្កើតឡើង តាមការរៀបចំក្នុងអង្គភាពដូចខាងក្រោម ÷

ក- កែលំអផលិតភាព:

អាចអោយគ្រូបង្រៀននិងបុគ្គលិករដ្ឋបាលបំពេញការងាររបស់ខ្លួនអោយមានប្រសិទ្ធភាពថែមទៀត។

ខ- បង្កើនការងារបច្ចុប្បន្នអោយមានប្រសិទ្ធភាព:

ជួយដល់គ្រូបង្រៀន និង បុគ្គលិករដ្ឋបាលទាំងអស់ ដើម្បីកែលំអ ឬបង្កើនសមត្ថភាពជំនាញ និង ចំណេះ ដឹងរបស់ពួកគេ។

គ- លើកស្ទួយសមត្ថភាពបំពេញការងារ:

រៀបចំគ្រូ និង បុគ្គលិករដ្ឋបាលសំរាប់អនុវត្តការងារថ្មី ឬមុខតំណែងថ្មីដែលអាចជាការងារពិបាកជាងមុន ឬខ្ពង់ខ្ពស់ជាងមុន ។

ឃ- ជំរុញស្មារតី:

កែលំអគ្រូ និង ឥរិយាបថបុគ្គលិករដ្ឋបាលចំពោះការងារ កម្មករ អ្នកត្រួតពិនិត្យ និង អង្គភាពទាំងមូល ។

២. ជំហានក្នុងលំនាំនៃការកសាងផែនការបណ្ដុះបណ្ដាល:

ជំហានទាំងឡាយក្នុងលំនាំនៃការងារកសាងផែនការបណ្ដុះបណ្ដាលរួមមាន ÷

ក- ការកំណត់តំរូវការបណ្ដុះបណ្ដាល:

ដើម្បីកំណត់តំរូវការបណ្ដុះបណ្ដាល គេបានវិភាគលើកត្តាខាងក្រៅ និង កត្តាខាងក្នុង រួចគេក៏បានជ្រើសរើសប្រភព និង វិធីផ្សេងៗដើម្បីកំណត់ពីតំរូវការបណ្ដុះបណ្ដាលនោះ ។

ខ- ការកំណត់អាទិភាពតំរូវការបណ្ដុះបណ្ដាល:

បញ្ហានេះទាក់ទងធ្វើសេចក្ដីសំរេចចិត្ត ដើម្បីបង្កើតអាទិភាពសំរាប់ការបណ្ដុះបណ្ដាល ។ ការសំរេចចិត្តត្រូវផ្អែកទៅលើលក្ខណៈវិនិច្ឆ័យច្បាស់លាស់ ។

គ- ការកំណត់លើវត្ថុបំណងបណ្ដុះបណ្ដាល:

វត្ថុបំណងនៃកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលត្រូវបង្ហាញពីអ្វីដែលសិក្ខាកាមត្រូវការសិក្សា និង លទ្ធផលពីការសិក្សានោះ ។

ឃ- ការធ្វើគំរោងផែនការបង្រៀនៈ

ខ្លឹមសារមេរៀនត្រូវបានជ្រើសរើស និង ដាក់ជាលំដាប់សំរាប់បង្រៀនដោយផ្អែកលើវត្ថុបំណងសិក្សាច្បាស់លាស់ដែលបញ្ជាក់ពីលក្ខខណ្ឌចំណេះដឹង និង បទពិសោធន៍របស់អ្នកសិក្សា ។ ចំពោះវត្ថុបំណងបណ្តុះបណ្តាលនីមួយៗ យើងត្រូវជ្រើសរើសវិធីអោយបានសមស្រប ដើម្បីសំរេចបាននូវលទ្ធផលសិក្សាដែលបានគ្រោងទុក ។ យើងក៏ត្រូវជ្រើសរើស និង កសាងសំភារៈ បង្រៀន និង កំណត់ពីសមាសភាគវាយតំលៃផងដែរ ។ ទ្រង់ទ្រាយសមស្របទាំងឡាយត្រូវបានជ្រើសរើសសំរាប់សកម្មភាព សិក្សា និង សំរាប់កាលវិភាគបង្រៀនរបស់ពួកគេ ។

គ្រូមួយចំនួនត្រូវការអនុវត្តសកម្មភាពផ្សេងៗគ្នាដែលគេបានកំណត់រួចហើយ ក្រោយមកគ្រូទាំងនេះក៏ត្រូវជ្រើសរើសដែរ ។

ង- ការកំណត់ពីរបៀបសំរបសំរួលសំភារៈប្រើប្រាស់ចំពោះព្រឹត្តិការណ៍ដែលកើតមានៈ

បញ្ហានេះ រួមមានការជ្រើសរើសសំភារៈប្រើប្រាស់ បទដ្ឋានគ្រប់គ្រងសំរាប់ការគ្រប់គ្រងកម្មវិធី និង ការកសាងបទដ្ឋានណែនាំផ្សេងៗ ។ វាក៏មានសំភារៈសំខាន់ផងដែរ ដើម្បីផ្តល់ប្រព័ន្ធត្រួតពិនិត្យកម្មវិធី និង ការធ្វើសេចក្តីសំរេចចិត្តនៅពេលមានការផ្លាស់ប្តូរកម្មវិធី ។

ច- ការធ្វើគំរោងបែបបទវាយតំលៃៈ

យើងត្រូវបញ្ជាក់អោយច្បាស់ពីទំរង់បែបបទនៃការវាយតំលៃ និង កំណត់របៀបប្រមូលទិន្នផល ។ ឧទាហរណ៍ : ឆ្លងតាមរយៈការប្រលងការប្រើតារាងសំនួរ និង ការធ្វើសំភាសន៍-ល-

យើងត្រូវកំណត់របៀបវិភាគទិន្នន័យ និង របៀបប្រើទិន្នន័យសំរាប់ធ្វើអនុស្សរណៈ និង សេចក្តីណែនាំផងដែរ ។ម្យ៉ាងទៀត យើងត្រូវដំណើរការវិភាគក្រុមមុខសញ្ញាដោយការកំណត់លើជីវប្រវត្តិសញ្ញាប័ត្រ និង បទពិសោធន៍របស់ក្រុមមុខសញ្ញានោះ ។

ឆ- ការរៀបចំថវិកា និង ផែនការទីផ្សារៈ

បញ្ហានេះ ទាក់ទងជាដំបូងលើការប៉ាន់ស្មាន ការចំណាយលើកម្មវិធីបណ្តុះបណ្តាលរួមមានតំលៃសំរាប់កសាងកម្មវិធីដំណើរការកម្មវិធី និង ការវាយតំលៃកម្មវិធី ។

ឧទាហរណ៍ : ប្រាក់ឧបត្ថម្ភមន្ត្រី ប្រាក់ខែ ប្រាក់ចំណាយលើសិក្ខាកាម ការជួលសំភារៈបរិក្ខាប្រើប្រាស់ទីកន្លែងបណ្តុះបណ្តាល និង ការចំណាយលើសំភារៈបង្រៀន ។ល ។

បន្ទាប់មក យើងត្រូវកំណត់អោយបាន តើកម្មវិធីនឹងត្រូវផ្តល់ប្រាក់បែបណា ? ឧទាហរណ៍ : ការផ្តល់ប្រាក់តាមរយៈការបង់ថ្លៃសិក្សារបស់សិក្ខាកាម ការផ្តល់ប្រាក់របស់រដ្ឋាភិបាល ឬការផ្តល់ប្រាក់ពីភ្នាក់ងារផ្សេងៗទៀត ។

ទីបញ្ចប់ យើងត្រូវជ្រើសរើស និង រៀបចំឯកសារផ្សព្វផ្សាយដូចជាកូនសៀវភៅ និង ការធ្វើយុទ្ធនា

ការផ្សព្វផ្សាយក្នុងកាលវេលាសមស្រប ដើម្បីទាក់ទាញរកថវិកាសំរាប់កម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាលនោះ ។

៣. សេចក្ដីសន្និដ្ឋាន

គ្មានវិធីណាងាយដើម្បីកសាងកម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាលបុគ្គលិកអោយបានជោគជ័យនោះទេ ។ កត្តាសំខាន់គឺយើងត្រូវដឹងពីជំហានផ្សេងៗដែលទាក់ទងនឹងការកសាងកម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាល ដើម្បីអោយស្របទៅនឹងតំរូវការរបស់អង្គភាពរួមមានទាំងបរិយាកាសខាងក្រៅ និង បរិយាកាសខាងក្នុងអង្គភាព ។ នេះអាចជួយក្នុងការអនុវត្តអោយកម្មវិធីអភិវឌ្ឍបុគ្គលិកកាន់តែមានទំនាក់ទំនង និង មានសារៈសំខាន់ដល់អង្គភាព ។ លើសពីនេះទៅទៀតយើងត្រូវស្គាល់ និង យល់អោយច្បាស់ពីប្រភព និង វិធីដើម្បីកំណត់តំរូវការបណ្ដុះបណ្ដាលវិធីផ្សេងៗក្នុងដំណើរការវិភាគតំរូវការបណ្ដុះបណ្ដាលវត្ថុបំណងនៃការបណ្ដុះបណ្ដាលខ្លឹមសារ និង វិធីសាស្ត្រ ហើយនិងទំរង់ការសំរបសំរួលការងារ ។

បញ្ហាផ្សេងៗទៀតដែលយើងគួរយកចិត្តទុកដាក់ គឺការវាយតំលៃកម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាលការសរសេររបាយ-ការណ៍វាយតំលៃ និង ការរៀបចំថវិកាសំរាប់កម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាល ។ នេះគឺជាវិធីដ៏សក្តិសមមួយសំរាប់ដំណើរការកម្មវិធីបណ្ដុះបណ្ដាលប្រកបដោយជោគជ័យ ។

លោក : ឆេង ឡឿន

ប្រធានការិ.អប់រំ និង គ្រប់គ្រង

នៃមហាវិទ្យាល័យគរុកោសល្យ

"ការអប់រំ គឺជាអាវុធដែលមានអានុភាពខ្លាំងក្លាបំផុត ដើម្បីផ្លាស់ប្ដូរពិភពលោក"

ណែលសុន ម៉ិនដឺឡា

"L'éducation est l'arme la plus puissante pour changer le monde"

Nelson Mandela

សតវត្សវិទ្យាសាស្ត្រ និង បច្ចេកទេស

១៨៦០ ~ ១៩៦០

១៨៦០ ~ ១៩៦០ ជាសតវត្សមួយ :

- ដែលបានចាប់ផ្ដើមពីការបង្កើតម៉ូទ័របន្ទុះ (moteur à explosion) របស់លោក អេជែន ឡឺន័រ (១៨៦០ Etienne Lenoir) ហើយបញ្ចប់ដោយការហោះហើរទៅកាន់អវកាសរបស់មនុស្សទី១ (១៨៦០) ។
- នៃរបកគំហើញវិទ្យាសាស្ត្រ និង ការបង្កើតបច្ចេកទេសដែលបានផ្លាស់ទ្រង់ទ្រាយពិភពលោកដែលមិនធ្លាប់មានរាប់លានឆ្នាំមកហើយ តាំងពីការចាប់កំនើតមនុស្សលើផែនដី ។
- ដែលគេអាចនិយាយបានថា ជាពេលវេលារត់លឿន និង ប្រវត្តិសាស្ត្របង្កើនល្បឿន ។

យ៉ាងនេះ ប្រសិនបើគេអាចផ្ទៀងផ្ទាត់លើគ្រប់វិស័យនោះ គេកត់សំគាល់ឃើញថា វាជាមុខវិជ្ជាដែលបានធ្វើ វិភាគទានជាពិសេសដល់បដិវត្តន៍នៃរបបរស់នៅ និង ចិត្តគំនិត ។ ដូចនេះ ឈរតាមការសិក្សារចនាសម្ព័ន្ធល្អិតបំផុតនៃរូបធាតុ (ពិសេសបរមាណូ) រូបវិទ្យាទំនើបដែលវិវត្តចាប់ពីចុងសតវត្សមុន ហើយជាអាទិ៍មានអ្នកប្រាជ្ញដូចជាព្យែរ និង ម៉ារីគួរី (Pierre et Marie Curie) គឺជាឫសគល់អភិវឌ្ឍន៍ និង អនុវត្តន៍ដោយឥតព្រំដែន ។

របកគំហើញស្វ័យត :

១៨៩៨ : ព្យែរ និង ម៉ារីគួរី (Pierre et Marie Curie) រកឃើញរ៉ាដ្យូម

១៩០៥ : អាល់បែរ អែនស្ទែន (Albert Einstein) កសាងទ្រឹស្ដីសាបេក្ខភាព (ភាពអាចប្រែប្រួលបាន : Théorie de la Relativité)

១៩១៤ - ១៩១៨ : សង្គ្រាមលោកលើកទី១

១៩២៦ : ជន បែត (John Baird) សំរេចការផ្សាយតាមទូរទស្សន៍លើកទី ១

១៩២៨ : អាឡេចសង់ ហ្វ្លេមីង (Alexander Fleming) រកឃើញថ្នាំប៉េនីស៊ីលីន

១៩៣៤ : ហ្វ្រេដេរិច និង អ៊ីរ៉ែន ជូលីយ៉ូ-គួរី (Frédéric et Irene Joliot-Curie) រកឃើញវិទ្យុសកម្មនិមិត្ត

១៩៣៩ - ១៩៤៥ : សង្គ្រាមលោកលើកទី ២

១៩៤៥ : ការទំលាក់គ្រាប់បែកបរមាណូនៅហ៊ីរ៉ូស៊ីម៉ា (ជប៉ុន)

១៩៥១ : ការបង្កើតមណ្ឌលនុយក្លេអែរទី១

១៩៦១ : យូរី កាការីន គឺជាមនុស្សទី១ ដែលហោះហើរក្នុងអវកាស

ប្រែសំរួលដោយ : **កែវ យ៉ារ**

ម៉ាស៊ីនងាយៗ

ឃ្នាស់ដែលបុព្វបុរសយើងបានប្រើប្រាស់តាំងពីយូរយារមកហើយនោះ គឺជាម៉ាស៊ីនដំបូងបង្អស់...

ពីរ៉ាមីតដ៏ធំមហិមារបស់ស្តេច *Chéops* មានកំពស់ ១៤៧ ម៉ែត្រ ប្រើប្រាស់ថ្មអស់ប្រមាណ ៥លានតោន ។ តើមនុស្សកាលពីសម័យ ៤៥០០មុន ខិតខំប្រឹងប្រែងធ្វើយ៉ាងណា ដើម្បីសាងសង់អោយសំរេចបាននូវអច្ឆរិយវត្ថុដ៏ធំសំបើម ទៅតាមរូបភាពគណិតវិទ្យាសុទ្ធសាធយ៉ាងនេះ ?

ជាការពិតណាស់ប្រវត្តិវិទូ *Hérodote* បានរាយការណ៍បញ្ជាក់ហើយថា នៅពេលដែលប្រទេសពែកក្តាប់អំណាចគ្រប់គ្រង កំលាំងពលករនៅអេស៊ីប និង អាហ្វ្រិចខាងកើតចំនួន ២០០.០០០នាក់ បានធ្វើការកសាងនោះអស់រយៈពេលជាងពីរឆ្នាំ ។

បើនិយាយពីបច្ចេកទេសនៃការសាងសង់វិញ ចាប់តាំងពីពេលនោះ រហូតមកដល់បច្ចុប្បន្ននេះ ពុំមានការវិវត្តអ្វីជាដុំកំភួនឡើយ ឬថាវិវត្តរីកចំរើនដែរ តែតិចតួចប៉ុណ្ណោះ ។ ពិតណាស់ សំភារៈសំណង់ឥឡូវទំនើបៗអាចបង្កើនកំលាំងធន់ទ្រ និង អនុភាពផ្សេងៗទៀតជាច្រើន តែចំពោះគោលការណ៍ទាំងឡាយនៃសំណង់ វានៅតែជាសញ្ញាណនៃមូលដ្ឋានមេកានិចដដែល ហើយនឹងស្ថិតនៅបែបនេះតទៅទៀត គ្មានប្រែប្រួលឡើយ ។

រូបវិទូទីមួយ ដែលមានគំនិតប្រឌិតញាណក្នុងការធ្វើអនុមានច្បាប់នៃទ្រឹស្តីម៉ាស៊ីន ហើយដែលបានប្រើប្រាស់តាំងពីសម័យបុរាណយូរលង់មកហើយនោះ គឺលោក *Archimède* (២៨៧-២១២ មុនគ.ស) ។ លោកបានបញ្ចេញគំនិតមួយថា លោកនឹងអាចគាស់លើកផែនដីនេះបាន បើសិនជាមានគេអោយចំណុចកំណល់មួយដល់គាត់ ។ ជាផលរួមនៃបទពិសោធន៍ និង អច្ឆរិយញាណរបស់លោក យើងបានបរិធានមួយដែលសព្វថ្ងៃយើងតែងតែកាន់ប្រើប្រាស់ដោយគ្មានបានគិតគូរផង នោះគឺឃ្នាស់ ។

ឃ្នាស់ត្រូវបានគេប្រើប្រាស់ទៅតាមទំរង់រូបភាពផ្សេងៗជាច្រើន តែនៅក្រោមគោលការណ៍រួមមួយគឺ : ដងមួយរឹងមាំ អាចវិលជុំវិញចំណុចកំណល់នឹងមួយ ដែលស្ថិតនៅក្នុងចំងាយណាមួយពីចុងសង្ខាងនៃដងនោះ ។

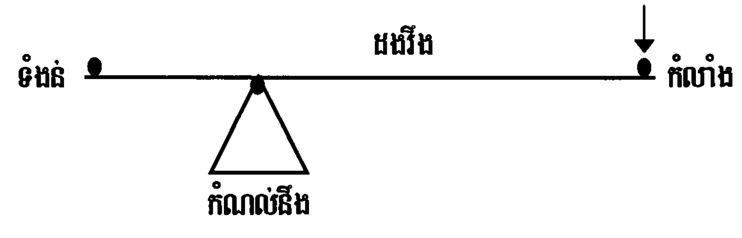

ចុងម្ខាងនៃដង ជាចំណុចប្រើកំលាំង ឯទំងន់ដែលត្រូវលើក ស្ថិតនៅឯចុងម្ខាងទៀត ។ ជាទូទៅចំណុចប្រើកំលាំង និង ចំណុចទំងន់ ស្ថិតនៅប្រហាក់ប្រហែលក្នុងជួរជាមួយគ្នានឹងចំណុចកំណល់ ។ ឃ្នាស់ខ្លះបែបធម្មតាដូចជាដងស្នប់អណ្តូងទឹក ប្រដាប់គាស់សំបកកង់... ខ្លះទៀតមានបែបជាគូរដូចជា កន្ត្រៃ ប្រណាក ដង្កាប់... ។

បើសង្កេតទៅលើទីតាំងនៃចំណុចកំណល់ គេអាចបែងចែកឃ្នាស់ជាបីប្រភេទ :

១- ចំណុចកំណល់នៅចន្លោះកំលាំង និង ទំងន់ដូចជា កូនរទេះលើកដាក់បាវ អង្ករ...

២- ទំងន់នៅចន្លោះកំលាំង និង ចំណុចកំណល់ដូចជា រទេះរុញ ប្រណាក... ជាដើម

៣- កំលាំងនៅចន្លោះទំងន់ និង ចំណុចកំណល់ដូចជា ដង្កៀបចាប់ទឹកកក ឈ្នាន់បង្វិល ថ្មសំលៀង... ។

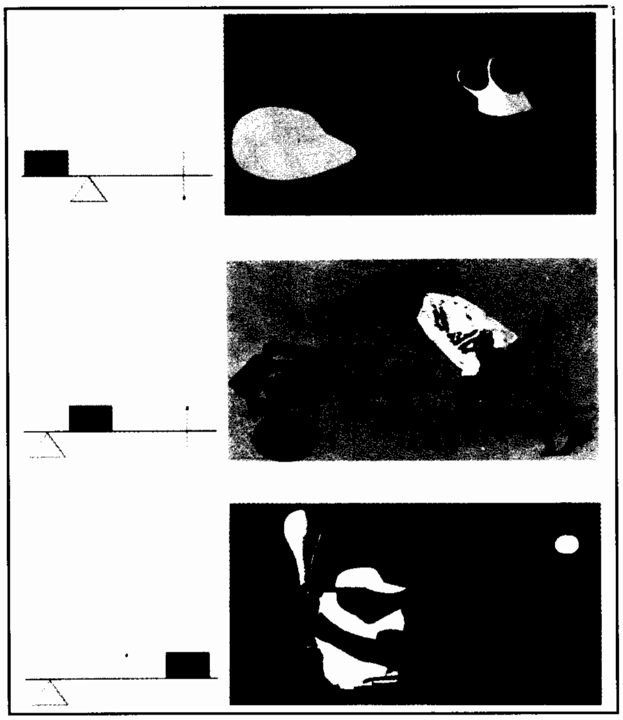

កង់មូល និង តំណពូជពង្ស...

ការច្នៃប្រឌិតទំរាំបង្កើតបានជាកង់មូលយកទៅធ្វើរ៉ក មានប្រវត្តិតាំងពីយូរយារណាស់មកហើយ ក្នុងយុគសម័យដែលកប់បាត់ងងឹតឈឹងដោយពេលវេលា ។ ដំបូងឡើយ កង់ជាដុំឈើបួនជ្រុង រួចចាំងលុបជ្រុងខ្លះៗនៅបែបកំរោល ស្ថិតនៅនឹងថ្កល់ រួចមកទើបចល័ត អាចវិលជុំវិញអ័ក្សមួយ ។ ដុំឈើនោះ បានផ្លាស់ប្ដូររូបរាងបន្តិចម្ដងៗ យូរណាស់ទំរាំបានប្រែក្លាយមកជាកង់មូលរំលីងយ៉ាងស្អាត ប្រកបដោយចង្អូរសំរាប់អោយខ្សែពួរ ឬខ្សែកាបអូសកាត់បាន ។

គេប្រើរ៉កសំរាប់យោងឥវ៉ាន់ ដោយដាក់របស់នៅចុងខ្សែម្ខាង ហើយប្រើកំលាំងទាញនៅចុងម្ខាងទៀត ។ គេផ្គុំរ៉កច្រើនលើអ័ក្សមួយបានជាក្រុមរ៉ក ហើយគេប្រើក្រុមរ៉កពីរធ្វើជាកៅឡាក់(១) ។ គេធ្វើយ៉ាងនេះ ព្រោះកំលាំងបានត្រូវកាត់បន្ថយសមាមាត្រទៅនឹងចំនួនខ្សែ ឬចំនួនរ៉កដែលកៅឡាក់នោះមាន ។

នៅសម័យទំនើបយើងនេះ ឧបករណ៍ប្រើប្រាស់ផ្សេងៗត្រូវបានផលិតអំពីលោហធាតុអស់ហើយ ។ រ៉កឈើមាននៅសល់ប្រើខ្លះ តែសំរាប់ទូកក្ដោងកំសាន្ដប៉ុណ្ណោះ ក្រៅពីនោះកង់ផ្សេងៗត្រូវបានផ្លាស់ប្ដូរជាកង់មានស្ពឺដែលផ្ដល់ទិន្នផលបានខ្ពស់ជាង ។ តែបើនិយាយពីច្បាប់មេកានិកវិញ ពុំមានអ្វីផ្លាស់ប្ដូរទេ ចាប់តាំងពីពេលដែលគេបានរកឃើញរ៉កដំបូងមកនោះ ។ ម៉ាស៊ីនទំនើបៗក៏នៅតែអនុវត្តច្បាប់មេកានិកដដែលនេះដូចគ្នា ។

ឃ្នាស់ និង កង់មូលនេះហើយ ជាម៉ាស៊ីនដំបូងបង្អស់របស់មនុស្សជាតិ ។

ប្រែសំរួលដោយ : **យស់ អ៊ាង**

Encyclopédie des connaissances actuelles.

(១) គឺប្រដាប់ទាញដោយដៃ រឺខ្សែកាបទាញដោយម៉ូទ័រៈ *palan*

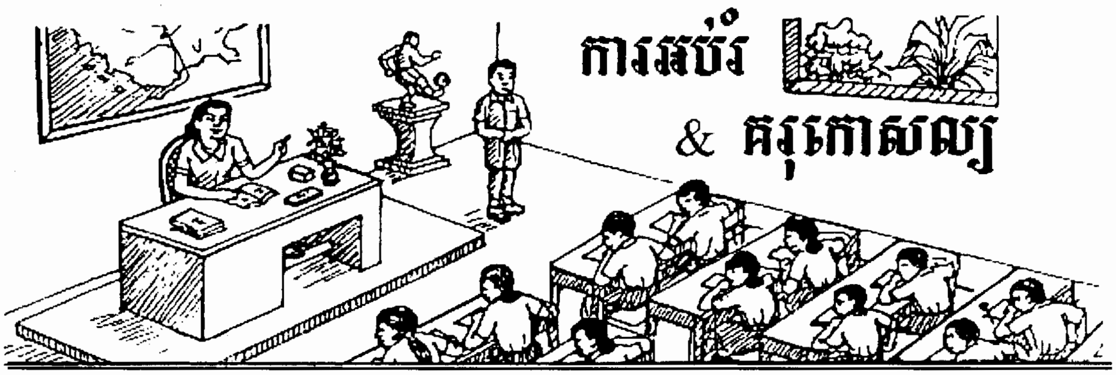

ភាសា

ការប្រើប្រាស់រាជស័ព្ទក្នុងសង្គមខ្មែរ

ប្រទេសកម្ពុជា ជាប្រទេសមួយមានវ័យចំណាស់ជាងគេក្នុងតំបន់ ។ ប្រទេសនេះបានបន្សល់នូវភស្តុតាងជាកេរមរតកជាច្រើនដែលបញ្ជាក់ថា ទឹក ដី វប្បធម៌ ភាសា អក្សរសាស្ត្រ ប្រពៃណី ទំនៀមទំលាប់ សាសនា រដ្ឋបាលរបស់ខ្លួនមានអាយុកាលដ៏យូរអង្វែង ហើយបានចាក់ឫសយ៉ាងជ្រៅជ្រាបចូលក្នុងសង្គមខ្មែរគ្រប់វិស័យ ។ សង្គមខ្មែរបានប្រកាន់យករបបរាជានិយមចាប់ពីសតវត្សទី ១ ។ របបនេះ បានធ្វើអោយសង្គមខ្មែរមានការរីកចំរើនលើគ្រប់ផ្នែកក្នុងការកសាងប្រទេសជាតិដូចជា កសិកម្ម សេដ្ឋកិច្ច គមនាគមន៍ វប្បធម៌ ។

ភាសាជាមធ្យោបាយមួយសំរាប់ធ្វើគមនាគមន៍រវាងមនុស្ស និង មនុស្សក្នុងសង្គម ។ ភាសាមានការប្រែប្រួលឥតឈប់ឈរពីសម័យមួយទៅសម័យមួយ ។ ភាសាមានកំណើតដំណាលគ្នានឹងកំណើតសង្គមមនុស្ស ហើយវាមានការបែងចែកតាមវណ្ណៈ ឋានៈ វ័យ ពណិសំបុររបស់មនុស្សក្នុងសង្គម ។ រាជស័ព្ទ ជាភាសាមួយដែលគេប្រើប្រាស់សំរាប់ទាក់ទងរវាងក្រុមរាជវង្សានុវង្ស និង មនុស្សទូទៅ(រាស្ត្រ) ។ រាជស័ព្ទមានកំណើតក្នុងសង្គមខ្មែរ ចាប់ពីសតវត្សទី ១ មកម្ល៉េះ ÷

ក. ពាក់ព័ន្ធនឹងរាជវង្សានុវង្ស

រាជស័ព្ទ	ភាសាសាមញ្ញ
ខត្តិយត្រកូល	ត្រកូលស្តេច
អយ្យកាទួត ឬមហយ្យិកា	ជីដូនទួត
មហយ្យិកោ ឬអយ្យកោទួត	ជីតាទួត
អយ្យកា	ជីដូន
សស្សូ ឬសន្ទិយា	ម្តាយក្មេក
រាជាយាសិត	មហេសី ឬប្រពន្ធ
បិតុលា	មា ឬឪពុកធំខាងឪពុក

រាជស័ព្ទ	ភាសាសាមញ្ញ
អយ្យកោ	ជីតា
ព្រះបិតា	ឪពុក
ព្រះមាតា	ម្តាយ
សសុរៈ	ឪពុកក្មេក
ស្វាមី ឬភស្តា	ប្តី
បិតុច្ឆា	មីង ឬម្តាយធំខាងឪពុក
ភគវតី	អគ្គមហេសីនៃស្តេច ទ្រង់រាជ

ភគិនីភស្តា	ប្តីរបស់បងស្រីឬប្តីរបស់ប្អូនស្រី
មាតុច្ឆា	ម្តាយមីង ឬម្តាយធំខាងមាតា
ជេដ្ឋភាតា	បងប្រុស
ភាតា	បងប្រុស ឬប្អូនប្រុស
ឱរស	កូនប្រុស
សុណិសា ឬសុណ្ហា	កូនប្រសាស្រី
កនិដ្ឋភាតា	ប្អូនប្រុស
ភាគិនេយ្យ	ក្មួយស្រី
រាជកុមារ	រាជបុត្រវ័យក្មេង
រាជតនយា	បុត្រី ឬកូនស្រី
រាជទារក	កូនង៉ែតប្រុស
រាជទាយាទ	កូនដែលត្រូវទទួលបន្តវង្ស

មាតុលា	ឪពុកមា ឬឪពុកធំខាងមាតា
ភគិនី	បងស្រី ឬប្អូនស្រី
ជេដ្ឋា	បង ឬច្បង
អនុជ	ប្អូន
ឱរសា	កូនស្រី
ព្រះធីតុបតី	កូនប្រសាប្រុស
ភាគិនេយ្យ	ក្មួយប្រុស
នត្តា	ចៅប្រុស ឬចៅស្រី
រាជតន័យ	បុត្រស្តេច
រាជនារី	ស្រីស្នំ
រាជទារិកា	កូនង៉ែតស្រី
....	....

ខ. ពាក់ព័ន្ធនឹងសរីរាង្គកាយ

មត្ថលុង្គ	ខួរក្បាល
យកន: ឬយក្រិត	ថ្លើម
លោម	រោម
លោមនេត្រ	រោមភ្នែក
វច្ចមគ្គ	ទ្វារជុះ
សុសោណី	ត្រគាក
សេម្ហ:	ស្លេស្ម
ហឫទ័យ	ចិត្ត ឬបេះដូង
ហស្ថ	ដៃ
អង្គុដ្ឋង្គុលី	ម្រាមដៃ
អង្សា	ស្មា
អណ្ឌ:	ពងស្វាស
អដ្ឋិ	ឆ្អឹង
អនុជង្គបាទ	ម្រាមកូនជើង
អន្ត:	ពោះវៀនធំ
អសុចិ	ទឹកកាម
ឧណ្ណាលោម	ប្រជុំចិញ្ចើម

មស្សុ	ពុកចង្កា ពុកមាត់
រជ្ជោជល	ក្អែល
លោមកច្ឆ:	រោមក្លៀក
វង្សកុបាត	ស្លាបប្រចៀវ
សន្ធិករ	សន្លាក់កដៃ
សេទោ	ញើស
ស្រោត ឬសោតា	ត្រចៀក
ហនុតា	ចង្កា
តិលកា	ប្រជ្រុយ
អង្គុដ្ឋង្គបាទ	មេជើង
អង្សកូដ	ចង្កួយស្មា
យោនី	កេរ្តិ៍ខ្មាស់ស្ត្រី
អនុជង្គ	ក្រលៀន
អនុជង្គលី	ម្រាមកូនដៃ
អន្តគុណ	ពោះវៀនតូច
អស្សុ	ទឹកភ្នែក
ឧទរ	ពោះ

ឱរូ	ភ្លៅ	ឱរា	ដើមទ្រូង
ព្រះសិដ្ឋលិង្គ	កេរ្តិ៍ខ្មាស់បុរស	ព្រះសិង្ឃានិកា	សំបោរ
កច្ឆៈ	ក្លៀក	កដិ ឬអង្គៈ	ចង្កេះ
កនិដ្ឋបាទ	ម្រាមនាងជើង	កនិដ្ឋង្គុលី	ម្រាមនាងដៃ
កព្រះហស្ត	កដៃ	ព្រះកាយ	ខ្លួនប្រាណ
កាណ៌	គុម្ពត្រចៀក	កេសា	សក់
កំភួនព្រះហស្ត	កំភួនដៃ	កិរ្យ	ទឹកដោះ
ខេឡៈ	ទឹកមាត់	ខេឡាសុចិ	កំហាក
គណ្ឌៈ	ថ្ពាល់	គីវង្គ	កន្ទួតអូង
គោប្ផកៈ	ភ្នែកគោ	ឃានមលៈ	អាចម៍ច្រមុះ
ជង្ឃ	ស្មងជើង	ជានុ	ក្បាលជង្គង់
ជីវ្ហា	អណ្តាត	តចៈឬតចោ	ស្បែក
ជង្ឃ	ស្មងជើង	តជ្ជនាបាទ	ចង្អុលម្រាមជើង
ថនា	ដោះ ឬសុដន់	ទន្ត	ធ្មេញ
នខា	ក្រចក	នលាដ	ថ្ងាស
នហារុ	សរសៃឈាម	នាភី	ផ្ចិត
នាសា	ច្រមុះ	និពទ្ធបាទ ឬកព្រះបាទ	កជើង
បទរាជី	ក្រយៅ	បប្ផាសៈ	សួត
បស្សាវមគ្គ	ទ្វារនោម	បិដ្ឋិ	ឆ្អឹងខ្នង
បិត្តៈ	ប្រមាត់	បិហកៈ	ក្រពះ
ប្រីស្តាង្គ	ខ្នង	ពាហា ឬពាហុ	កំភួនដៃ
ភក្ត្រ	មុខ	ភូមោ ឬភមុតា	ចិញ្ចើម
មជ្ឈិមង្គលី	ម្រាមដៃកណ្តាល	មជ្ឈិមបាទ	ម្រាមជើងកណ្តាល
លោហិត	លោហិត	វង្សកុបាទ	ស្លាបប្រចៀវ
....	....	....	....

លោក **: គួយ សូគាន**

មន្ត្រីផ្នែកវិទ្យាសាស្ត្រអប់រំនៃរាជបណ្ឌិតសភាកម្ពុជា

វិធីបង្រៀនគំនូរ (ត)

ដោយលោក : ប៉ាន់ ត្រា

គំនូសកោង

សិស្សបានហាត់គូសគំនូសត្រង់ទាំង ៣ បែបរួចហើយ ហើយថែមទាំងបានយកគំនូសទាំងនោះមកគូសផ្សំគ្នាបានជារូបភាពផ្សេងៗ ជាផ្ទាំង និង ខ្សែតុបតែងលំអជាច្រើនទៀតផង ។

បន្ទាប់ទៅនេះ ត្រូវដឹកនាំសិស្សអោយហាត់គូសគំនូសកោងដែលជាគំនូសមានសារៈសំខាន់បំផុត ព្រោះដោយគំនូសកោងនេះ គេអាចយកទៅគូសផ្សំជារូបភាពផ្សេងៗគ្រប់បែបគ្រប់យ៉ាង ។ គេអាចគូររចនាជារបស់ប្រើប្រាស់ជាស្លឹកឈើ ផ្កាឈើ ជាសត្វ និង ជាមនុស្សនឹងគំនូសកោងនេះតែឯង ។

បើយកគំនូសកោងនេះទៅរចនាផ្សំជាមួយគំនូសត្រង់បញ្ឈរ ត្រង់ទេរទៀតនោះ គេអាចគូរជារូបភាពសព្វបែបសព្វយ៉ាងទាំងអស់ ។

គំនូសកោងមានតួនាទីសំខាន់ណាស់ ព្រោះអ្វីៗដែលមានជីវិតដូចជាសត្វ ព្រឹក្សា មនុស្ស សុទ្ធតែគូរបានជារូបរាងឡើងដោយគំនូសកោងទាំងអស់ ។

ដូច្នេះ ដើម្បីបញ្ជាក់អំពីតួនាទីដ៏សំខាន់របស់គំនូសកោងនេះ យើងជូនរូបភាពខ្លះជាឧទាហរណ៍ដូចខាងក្រោមនេះ ÷

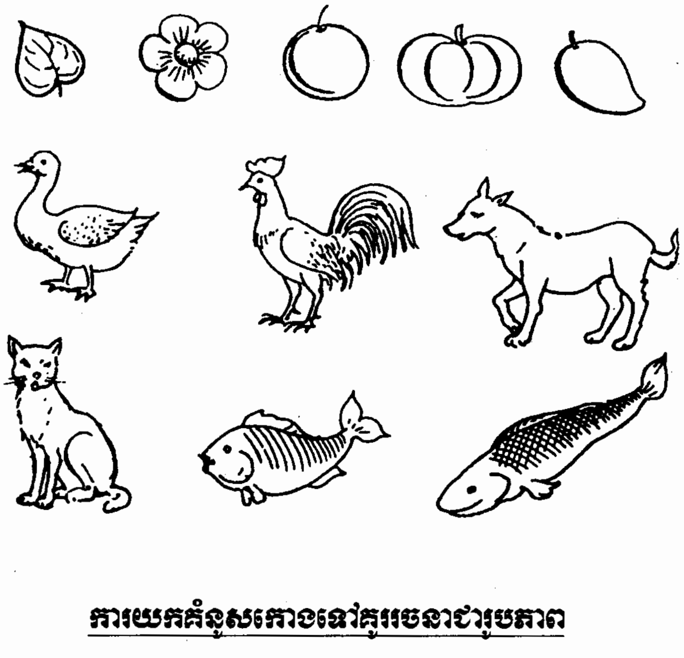

ការយកគំនូសកោងទៅគូររចនាជារូបភាព

កាលណាសិស្សហាត់គូសគំនូសកោងនេះបានថ្នឹកដៃគួរសមហើយ លោកគ្រូ អ្នកគ្រូត្រូវដឹកនាំសិស្សយកគំនូសកោងនោះទៅរចនាផ្សំជាមួយគំនូសត្រង់ទាំង ៣ បែបអោយកើតទៅជារូបភាពវត្ថុប្រើប្រាស់ដែលដាក់កំពស់ស្មើនឹងបន្ទាត់ខ្សែភ្នែកដូចខាងក្រោមនេះ ÷

(ក្នុងវគ្គទី ៣ តំរូវអោយសិស្សផាត់ពណ៌)

វគ្គទី ១ **វគ្គទី ២** **វគ្គទី ៣**

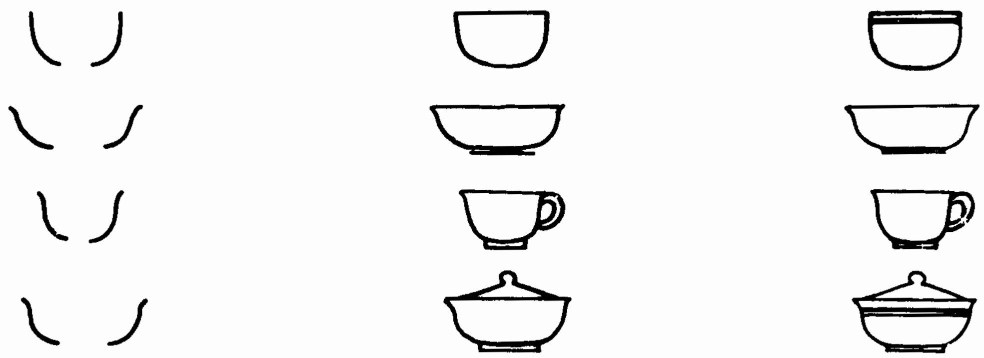

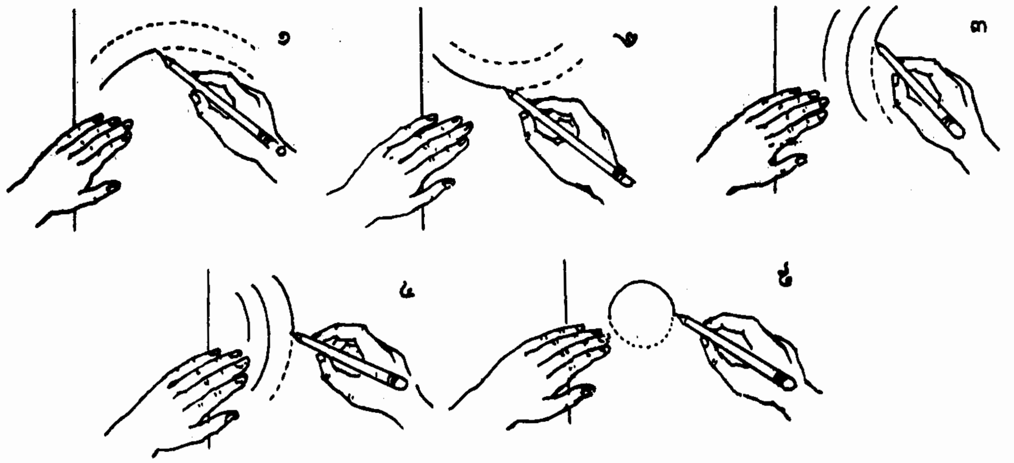

គំនូសកោងខាងលើនេះ ក៏ដូចជាគំនូសត្រង់ទាំង ៣ បែបដែលបានហាត់គូសពីថ្នាក់ទី ១ដែរ គឺមុននឹងចាប់ហាត់គូសគំនូសថ្មីទៀត ត្រូវអោយសិស្សចេះគូសគំនូសមុនបានថ្នឹកដៃសិន ទោះបីត្រូវចំណាយពេលយូរបន្តិចក៏ដោយ ព្រោះដូចបានរាប់រៀបពីខាងដើមមកហើយថា គំនូសត្រង់ទាំង៣បែប និង គំនូសកោងនេះមានសារៈសំខាន់បំផុតក្នុងការគូររចនារូបភាពទាំងអស់ និង គូរខ្សែតុបតែងលំអគ្រប់បែបដ៏ប្រកបទៅដោយសោភ័ណភាព ។

¤ ¤ ¤ ¤ ¤ ¤ ¤ ¤

គណិតវិទ្យា

ការរាប់លេខ និង សរសេរលេខ និង ពាក្យ

- ថ្នាក់ទី ២
- មេរៀនទី ១
- សៀវភៅសិស្ស ទំព័រទី ២

អត្ថបទជំនួយ:

* **ចូរភ្ជាប់ខ្លែង និង ផ្លាក**

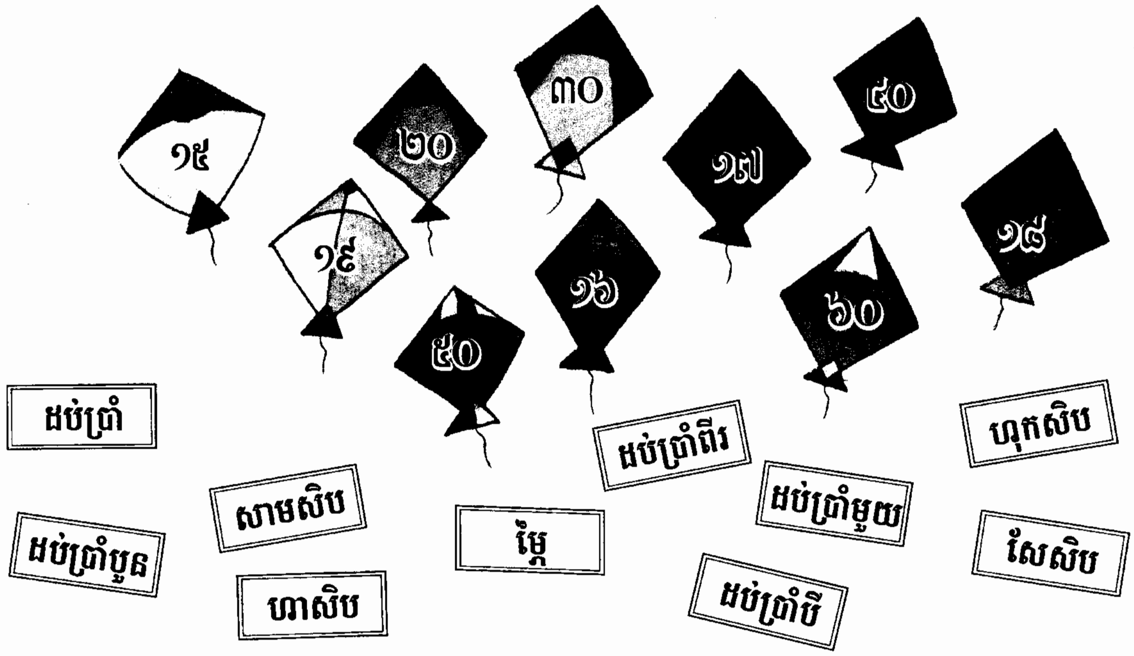

* **ចូរសរសេរលេខក្នុងប្រអប់ និង ហើយសរសេរពាក្យ**

☐ ដប់មួយ.......................................

☐ ដប់ពីរ.......................................

☐ ដប់បី.......................................

☐ ដប់បួន.......................................

☐ ដប់ប្រាំ.......................................

☐ ដប់ប្រាំមួយ.................................

☐ ដប់ប្រាំពីរ..................................

☐ ដប់ប្រាំបី...................................

☐ ដប់ប្រាំបួន.................................

គណិតវិទ្យា

វិធីគុណ និង វិធីចែក

- ថ្នាក់ទី ៤
- មេរៀនទី ៤
- សៀវភៅសិស្ស ទំព័រ ២២

លំហាត់បន្ថែម:

ចំណោទទី១ : សាលាក្រុងបានផ្ដល់ប្រាក់ដល់សិស្សម្នាក់ចំនួន ៣៥០០រ ដើម្បីធ្វើដំណើរកំសាន្តទៅលេងសួនសត្វនៅពេលវិស្សមកាល ។ សាលារៀនយើងមានសិស្សចំនួន ៦៤៥ នាក់ ។ តើនាយិកាសាលាបានទទួលប្រាក់ប៉ុន្មានក្នុងឱកាសនេះ ?

ចំលើយ : ២ ២៥៧ ៥០០រ

ចំណោទទី២ : នៅក្នុងខែ មិនា នេះ សីលាបានញុំាបាយ ១៣ ដង នៅអាហារដ្ឋានសាលារៀន ។ បាយមួយចានតំលៃ៥០០រ និង ទឹកអំពៅមួយកែវថ្លៃ៣០០រ ។ តើម្ដាយវាត្រូវបង់ថ្លៃអាហារអោយអាហារដ្ឋានប៉ុន្មានក្នុងខែនេះ?

ចំលើយ : ១០ ៤០០រ

ចំណោទទី៣ : នៅពេលដែលកង់ខ្ញុំវិលបានមួយជុំ វាទៅមុខបាន ២.៥០ម ។ នៅពេលដែលខ្ញុំទៅដល់ផ្ទះណារ៉ាមិត្តខ្ញុំកង់របស់ខ្ញុំវិលបាន ២៦៨៥ ជុំ ។ តើខ្ញុំធ្វើដំណើរបានប៉ុន្មាន ?

ចំលើយ : ៦៧១២.៥០ម = ៦.៧១២៥ គ.ម

ចំណោទទី៤ : បេះដូងរបស់យើងមានតួនាទីដូចជាស្នប់មួយ ។ ប្រសិនបើយើងយកដៃរបស់យើងដាក់លើដើមទ្រូងរឺក៏យកម្រាមដៃដាក់នៅខាងក្នុងកដៃយើងលឺសូរបេះដូងយើងដើរ ។ កុមារម្នាក់នៅស្ងៀម បេះដូងដើរជា មធ្យម ៧០ ដងក្នុង ១ នាទី ។ តើក្នុង ២៤ ម៉ោង បេះដូងរបស់វា ដើរបានប៉ុន្មានដង ?

ចំលើយ : ១០០ ៨០០ដង

ចំណោទទី៥ : រោងល្ខោនមួយមាន ៤៥០ កន្លែង ។ ក្នុងមួយជួរមាន ៧ កៅអី នៅខាងស្ដាំផ្លូវ និង មាន ៨ កៅអីនៅខាងឆ្វេងផ្លូវ ។ តើរោងល្ខោននេះមានកៅអីប៉ុន្មានជួរ ?

ចំលើយ : ៣០ ជួរ

ចំណោទទី៦ : យន្តហោះប្រតិកម្មមួយហោះក្នុងល្បឿន១១០០គ.មក្នុងមួយម៉ោង ដើម្បីហោះឆ្លង "ជញ្ជាំងសំលេងមួយ" ។ យន្តហោះស៊ើបការដែលហោះយឺតជាងយន្តហោះប្រតិកម្ម ៥ ដង ប៉ុន្តែល្បឿនរបស់វាក៏មិនធម្មតាដែរ ។ ចូរគណនាល្បឿនរបស់វា ?

ចំលើយ : ២២០ គ.មក្នុងមួយម៉ោង ។

លោកស្រី : **ឌិត សារឿត**

គណិតវិទ្យា

ចំនោទ

- ថ្នាក់ទី ៦

<u>អត្ថបទជំនួយ:</u>

* **ចូរភ្ជាប់ឃ្លាចំលើយអោយសមស្របនឹងប្រមាណវិធីនៃចំនោទខាងក្រោម ÷**

- ទឹកសមុទ្រមានចំនុះអំបិលប្រមាណ ៣៥ក្រាមក្នុងមួយលីត្រ ។ អាងងូតទឹកខ្ញុំមានបណ្តោយ ១,៨០ ម៉ែត្រ ទទឹង ០,៦០ម៉ែត្រ និង កំពស់ ០,៥០ម៉ែត្រ ប្រសិនបើខ្ញុំដាក់ទឹកសមុទ្រពេញអាង រួចខ្ញុំទុកអោយទឹកនោះរីងហួត តើអាចទទួលម៉ាសអំបិលបានប៉ុន្មាន ?

១- ក្រឡាផ្ទៃបាតអាង	a- ៥៤០ x ៣៥ = ១៨ ៩០០ ក្រ
២- រ៉ូលូមអាង	b- ១,០៨ x ០,៥០ = ០,៥៤០ ម^{៣}
៣- ការប្តូរពី ម^{៣} ទៅជាលីត	c- ០,៥៤០ m^3 = ៥៤០ ល
៤- ម៉ាសអំបិលដែលមានក្នុងវ៉ូលូមនោះ	d- ១,៨០ x ០,៦០ = ១,០៨ ម^{២}
៥- ការប្តូរពីក្រាមទៅជាគីឡូក្រាម	e- ១៨ ៩០០ g = ១៨,៩ គ.ក្រ

<u>ចំលើយ</u> : (១,d) (២,b) (៣,c) (៤,a) (៥,e)

- ទីក្រុងតូចមួយមានមនុស្ស ១២៧៣២ នាក់ ។ ក្នុង ១ ឆ្នាំមាន ÷
  - មនុស្សកើតចំនួន ៣២៦ នាក់ និង ស្លាប់ ១០២ នាក់
  - មនុស្ស ១២ នាក់បានផ្លាស់ប្តូរ
  - មនុស្ស ២១ថ្មីបានចូលមកនៅ
- តើនៅដំណាច់ឆ្នាំមានចំនួនមនុស្សពិតប្រាកដប៉ុន្មានរស់នៅទីនោះ ?

១- មនុស្សចេញ	a- ១០២ + ១២ = ១១៤
២- មនុស្សចំនួល	b- ១២ ៧៣២ + ២៣៣ = ១២ ៩៦៥
៣- កំហុសគ្នារវាងអ្នកចូល និង អ្នកចេញ	c- ៣២៦ + ២១ = ៣៤៧
៤- ចំនួនមនុស្សរស់នៅសរុប	d- ៣៤៧ - ១១៤ = ២៣៣

<u>ចំលើយ</u> : (១,a) (២,c) (៣,d) (៤,b)

លោកស្រី : **កែវ សុបុរិន្ទ**
សាស្ត្រាចារ្យនៅមហាវិទ្យាល័យគរុកោសល្យ

★☆★☆★☆★

សិក្សាសង្គម

សុជីវធម៌

- ថ្នាក់ទី ៦
- មេរៀនទី ១ : សុជីវធម៌
- សៀវភៅសិស្សទំព័រទី ១-៣

អត្ថបទជំនួយ:

សុជីវធម៌ប្រចាំថ្ងៃ ៣ យ៉ាង (ការរស់នៅល្អប្រកបដោយធម៌)

១. ត្រូវចេះ សរសើរ

២. ត្រូវចេះ អរគុណ

៣. ត្រូវចេះ សុំអភ័យទោស

* **សរសើរ** : គឺជាសំដីនិយាយ ឬលិខិតដែលឆ្លើយតបវិញយ៉ាងសមរម្យ និង អំពើល្អរបស់បុគ្គលពួកក្រុមណាមួយ ។

នៅក្នុងគ្រួសារ បើកូនបានធ្វើល្អដោយកាយក្តី វាចាក្តី អ្នកជាមាតាបិតាត្រូវចេះពោលសរសើរផ្តល់កំលាំងចិត្ត។ កូនរៀនពូកែបានពិន្ទុល្អ ម្តាយឪពុកត្រូវចេះសរសើរកូនអោយកំលាំងចិត្តដូចជានិយាយថា : កូនម៉ែរៀនបានចំនាត់ថ្នាក់ល្អ នេះបានជាកូនម៉ែ កូនរៀនពូកែដូចពុកម៉ែអញ្ចឹង ! ចាំពុកម៉ែទិញខោអាវស្បែកជើងថ្មីៗអោយ !

កូនឮដូច្នោះ វាត្រេកអររំភើបខ្លាំងណាស់ ។ ប៉ុន្តែរឿងទិញខោអាវ ស្បែកជើង បើវារៀនមិនពូកែមិនដែលឪពុកម្តាយណាមួយអោយកូនអត់នោះទេ ។ ឧទាហរណ៍ប៉ុណ្ណេះហៅថា "ចេះសរសើរ" ចេះអោយកំលាំងចិត្ត ។ ឪពុកម្តាយខ្លះ កូនទៅរៀន គ្រូបានដាក់ពិន្ទុអោយ :១០/១០ល្អណាស់! កូនអរណាស់ មកដល់ផ្ទះមិនទាន់ទេ និយាយប្រាប់ឪពុកម្តាយថា : ខ្ញុំបានពិន្ទុ ១០! ស្រាប់តែឪពុកម្តាយឆ្លើយវិញថា : អាអែង ស៊ីដប់ហ្នឹងទៅ ! កុំស៊ីបាយ ! អញរវល់មួយព្រឹកអត់អ្នកណាជួយអញ ! គោអត់អ្នកណាឃ្វាល ! អាអែងមើលកូនគេផ្ទះខាងជើង គេបាចត្រីបានមួយទ្រុង មួយកញ្ច្រែង ។ កូនឮដូច្នេះបាត់ព្រលឹងរៀនសូត្រអស់រលីង ! ។

ស្វាមីភរិយា ត្រូវចេះពោលសរសើរគ្នាទៅវិញទៅមក ។ ដូចជានិយាយថា ថ្ងៃនេះម៉ាក់វា ឬម៉ែវា... ធ្វើម្ហូបឆ្ងាញ់ណាស់! រៀបចំផ្ទះក៏បានល្អ! ម៉ាក់វាថ្ងៃនេះហត់នឿយខ្លាំងណាស់។ សូមជ្រាបថា : មនុស្សស្រីឆាប់ទទួលសេចក្តីរំភើបរីករាយណាស់ ។ ចំពោះមនុស្សប្រុសជាស្វាមីវិញ ស្ត្រីជាភរិយាត្រូវចេះពោលសរសើរ ចេះអោយកំលាំងចិត្ត ។ សូមជ្រាបថា : សំដីនារី សំលេងនារី មានឥទ្ធិពលខ្លាំងណាស់ទៅលើបុរស ពិសេសបុរសជាស្វាមី ។

"នារីល្ងង់បំផុតម្នាក់ ក៏អាចដឹកច្រមុះបុរសវៃឆ្លាតបានដែរ ។ ប៉ុន្តែទាល់តែនារីប៉ិនប្រសប់ណាស់ ទើបអាចដឹកនាំបុរសល្ងង់ខ្លៅបាន" ។

នៅក្នុងសង្គមក៏ត្រូវចេះពោលសរសើរដែរ ឃើញកុមារ យុវជន ចេះគួរសម ជំរាបសួរ... យើងត្រូវនិយាយសរសើរកូនចៅ លោក អ្នកណាចេះគួរសមល្អណាស់ ! ឃើញភូមិស្រុក វត្តអារាម សាលារៀន រៀបចំបានល្អត្រឹមត្រូវមានសណ្តាប់ធ្នាប់ក៏ត្រូវចេះពោលសរសើរ ។

នៅក្នុងសង្គមជាតិទាំងមូលក៏ដូច្នោះដែរ អ្នកដឹកនាំណាធ្វើការបំរើជាតិបានល្អ មានការអភិវឌ្ឍន៍គ្រប់វិស័យស្គាល់សុខទុក្ខប្រជាជន... យើងត្រូវចេះពោលសរសើរលើកតំកើងគាំទ្រ ទោះបីអ្នកនោះមាននិន្នាការនយោបាយសាសនាខុសគ្នាក៏ដោយ យើងត្រូវផ្តល់យុត្តិធម៌ជូន នេះជាច្បាប់សុជីវធម៌ ។ ផ្ទុយទៅវិញ ជនពួកខ្លះគេធ្វើល្អសំរាប់ជាតិ សំរាប់ប្រជាជនបានច្រើនណាស់ អត់ដែលឮសូរពាក្យគាំទ្រ ពោលសរសើរតែមួយម៉ាត់គ្មាន ។ ជនប្រភេទនេះទោះបីរៀនសូត្របានច្រើនមានសញ្ញាប័ត្រខ្ពស់ដល់ណាក៏ដោយ "ច្បាប់សុជីវធម៌"អោយឈ្មោះថា ជាមនុស្សល្ងង់ផុតលេខ ។ ចំពោះផ្លូវចិត្តវិញ ជនប្រភេទនេះគ្មានសេចក្តីសុខទេ មានសេចក្តីក្តៅក្រហាយច្រណែនឈ្នានីសជានិច្ច ។

សូមជ្រាបថា : វន្ទកោ បដិវន្ទនំ បើសំពះគេ ត្រូវបានគេសំពះតបវិញ, បូជកោ បដិបូជនំ បើបូជាគេត្រូវគេបូជាតបវិញ ។ "សំពះគេ គឺសំពះខ្លួនឯង, បូជាគេ គឺបូជាខ្លួនឯង" ។

***អរគុណ**: គឺជាអំពើឆ្លើយតបវិញចំពោះបុគ្គល ពួក ក្រុមណាមួយដែលបានធ្វើល្អចំពោះខ្លួន ឬក្រុមគ្រួសារខ្លួន ។

ដឹងគុណ និង អរគុណ មានន័យដូចគ្នានឹងពាក្យថា : កតញ្ញូ : ដឹងគុណ, កតវេទី : តបគុណ ។ គេធ្វើអំពើល្អមកលើខ្លួន ហើយមិនបានឆ្លើយតបវិញ តាមន័យពុទ្ធសាសនាថា "ជនអកតញ្ញូ" ធ្ងន់ធ្ងរជាងនេះទៅទៀត គឺប្រឆាំងនឹងអ្នកមានគុណ ហើយមើលងាយអ្នកមានគុណ ។ បើបោះបង់ចោលធម៌កតញ្ញូកតវេទីហើយ ពុទ្ធសាសនាស្ទើរតែគ្មានន័យទាល់តែសោះ ។ ព្រះសម្ពុទ្ធទ្រង់សំដែងថា : កតញ្ញូតាធម្មមូលា ការដឹងគុណជាឫសគល់នៃកុសលធម៌ទាំងពួង កតញ្ញូតាបធានតាការដឹងគុណជាប្រធាននៃកុសលធម៌ទាំងពួង ។

សុភមង្គលរបស់មនុស្សស្ថិតនៅត្រង់ស្គាល់គុណគ្នា និង ចេះសងគុណគ្នាទៅវិញទៅមក(ចេះអរគុណគ្នាទៅវិញទៅមក) ។

ជនមិនចេះអរគុណ គឺជនបំភ្លេចគុណ មូលបង្កាច់អំពើល្អរបស់អ្នកដទៃ បើមិនចេះអរគុណគ្នា សង្គមពោរពេញអំពើអាក្រក់ ព្រោះតែខ្វះអរគុណ ។

"ជនណាមិនដែលធ្លាប់ធ្វើអ្វីខុស គឺជននោះមិនធ្លាប់ធ្វើអ្វីឡើយ" ។ "ចាំតែសំលឹងមើលកំហុសអ្នកដទៃ ជាសញ្ញាថាភ្លេចមើល កំហុសខ្លួនឯង" ។

***សុំអត់ទោស**: រាល់អំពើរបស់បុគ្គលម្នាក់ៗដោយកាយក្តី ដោយវាចា ពាក្យសំដីក្តី អាចនឹងមានការភាន់ច្រឡំខុសឆ្គងខ្លះៗទៅលើអ្នកដទៃ ទោះបីជាចេតនាក្តី អចេតនាក្តី ចៀសមិនផុតឡើយ វាជាការធម្មតារបស់មនុស្សលោកយើង ប៉ុន្តែប្រការដែលសំខាន់ គឺហ៊ានទទួលខុសត្រូវកំហុសរបស់ខ្លួន សំខាន់ជាងនេះទៀត

គឺចេះសុំអភ័យទោស ។ អ្នកស្គាល់កំហុសរបស់ខ្លួន គឺជាអ្នកប្រាជ្ញ ។ ប៉ុន្តែមនុស្សពោលពិបាកនឹងលើកដៃសុំទោសគេណាស់ ! តែបើលើកដៃវាយគេវិញ អាចធ្វើបាន ។

លោកអ្នកប្រាជ្ញពីបរមបុរាណបានពោលថា : ការបរិភោគអាហារ ១, ការដេក ១, សេចក្ដីភ័យខ្លាច ១, និងសេពមេថុន ១ ទាំង៤ប្រការនេះមនុស្ស និង សត្វមានស្មើគ្នា(ដូចគ្នា) មានតែសុជីវធម៌ប៉ុណ្ណោះទេ ទើបអាចធ្វើមនុស្ស និង សត្វអោយវិសេសប្លែកពីគ្នា អ្នកណាប្រាសចាកសុជីវធម៌ អ្នកនោះទុកស្មើសត្វ ។

លោក : **អ៊ុយ សុន**

នាយកសាលាបឋមសិក្សាព្រែកកំពឹស

✠✠✠✠✠✠✠

គុណធម៌ប្រាំបីយ៉ាង សំរាប់បុគ្គលសក្តិសមនឹងបំពេញបេសកកម្មមួយបាន បុគ្គលនោះជា÷

- **អ្នកចេះ**
  - ស្ដាប់គេ
  - ធ្វើអោយអ្នកដទៃស្ដាប់ខ្លួន
  - រៀន
  - ចងចាំ
  - ទទួលស្គាល់គេ
  - ធ្វើអោយអ្នកដទៃទទួលស្គាល់ខ្លួន
- **អ្នកស្ទាត់ជំនាញដើម្បីស្គាល់**
  - អ្នកមានវិរិយភាពម៉ឺងម៉ាត់
  - អ្នកគ្មានវិរិយភាពម៉ឺងម៉ាត
- **អ្នកមិនមែនជាអ្នកបង្កអោយមានការច្របូកច្របល់** ។

កម្ពុជសុរិយា

កំណាព្យសុភាសិត

(បទពាក្យ៧)

១- **ឥត** បុត្រទៅសុំឯកូនគេ
២- **ដំណោះ**ផ្ទុករេធ្វើជាកូន
៣- **ចៅ**ដោះមនុស្សឈ្មួលជួលបងប្អូន
៤- **ចៅ**អស់តាដូនមកចងដៃ ។
៥- **ជំទី**ឈឺខ្លួនកូនមិនឈ្ងោក
៦- **ដំណាំ**ថែមរោគជោគរាល់ថ្ងៃ
៧- **ចោង**ដោះគេប្រែនិស្ស័យ
៨- **មិន**ថ្ងៃច្នេះច្នោះព្រោះក្រៅសាច់ ។
៩- **ឈើ**ជាតែឯងកូនមិនសួរ
១០- **យក**គួរតែនិងពោងសំបាច់
១១- **ឈើ**កោងវល្លិព័ទ្ធមនុស្សព្រាត់ដាច់
១២- **ចាក់**ចោលទៅស្រេចកាច់ទៅជា ។

* តាមរយៈកំនាព្យនេះ អ្នកនិពន្ធបានលើកភាសិតខ្មែរពីរ ។ ប្រសិនបើអ្នកចង់ស្គាល់ភាសិតនោះ សូមអ្នកភ្ជាប់ព្យាង្គទី ១ នៃឃ្លារបស់កំនាព្យលើកលែងតែក្នុងឃ្លាទី ៥ ត្រូវយកព្យាង្គទី ១ និង ទី ២ ។

ដកស្រង់ដោយ : **ឈោក ថេង**
គ្រូបង្រៀន វិទ្យាល័យដំដែក
ស្រុកសូទ្រនិគម ខេត្តសៀមរាប

ជនដែលមិនធ្លាប់ធ្វើអ្វីខុសសោះ ក៏គឺជនដែលមិនធ្លាប់ធ្វើអ្វីឡើយ ៕

ណាប៉ូឡេអុង

ស្មារតីគ្រូបង្រៀន

១- ក្នុងនាមជាគ្រូ មានភាពគំរូ ដល់សិស្សប្រុសស្រី ខិតខំបង្រៀន
ស្រាវជ្រាវរាល់ថ្ងៃ បណ្តុះស្មារតី ចិត្តសាស្ត្រកុមារ ។

២- លោកគ្រូអ្នកគ្រូ មានចិត្តតស៊ូ ស្វែងយល់ខ្លឹមសារ លំហាត់មេរៀន
ដោះស្រាយបញ្ហា ដើម្បីសាលា និងសិស្សទាំងអស់ ។

៣- មិនថាព្រឹកថ្ងៃ គេងគិតរំពៃ ស្មារតីស្ម័គ្រស្មោះ អប់រំទូន្មាន
ទាំងស្រីទាំងប្រុស អោយមានកិត្តិយស ខ្ពង់ខ្ពស់ថ្លៃថ្លា ។

៤- រាល់ថ្ងៃសំភី កិច្ចការវក់វី ធ្វើកិច្ចតែងការ យកទៅបង្រៀន
នៅក្នុងសាលា បណ្តុះកុមារ ក្លាយជាសិស្សល្អ ។

៥- រាល់ថ្ងៃព្រឹកល្ងាច តែងខិតខំឆ្លៀត ធ្វើឧបករណ៍ ធនធានផ្សេងៗ
ដូចជាអក្សរ រូបភាពល្អៗ សំរាប់បង្រៀន ។

៦- មកដល់ក្នុងថ្នាក់ ញញឹមរាក់ទាក់ ភ្នែកមើលក្តារខៀន ដៃជាប់ដីស
សួរសិស្សប្រធាន ពិនិត្យវត្តមាន ប្រចាំថ្ងៃថ្មី ។

៧- ចំពោះសិស្សប្រុស អង្គុយចំរុះ ជាមួយសិស្សស្រី ដាក់ដៃលើតុ
ចាំស្តាប់សំដី តើគ្រូសួរអ្វី នៅក្នុងថ្នាក់រៀន ។

៨- បន្ទាប់ទៀតមក គ្រូខំរិះរក ផ្លាស់ប្តូរល្បិចល្បៀន ដើម្បីចាប់ចូល
ខ្លឹមសារមេរៀន ងាយស្រួលបង្រៀន នូវមេរៀនថ្មី ។

៩- បន្តបន្ទាប់ គ្រូត្រូវទំលាប់ ប្រើបច្ចេកល្បី បច្ចេកទីមួយ
ទីពីរទីបី និងទីបួនថ្លៃ ត្រូវយល់អោយច្បាស់ ។

១០- ពេលម៉ោងចេញលេង សិស្សប្រុសស្រីក្មេង មិនលេងផ្តេសផ្តាស់ ចំនែកគ្រូវិញ
ភ្នែកគន់របស់ ក្រែងមានពារប៉ះ ដល់សិស្សគ្រប់គ្នា ។

១១- ឱគ្រូបឋម មនសិការជាតិធំ បំរើការងារ បុគ្គលិកម្នាក់ៗ
ខិតខំពុះពារ កសាងកម្ពុជា អោយបានក្តីសុខ ។

ដោយលោក : **មិន រឹម**
សាលាសាមគ្គីបឹងស្នាច់ ខេត្តព្រៃវែង

អក្សរចំណោទ

ដូនតាយើង លោកឧស្សាហ៍រកល្បែងដែលនាំអោយបែកគំនិតប្រាជ្ញាមានអក្សរចំនោទជាដើម តែបើយកអក្សរចំនោទជំនាន់មុនមកចោទសួរក្មេងសម័យនេះ ឃើញថាពិបាកគិត អានអោយបានត្រឹមត្រូវណាស់ដោយជំនាន់មុនស្រះអា ហៅថា ទាញយារ, ស្រះអុ ហៅថា រុកជើង, ស្រះអេ ហៅថាបាំងឈើ, ស្រះអំ ហៅដំលើ, ស្រះអះ ហៅថារះមុខ ។

ដូចនេះ បើយកអក្សរចំនោទជាន់មុនមកចោទ ត្រូវលោកអ្នកនាងគិតតាមឈ្មោះស្រះដែលគេហៅជាន់មុនទើបអានបានសេចក្ដីល្អ ។ ឯការអានអក្សរចំនោទត្រូវអានអោយបានជាពាក្យល្អតាមភាពចំនោទ : ឧទាហរណ៍ ដូក៌ . "ដូកដំបី" ។

ដកស្រង់ដោយ : **កែវ យ៉ារ**

(ប្រភព : ខេមរយានកម្ម លេខ ១ វិច្ឆិកា ១៩៦៧)

***កំនត់សំគាល់:** អ្នកគ្រូ លោកគ្រូអាចណែនាំសិស្សស្រាវជ្រាវដាក់ចំនោទដោយខ្លួនឯង មិនបាច់រកពាក្យដែលមានហើយនោះទេ ។ ឧទាហរណ៍ : ក្បាលត្រូវដំលើបីដងអាច :

គូរក្បាលដាក់ស្រះដំលើ៣ ៌ រឺ ° ចំនួន៣ដាក់លើពាក្យក្បាល >ក្បា៌ល

បាំងឈើបន្ទប់ : េ = បាំងឈើ + បន្ទប់ > បេន្ទប់ = បាំងឈើបន្ទប់

នៅពេលត្រិះរិះពិចារណា ព្រះពុទ្ធអង្គច្រើនសំដែងកាយវិការ (មុទ្ទ=មុទ្រ) ព្រះហស្ដច្រើនយ៉ាងដូចជា :

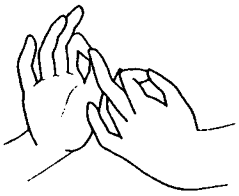

ធម្មចក្កមុទ្រ

(កាយវិការកំពុងធ្វើអត្ថាធិប្បាយ)

ឈានមុទ្រ

(កាយវិការសមាធិ)

អភ័យមុទ្រ

(កាយវិការអប់រំកុំឱ្យភ័យ ខ្លាចអ្វី១ដែលពុំទាន់ពិចារណា)

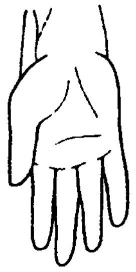

វរមុទ្រ

(កាយវិការអប់រំឱ្យមានចិត្តសប្បុរស)

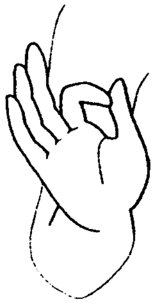

វិតកមុទ្រ

(កាយវិការកំពុងពិចារណារកខុសត្រូវ)

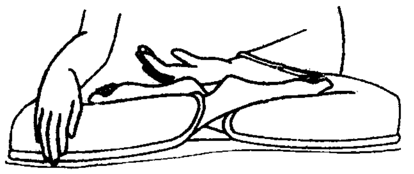

ភូមិស្សសមុទ្រ

(កាយវិការយកព្រះធរណីជាសាក្សី)

* តើអ្នកចូលចិត្តប្រើកាយវិការដូចម្ដេចខ្លះ នៅពេលអ្នកគិតអ្វីមួយ ?

ភ្នំព្រះធាតុ

ប្រសិនបើយើងធ្វើដំណើរពីភ្នំពេញតាមផ្លូវជាតិលេខ ៥ រួចបត់ឆ្វេងត្រង់ផ្សារត្រាច តាមផ្លូវលំចាក់គ្រួសក្រហមមួយខ្សែយ៉ាងរាបស្មើរហូតដល់ខ្លោងទ្វារ "ច្រកស្តេច" រួចធ្វើដំណើរលើផ្លូវដែលមិនទាន់អភិវឌ្ឍមួយខ្សែទៀតមានចំងាយ ១៧គ.ម. យើងនឹងដល់ជើងភ្នំមួយ នោះគឺភ្នំព្រះធាតុ ។

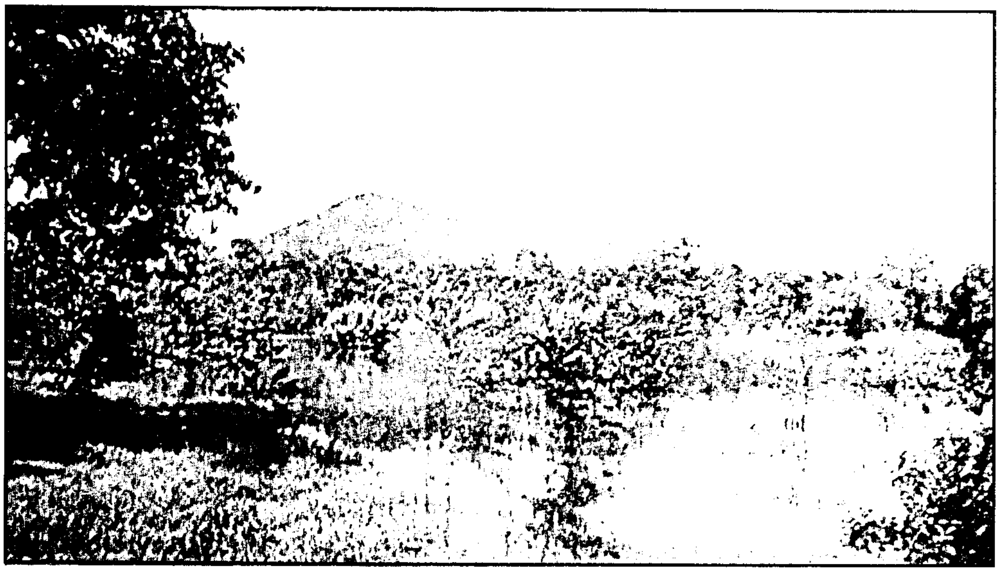

ភ្នំព្រះធាតុ គឺជាភ្នំមួយដែលអ្នកស្រុកនៅតំបន់នោះហៅតៗគ្នាមក ដោយមានការចងចាំថាពាក្យនេះត្រូវតែហៅដោយសង្ខេបនូវឈ្មោះពេញលេញមួយថា "ភ្នំព្រះសិរីរិកធាតុ" ។ លោកតា លោកយាយចាស់ស្រុកនៅទីនោះបានអោយដឹងថា "ពីដើមយូរលង់មកហើយ មានព្រះសង្ឃធុតង្គ២អង្គជាបងប្អូនបង្កើតនឹងគ្នា បានធ្វើតបះធម៌នៅទីនោះ ប្រាថ្នានឹងសំរេចអរហត្តផល ។ ក្រោយពីចំរើនភាវនាអស់ជាច្រើនវស្សា ក៏មានគំនិតចង់អធិដ្ឋានមើលកុសលបារមីថា ក្នុងចំណោមពួកគាត់ទាំង២អង្គ តើមួយណានឹងបានសំរេចធម៌មុនគេ ? ទើបនាំគ្នាអធិដ្ឋានដាំឈើច្រត់រៀងៗខ្លួន ថាបើឈើច្រត់អ្នកណាមានដុះស្លឹក និង ផ្កាមុនគេ ម្ចាស់ឈើច្រត់នោះនឹងបានសំរេចធម៌មុនគេដែរ ។ ក្រោយមកឈើច្រត់របស់ព្រះសង្ឃច្បងបានដុះចេញផ្កាមុន សង្ឃប្អូនឃើញដូច្នោះក៏កើតគំនិតច្រណែន រួចលួចដកឈើច្រត់ដុះផ្កានោះទៅដូរនឹងឈើច្រត់គ្មានផ្ការបស់ខ្លួន ។ ដោយអំណាចនៃញាណសង្ឃច្បងបានដឹងរឿងទាំងអស់ ប៉ុន្តែមិនមាត់ក ឬស្តីបន្ទោសអ្វីឡើយ ព្រោះខ្លួនជាអ្នកកាន់សីល ។ ដោយសេចក្តីមិនស្មោះត្រង់បែបនេះ អព្ភូតហេតុបានកើតឡើយ ។ ថ្មកំពូលភ្នំមួយដុំធំ បានប្រេះបែកជាពីរដុំ មួយនៅឈរវាងជាលិង្គធម្មជាតិ ដូចយើងឃើញនាពេលសព្វថ្ងៃ និងមួយដុំធំទៀតបែកធ្លាក់ទៅជំរាលជាប់ពីខាងនិរតីនៃទម្រថ្មលិង្គធម្មជាតិនោះឯង ។ ក្រោយពីព្រះសង្ឃច្បងអង្គនោះអនិច្ចធម្មទៅ អ្នកស្រុកបានយកព្រះធាតុរបស់គាត់ទៅបញ្ចុះលើថ្មដុលមួយដុំធំរាងដូចគុកស្តុរឡោតយក្ស ១ នៅមុខប្រាសាទថ្មបាយក្រៀមផ្នែកខាងស្តាំដៃ ។ ដោយសារផ្អែកលើរឿងនេះហើយ ទើបអ្នកស្រុកហៅឈ្មោះភ្នំនោះថា "ភ្នំព្រះសិរីរិកធាតុ" តែការហៅនេះបានរួញខ្លីមសារនៅត្រឹម "ភ្នំព្រះធាតុ" វិញ ។

ភ្នំនេះស្ថិតនៅមិនឆ្ងាយប៉ុន្មានពីក្រុងឧត្តុង្គអតីតរាជធានីខ្មែរ ហើយដែលតឡូវនេះស្ថិតនៅក្រោមការគ្រប់គ្រងនៃឃុំពាម ស្រុកសាមគ្គីមានជ័យ ខេត្តកំពង់ឆ្នាំង ។ ទីនេះគឺជាជាយព្រៃអមលាំង យើងអាចធ្វើដំណើរដោយរទេះគោអស់រយៈពេលមួយព្រឹកទើបទៅដល់ទ្រូងព្រៃនេះ ។ ឈើប្រណីតៗមានតំលៃដូចជា សុក្រំ ធ្នឹក នាងនួន កកោះធំៗខ្ពស់ៗ នៅក្នុងដងព្រៃដែលព័ទ្ធជុំវិញភ្នំព្រះធាតុបានចោលម្លប់ត្រឈឹងត្រឈៃធ្វើអោយទីនេះ ទទួលខ្យល់អាកាសល្អបរិសុទ្ធគ្រប់រដូវកាល បង្កើតនូវអារម្មណ៍រីករាយមនោរម្យដល់ពួកទេសចរដែលបានទៅដល់ ។

នៅក្នុងព្រៃក្បែរភ្នំនេះ គេបានប្រទះឃើញរុក្ខជាតិព្រៃភ្នំប្លែកៗជាច្រើនដូចជា រុក្ខជាតិកំរម្យ៉ាងដែលអ្នកស្រុកហៅថា "ដើមចាក់ក្រឡេក" ។ ការអោយឈ្មោះដូចនេះ ព្រោះយោងទៅតាមសភាពធម្មជាតិនៃរុក្ខជាតិនេះដែលកាលណាមានមនុស្ស ឬសត្វណាមួយទៅប៉ះដើមនេះ សូម្បីតែបន្តិចក៏រុក្ខជាតិនេះញ័ររញ្ជួយតាំងពីគល់រហូតដល់ចុងមានអាការៈដូចមនុស្សសើច ពេលណាត្រូវគេចាក់ក្រឡេកយ៉ាងនេះដែរ ។ ក្រៅពីនេះទៀត នៅតាមជើង និង ចង្កេះភ្នំយើងឃើញមានផ្ទាំងថ្មធំៗខ្ពស់ៗច្រូងច្រាងជាច្រើនដុំទ្រេតទេរទៅរកគ្នា បង្កើតបានជាប្រលោះធំៗ ហើយទេសចរទាំងឡាយដែលបានទៅដល់ទីនោះ តែងតែយករូងទាំងនោះធ្វើជាកន្លែងបរិភោគអាហារ និង ទទួលទានដំណេកស្រួបយកអាកាសធាតុត្រជាក់ និង បរិសុទ្ធ ។ នៅតាមជើងភ្នំ ផ្ទាំងថ្មដែលមានផ្ទៃរាបស្មើ និង ផ្ទៃក្រឡាធំៗ គឺជាកន្លែងដែលល្អប្រសើរសំរាប់ការបោះតង់ (Camping) ។

និយាយរួម ភ្នំព្រះធាតុ គឺជាឋានសួគ៌សំរាប់ទេសចរ និង ជាទឹកដីដែលមានសក្តានុពលសំរាប់ទេសចរណ៍គ្រប់ផ្នែកដូចជា វប្បធម៌ ប្រវត្តិសាស្ត្រ និង ទេសចរណ៍ធម្មជាតិ ។ អ្នកស្រុកនៅជិតខាងតំបន់នេះដូចជាពួកអ្នកផ្សារត្រាច ឧត្តុង្គ លង្វែក សាលាលេខ៥ តែងតែធ្វើដំណើរទៅបន់ស្រន់សុំសេចក្តីសុខព្រមទាំងទៅកំសាន្តកាយជាពិសេសពេលមានពិធីបុណ្យប្រពៃណីជាតិសំខាន់ៗដូចជា បុណ្យភ្ជុំបិណ្ឌ ចូលឆ្នាំជាដើម ។

សូមបញ្ជាក់ថា វត្ថុដ៏មានតំលៃដែលគួរអោយចាប់អារម្មណ៍នៅភ្នំព្រះធាតុ គឺលិង្គធម្មជាតិដ៏ធំកំរបានជួប, ប្រាសាទបុរាណ, បារាយណ៍ទឹកពីបុរាណ ព្រៃឈើ និង ផ្ទាំងថ្មធម្មជាតិដ៏ចំលែកបែបស្លាបក្អែងសំពៅ ។

ដូចនេះភ្នំព្រះធាតុ គឺជាទីតាំងប្រវត្តិសាស្ត្រមួយដ៏សំខាន់ ទទួលឥទ្ធិពលព្រាហ្មសាសនាដែលបង្ហាញជំនឿទំនៀមទំលាប់ ប្រពៃណីរបស់ប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរពីអតីតកាល(សម័យអង្គរ) ហើយក៏ជាទីតាំងរមណីយដ្ឋានសំរាប់ភ្ញៀវទេសចរជាតិ និង អន្តរជាតិនាពេលអនាគតផងដែរ ។

ដកស្រង់ដោយ : **កែវ យ៉ារ**

(ប្រភព : ទស្សនាវដ្តីសង្គមសាស្ត្រ-មនុស្សសាស្ត្រ ឆ្នាំទី ៣៣ លេខ ៤២)

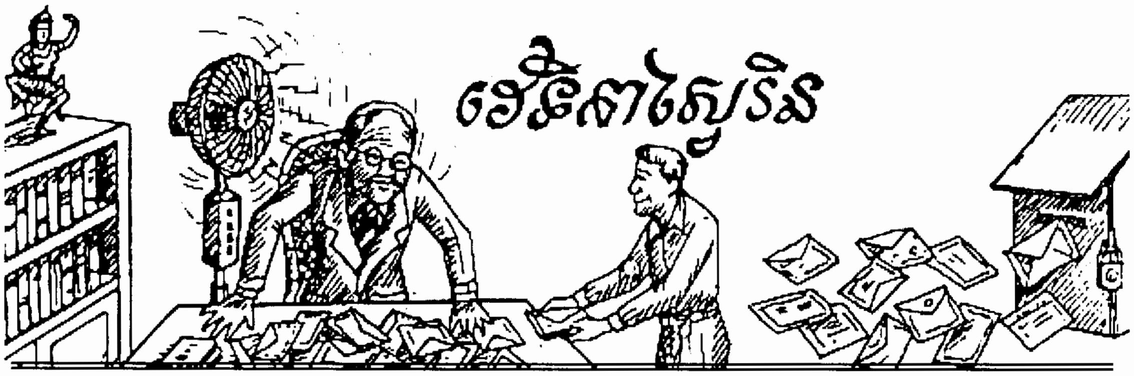

សណ្ឋាននៃកិរិយាសព្ទ

អក្សរជាគូនឹងគ្នាក្នុងវគ្គ ពាក្យយាវចេញពីពាក្យដើម រឺបែកចេញពីពាក្យដើមហៅថា កិតៈ រឺក្រិត ។ ផៅនៃពាក្យទាំងឡាយសឹងបែកចេញទៅពី ÷

- តួឯង ឧទាហរណ៍ : កើត > កំណើត, ចង់ > ចំណង់... ។
- អក្សរជាគូ ឧទាហរណ៍ : កោស > ខ្មោស, គាប > ឃ្នាប, បួស > ផ្នួស... ។

កិរិយាដែលបែកទៅជានាមហៅថា កិរិយាក្រិត ។ នាមដែលចេញពីកិរិយាហៅថា នាមក្រិត រឺហៅថាកិតនាមក៏បាន ។ កិតនាមខ្លះជាកិរិយាដាក់ជានាម ហាក់ដូចជាប្រយោគដោយប្រើអ្នក ការ សេចក្ដី ខាងដើមកិរិយា ឧទាហរណ៍ : អ្នកដើរ អ្នករែក អ្នកដេក អ្នកមក អ្នកចេះ ... ។

ចំណែកន័យពាក្យដែលជាផៅនឹងគ្នា ច្រើនសំដែងឡើងជា ÷

- អំពើ : កោស
- សកម្មភាព : ការកោស (កំណោស)
- ឧបករណ៍បំរើការងារ : ខ្មោស
- អ្នកបំពេញការងារ : អ្នកកោស(ខ្មោស)
- វត្ថុសំរេចបានពីការងារ : កំណោស...

....

សព្វថ្ងៃនេះ គេមិននិយមអនុវត្តវេយ្យាករណ៍បានទូលាយទេ គេប្រទះឃើញពាក្យបូរាណប៉ុន្មានគេអនុវត្តប៉ុណ្ណោះ ឧទាហរណ៍សំរាប់ប្រើក្នុងពាក្យសំដែងពីអ្នកបំពេញការងារ : ចាំ > ឆ្មាំ (អ្នកចាំ), ដើរ > ថ្មើរ, សូម > ស្នូម, ជួញ > ឈ្នួញ ... ។ ក្រៅពីនេះ គេនិយមយក "អ្នក" មកប្រើពាក្យដាក់ពីមុខកិរិយា ឧទាហរណ៍ : អ្នកកោស មិនមែន "ខ្មោស", អ្នកគាប មិនមែន "ឃ្នាប", អ្នកកាត់ មិនមែន "ខ្នាត់" ... ។

ម្យ៉ាងទៀត ពាក្យខ្លះហាក់បីដូចប្រើជាអ្នកធ្វើសកម្មភាពទៅជាឧបករណ៍សំរាប់ធ្វើសកម្មភាពវិញ ឧទាហរណ៍ : ឃោះ > ឃ្នោះ បើយោលទៅតាមឧទាហរណ៍ខាងលើ ហើយប្រសិនបើពាក្យ "ឃ្នោះ" មិនមែនជាពាក្យ

កើតឡើងដោយអក្សរផ្ញើជើងនោះ មិនមែនជាសន្ទានកិរិយាស័ព្ទ "គោះ" ។

ដូចនេះ ដើម្បីងាយស្រួលក្នុងការរៀនសូត្ររបស់ពលរដ្ឋយើងក៏ដូចជាជនបរទេសដែលគេចង់រៀនភាសាយើង គួរមានអនុវត្តន៍មួយទូទៅ ។ ជាក់ស្ដែងតារាងខាងក្រោមនេះ គ្រាន់តែជាក្បួនប៉ុណ្ណោះ ÷

អំពើ	សកម្មភាព	ឧបករណ៍ប្រើប្រាស់	អ្នកធ្វើសកម្មភាព	វត្ថុសំរេចបាន
កាត់	កំនាត់	ខ្នាត់	ខ្នាត់	កំណាត់
កោស	កំនោស	ខ្នោស	ខ្នោស	កំណោស
ក្បៀរ	កំនៀរ	ខ្នៀរ	ខ្នៀរ	កំនៀរ
គាប	គំនាប	ឃ្នាប	ឃ្នាប	គំនាប
ចាត់	ចំនាត់	ឆ្នាត់	ឆ្នាត់	ចំណាត់
ថៃ	តំហែ	ត្នៃ	ត្នៃ	តំហែ
ជាន់	ជំនាន់	ឈ្នាន់	ឈ្នាន់	ជំនាន់
....	....	....	....	....

លោក : ម៉ុម សុម៉ាច
បណ្ណារក្សនៅមហាវិទ្យាល័យគរុកោសល្យ

ជនណាមាន÷

- **អោជនគ្រាន់តែញ៉ាំងអោយប្រព្រឹត្តទៅ**
- **មេថុនគ្រាន់តែបន្តពូជ**
- **វាចាសំរាប់តែពោលពាក្យសម្ជះ**

ជននោះ ឈ្មោះកន្លងផុតនូវឧបសគ្គដ៏លំបាកបានហើយ ។

ស្រីហិតោបទេសភាគទី ៤

អំនានខុសពីសំនេរ

I. អំនានពាក្យខ្មែរដែលយកពីពាក្យបាលីសំស្ក្រឹតមកប្រើ

ចំពោះព្យញ្ជនៈ អឃោសៈ (ពួក អ) កាលណាផ្សំជាមួយស្រៈ "េ" (អេ) ត្រូវអានជាសំលេងស្រៈ "ែ" (អែ) ។ អំនានបែបនេះ គឺជាទំលាប់របស់បុព្វបុរសយើងតាំងពីយូរមកហើយ ។ រីឯវចនានុក្រមខ្មែរយើង ក៏បានណែនាំអោយអានចេញជាសំលេងស្រៈ "ែ" នូវពាក្យមួយចំនួនដែរ ។ នៅក្នុងសៀវភៅកំនាព្យខ្មែរភាគ១ បោះពុម្ពឆ្នាំ ១៩៨៤ របស់ក្រសួងអប់រំបានធ្វើកំនត់សំគាល់ថា :

ចំពោះពាក្យក្លាយពីបាលី សំស្ក្រឹត ដែលសរសេរជាមួយតួអេ (េ-) មានសូរជាអែ (ែ-) ក្នុងករណីប្រកបនឹង ត, ធ, ព, ល ។

ឧទាហរណ៍:

- ហេតុ អានថា ហែត
- ខេត្ត អានថា ខែត
- ចេត្រ អានថា ចែត
- អចេលក៏ អានថា អចែល
- បដិសេធន៏ អានថា បដិសែត
- ....

ប៉ុន្តែតាមកំនត់សំគាល់របស់ខ្ញុំដែលមាននៅក្នុងវចនានុក្រមខ្មែរ ឃើញមានច្រើនជាងកំនត់សំគាល់ក្នុងសៀវភៅកំនាព្យខ្មែរ ។

ខ្ញុំសូមដកស្រង់យកពាក្យទាំងនោះមួយចំនួនមកបង្ហាញជូន :

កេសរ (អានថា : កែ ស) ន. (សំ.បា) លំអងផ្កា កេសរផ្កា ។ សំនុំរោមវែង១ត្រង់កសត្វចតុប្បាទ មានសីហជាដើម ។

កេណ្ឌ (អានថា : កែន) កិ. បង្គាប់, កំនត់, សំគាល់, ទាយកំនត់ទុក ។

ចេស្តា (អានថា : ចែស ស្តា) ន. (សំ) សេចក្តីខ្មីឃ្មាត, សង្វាត, ប្រឹងប្រែង, ដំនើរតាំងចិត្តប្រុងនឹងធ្វើដំនើរកំរើកអវយវៈតូចធំ មានលើកដៃជើង រឺងាកបែរជាដើម ។ ការសំដែងឫកពារអោយឃើញតេជៈអំនាច, ការប្រើអំនាច, បញ្ចេញតេជៈ ។ ព្រះចេស្តា គឺតេជៈអំនាចនៃព្រះមហាក្សត្រ ។

តេជ (អានថា : ដែច) ន. អំនាច, អានុភាព, កំលាំង, កំដៅភ្លើង... ។ ព្រះតេជគុណ (ន) គុណនៃអំនាច រឺអំនាច និង គុណ, និមន្តព្រះតេជគុណឆាន់! ។

សេក (អានថា : សែក) ន. (សំ.បា សេក) ការស្រោចទឹក, ការប្រោះព្រំ, ការជជុះរលាស់ ។ ខ្មែរប្រើជា កិ. សំដៅសេចក្តីថា "សូត្រមន្តអាគម ប្រសិទ្ធិអោយពូកែ" ។

សេព (អានថា : សែប) កិ. (សំ.បា សេវ, វ > ព) នៅអាស្រ័យ, អាស្រ័យនៅ, រាប់រក, រាប់រកយកជាគ្នា, គប់រក, ប្រព្រឹត្ត, ប្រតិបត្តិ, ប្រើប្រាស់, បរិភោគ, ផឹក, រួមបវេណី ។ សេពសុរា ផឹកស្រា ។

ស្នេហា (អានថា : ស្នែហា) ន.រឺ គុ. (សំ. ស្នេហ, បា. សិនេហៈ រឺជាស្នេហា ដូចសំ.ដែរ) សេចក្តីស្រលាញ់

ស្និទ្ធ, សេចក្តីស្រលាញ់ជាប់ចិត្ត ស្អិតដូចជ័រ ។

សង្ខេប (អានថា : សង់ខែប) ន. (សំ.បា សំក្សេប) សេចក្តីបំព្រួញ, សេចក្តីយ៉ : និយាយដោយសង្ខេប ។ ខ្មែរប្រើជា កិ. ក៏មាន "បំព្រួញ" : រឿងសង្ខេប ។

អភិសេក (អានថា : អភិសែក) ន. (បា) ការស្រោចទឹកក្លស់ទឹកស័ង្ខ (លើព្រះសិរ្សលោកមានបុញ្ញ-ភិនិហារ) សន្មតអោយរឿងពេញទីជាក្សត្រីយ៍ទ្រង់រាជ ។ ការប្រោះព្រំបាចសាចគ្រឿងគន្ធពិដោរថ្វាយពរ ថ្វាយជ័យចំពោះព្រះពុទ្ធរូបដែលកសាងថ្មី ក៏ហៅថាអភិសេកដែរ ។ បុណ្យពុទ្ធាភិសេក ។

II. ពាក្យខ្លះសរសេរនឹងស្រៈ " ុ " (អុ) ប្រកបនឹង "រ"

ស្រៈ " ុ " អាចប្តូរសូរជាស្រៈ " ោ "

ព្យញ្ជនៈ "រ" ប្រកបអាចប្តូរសូរជាព្យញ្ជនៈ "ល"

__ដូចជាពាក្យ:__

- កណ្តុរ អានថា កណ្តុល រឺកណ្តោ
- ខ្ទុរ អានថា ខ្ទុល រឺខ្ទោ
- ឆ្នាំកុរ អានថា ឆ្នាំកុល រឺឆ្នាំកោ
- សំបុរ អានថា សំបុល រឺសំបោ
- បង្គុរ អានថា បង្គុល រឺបង្គោ
- ....

អំនាន និង សំនេរយ៉ាងនេះ ប្រហែលជាយកតាមលំនាំវេយ្យាករណ៍បាលី ព្រោះពាក្យបាលីក្នុងករណីខ្លះតំរូវអោយផ្លាស់ប្តូរស្រៈ ផ្លាស់ប្តូរព្យញ្ជនៈ តាមរបៀបវេយ្យាករណ៍បាលី ។

__ឧទាហរណ៍:__ - ផ្លាស់ស្រៈ " ុ " ជាស្រៈ " ោ "
- ផ្លាស់ព្យញ្ជនៈ "រ" ជាព្យញ្ជនៈ "ល"
- ផ្លាស់ព្យញ្ជនៈ "វ" ជាព្យញ្ជនៈ "ព" (វិសាខបូជា ជាពិសាខបូជា, វិបាក ជា ពិបាក....)
- ផ្លាស់ព្យញ្ជនៈ "ឆ" ជាព្យញ្ជនៈ "ស" (ឆវៈ ប្រែថា : ខ្មោចស្រស់ ដូចគ្នា ...) ។

ម្យ៉ាងទៀតពាក្យខ្លះ ស្រៈ " ិ " (អិ) មានសូរជាស្រៈ " េ " (អេ)

__ដូចជាពាក្យ:__

- មិគសិរ អានថា មិគសេរ (ខែមិគសិរ) ។
- រណសិរ្ស អានថា រណសេ (រណសិរ្សសាមគ្គីសង្គ្រោះជាតិ) ។
- សិរ អានថា សេ (ក្បាល, សិរមាន់, ផ្កាសិរមាន់) ។
- ទឹកក្សិរ អានថា ទឹកក្សេរ (ទឹកដោះស្រស់) ។

លោក : **អ៊ុយ សុន**

នាយកសាលាបឋមសិក្សាព្រែកកំពឹស

តើលោកគ្រូ អ្នកគ្រូដឹងដែរឬទេ ?

ហេតុដូចម្ដេច ? បានជាយើង ត្រូវការ សន្តិភាព

- **ពីព្រោះ** សង្គ្រាមសំលាប់មនុស្ស មិនមែនតែកងទ័ពទេ ។ អ្នករងគ្រោះភាគច្រើនជាប្រជាជនស៊ីវិល ជាកុមារ ជាស្ត្រីមាតាផងដែរ ។
- **ពីព្រោះ** សង្គ្រាមបានបន្សល់ទុកនូវជនពិការ កុមារកំព្រា ស្ត្រីមេម៉ាយ ដែលជាបន្ទុកធ្ងន់ធ្ងរដល់សង្គមជាតិ ។
- **ពីព្រោះ** សង្គ្រាមបំផ្លាញបរិក្ខារផ្សេងៗ មានផ្លូវថ្នល់ សាលារៀន មន្ទីរពេទ្យ ផ្ទះសំបែង... ។
- **ពីព្រោះ** សង្គ្រាមបំផ្លាញសេដ្ឋកិច្ចរបស់ប្រទេសជាតិនានា ។ គេលែងអាចផលិតអ្វីបានទៀតហើយ គេខំប្រឹងត្រដររស់តែប៉ុណ្ណោះ ។
- **ពីព្រោះ** សង្គ្រាមត្រូវការចំណាយច្រើនណាស់ ។ រដ្ឋអស់លទ្ធភាពថវិកា ក្នុងការបំរើផលប្រយោជន៍ប្រជាជន ដូចជាសុខាភិបាល អប់រំ អភិវឌ្ឍន៍... ។
- **ពីព្រោះ** សង្គ្រាមបានបន្សល់ស្លាកស្នាមក្នុងខួរក្បាល និង បេះដូង ។ មនុស្សដែលបានរងនូវអំពើហិង្សា ឬបានឃើញផ្ទាល់នូវទារុណកម្ម ឬការកាប់សំលាប់ផ្សេងៗ បានត្រូវរបួស និង ដំបៅផ្លូវចិត្តយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ ហើយបើគេពុំបានធ្វើជាកម្មវត្ថុនៃការព្យាបាលពិសេសៗទេនោះ វាអាចធ្លាក់ចូលទៅក្នុងអំពើហិង្សាយ៉ាងឆាប់រហ័ស ។

សិល្បៈរបាំខ្មែរ

ដោយលោក : **យស់ អ៊ាង**

របាំក្បាច់បុរាណខ្មែរ "របាំព្រះរាជទ្រព្យ" ត្រូវបានអង្គការយូណេស្កូប្រកាសទទួលស្គាល់ជាសម្បត្តិបេតិកភណ្ឌវប្បធម៌អរូបីយនៃមនុស្សជាតិ កាលពីថ្ងៃទី ៧ ខែ វិច្ឆិកា ឆ្នាំ ២០០៣ ។ បន្ទាប់ពីការបញ្ចូលរមណីយដ្ឋានប្រវត្តិសាស្ត្រអង្គរទៅក្នុងបញ្ជីបេតិកភណ្ឌពិភពលោកនៅឆ្នាំ ១៩៩២ រួចមក របាំក្បាច់បុរាណខ្មែរក៏បានក្លាយជាផ្នែកមួយនៃបេតិកភណ្ឌរបស់មនុស្សជាតិផងដែរ ។

របាំក្បាច់បុរាណខ្មែរ គឺជាកេរមរតកដែលមានអាយុកាលជាងមួយពាន់ឆ្នាំមកហើយ របាំនេះបានផ្សារភ្ជាប់ខ្លួននឹងព្រះរាជវាំងខ្មែរ ធ្លាប់បានទទួលរងនូវការលំបាកលំបិនទាំងឡាយនៃប្រវត្តិសាស្ត្រ ដែលពេលខ្លះសឹងតែរលាយបាត់បង់ ។ តែជានិច្ចកាល របាំព្រះរាជទ្រព្យត្រូវបានកកើតឡើងវិញ ម្យ៉ាងដោយទោះជានៅពេលព្រះមហាក្សត្រផ្លាស់ប្តូររាជធានីក៏ដោយក៏ក្រុមល្ខោនហ្លួងតាមដង្ហែរព្រះអង្គជាប់ជានិច្ច និង ម្យ៉ាងទៀតស្ត្រីក្មេងៗនៅតែចង់ចូលហាត់រាំ ដើម្បីបំរើក្នុងសិល្បៈដ៏ល្អត្រកាលគ្មានអ្វីប្រដូចបាននោះ ។

របាំក្បាច់បុរាណខ្មែរល្អស្រស់ប្លែកខ្លាំងណាស់ មិនអាចច្រឡំទៅនឹងរបាំដទៃទៀតបានឡើយ ។ របាំនេះមិនឈមទៅរកការរាំរួចផុតពីច្បាប់ទំនាញផែនដីដូចរបាំបាឡេនៃបច្ចឹមប្រទេស មិនបណ្តុះនូវទស្សនៈវិជ្ជាដែលមនុស្សទូទៅយល់មិនបានដូចរបាំឥណ្ឌា មិនបង្កើតស្នូរខ្ទរខ្ទារ និង ការភ័យខ្លាចដូចរបាំនៅកោះជ្វានោះឡើយ ។

ក្នុងប្រពៃណីខ្មែរ នាដ្យការីសំដែងចេញនូវឥរិយាបថទំនាក់ទំនងគ្នាជាបន្តបន្ទាប់យ៉ាងសមឥតខ្ចោះទៅតាមក្បួនរបាំពុំមានលេចចេញជារូបភាពប៉ះទង្គិច កញ្ឆក់កញ្ឆែង តែពុំមានន័យថា គ្មានការដក់ចិត្តដិតអារម្មណ៍ខ្លាំងក្នុងការទស្សនាឡើយ ។ កាយវិការទាំងឡាយត្រូវបានកំណត់ច្បាស់លាស់ទៅតាមសំលេងភ្លេង បង្កើតបាននូវការបង្ហួសកាយវិការខ្លះៗយ៉ាងទន់ភ្លន់ដែលមើលសឹងតែមិនដឹង ។ លោក George Grolier បានសរសើរកាយវិការទាំងនេះថា : "សមទំរាំនឹងមើលឃើញ នឹងស្ងើចស្ងប់ស្ងែង នឹងសោកស្តាយដែលកន្លងផុតទៅហើយ" ។

គេបានធ្វើការកត់សំគាល់សំខាន់ណាស់ទៅលើចំណុចលំអិតទាំងឡាយ ដែលគេមិនអាចមិនយកចិត្តទុកដាក់បានឡើយ ។ ពេលនេះត្រូវកាច់លើកចុងម្រាមជើង ពេលនេះត្រូវរាំកាច់បំភ្លាត់កែងដៃ ពេលនោះទៀតត្រូវរាំយកស្ថានភាពម្រាមដៃ បាតដៃអោយបានត្រឹមត្រូវទៅតាមក្បួនច្បាប់ដែលបានផ្ទេរពីជំនាន់មួយទៅជំនាន់មួយ តាំងពីយូរលង់ណាស់មកហើយ ។គ្រាន់តែក្បាច់បាតដៃ គេបានស្រង់ឃើញមានជាងមួយរយក្បាច់ ហើយគេឮថាក្បាច់បាតដៃទាំងអស់មានរហូតដល់បួនពាន់ប្រាំរយ(៤៥០០) ក្បាច់ឯណោះ ។ ក្បាច់ទាំងនេះ មិនមានតំលៃត្រឹមតែសោភ័ណប៉ុណ្ណោះទេ ។ ក្បាច់នីមួយៗប្រៀបដូចពាក្យសំដីនៃឃ្លាប្រយោគរបស់តួខ្លួនទាំងមូលងាយស្រួលយល់បែបដូចល្ខោនកាយវិការបន្តិច តែមិនមែនបែបបិទជិតឈឹងនោះឡើយ ។ នេះហើយជាតំលៃសកលនៃរបាំក្បាច់បុរាណខ្មែរ ។ លោក Rodin សិល្បករចំលាក់ដ៏ល្បីល្បាញបានពោលថា : "នាដ្យការីខ្មែរ បានផ្តល់អោយយើងនូវអ្វីទាំងអស់ដែលមាននៅសម័យបុរាណ សម័យបុរាណរបស់គេដែលគឺជារបស់យើង... ។ គេមិនអាចដែលឃើញធម្មជាតិមនុស្សឈានបានដល់សុក្រឹតភាពបែបនេះណាស់ គឺមានតែនាដ្យការីខ្មែរ និង ក្រិចប៉ុណ្ណោះ" ។

ការប្រកាសទទួលស្គាល់ស្នាដៃខ្មែរនេះ ជាការទទួលស្គាល់ជាអន្តរជាតិដ៏ថ្លៃថ្លាបំផុតនូវអ្វីដែលជាស្នាដៃដ៏អស្ចារ្យរបស់ខ្មែរយើង និង ចាត់ទុកថាសមិទ្ធផលពេលនេះ ជាមោទនភាពដ៏មហិមាសំរាប់ប្រជាពលរដ្ឋកម្ពុជាទូទាំងប្រទេស ។ កិត្តិយសដែលទទួលបាននាពេលនេះ គឺជាសិល្បៈតំណាងនូវចក្រភពខ្មែរបុរាណរបស់យើង ។

ចនិកាថ្មី ស្ត្រី និង សុខភាពផ្លូវចិត្ត

១. តើសុខភាពផ្លូវចិត្តបណ្តាលមកពីអ្វី ?

ព្រឹត្តិការណ៍ជាប្រវត្តិសាស្ត្រដ៏ជូរចត់កន្លងមក និង ជីវភាពរស់នៅជាប្រចាំក្នុងភាពក្រីក្រ នាពេលបច្ចុប្បន្ន ដែលប្រជាពលរដ្ឋខ្មែរបានជួបការលំបាកគ្រប់បែបយ៉ាង ធ្វើអោយប៉ះពាល់យ៉ាងខ្លាំងទៅលើសុខភាពផ្លូវចិត្ត ។ ការទទួលរងគ្រោះដោយប៉ះទង្គិចផ្លូវចិត្តយ៉ាងធ្ងន់ធ្ងរ និង ជាប្រចាំកន្លងមកនេះ បណ្តាលអោយប្រជាពលរដ្ឋរងនូវជំងឺបាក់ស្បាតទាំងស្មារតី ទាំងផ្លូវកាយ និង ផ្លូវចិត្ត ។

២. តើជំងឺផ្លូវចិត្តមានផលវិបាកដូចម្តេចខ្លះ ?

ជំងឺផ្លូវចិត្តនៅប្រទេសកម្ពុជា ត្រូវបានរំពឹងទុកថា ជាឧបសគ្គនៃកិច្ចការអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ ។

តាមការស្រាវជ្រាវនៅកម្ពុជា អត្រានៃជំងឺផ្លូវចិត្តដោយរាប់ទាំងករណីស្រាល មធ្យម និង ធ្ងន់ធ្ងរ មានកំរិតខ្ពស់ជាងប្រទេសនានាក្នុងតំបន់ ។ ចំនួនអ្នកជំងឺបានកើនឡើងជាលំដាប់ពីមួយឆ្នាំទៅមួយឆ្នាំ ។ នេះគឺបណ្តាលមកពីកង្វះខាតផ្នែកមធ្យោបាយសំរាប់ព្យាបាល និង ផលប៉ះពាល់ពីមនុស្សជំនាន់មុនដែលធ្លាប់មានជំងឺផ្លូវចិត្តរ៉ាំរ៉ៃផង និង ពីភាពក្រីក្រផង ។ ក្នុងករណីនេះ មានអ្នកជំងឺជាច្រើនដែលបានមកព្យាបាលនៅមន្ទីរពេទ្យដោយសារមានបញ្ហាទ្រុឌទ្រោម អន់ថយនូវសមត្ថភាពការងារ *(Functional impairment)* និង មានការលំបាកក្នុងការសំរបសំរួលខ្លួនរស់នៅក្នុងសង្គមជាមួយអ្នកដទៃ ។ ម្យ៉ាងទៀត ដោយអ្នកជំងឺមានអត្តចរិតមិនអាចសំរបសំរួលទៅតាមបរិយាកាស សង្គម និង គ្រួសារ ។

ឪពុកម្តាយដែលមានជំងឺធ្លាក់ទឹកចិត្ត រឺមានចរិតសង្ស័យមិនទុកចិត្តអ្នកដទៃ រឺមានការធុញថប់ ព្រួយបារម្ភមិនឈប់ឈរ ធ្វើអោយមានការប៉ះពាល់ទៅលើកូនរបស់ខ្លួន តាមរយៈឥរិយាបថ និង អាកប្បកិរិយាមិនសមស្រប និង កង្វះខាតការថ្នាក់ថ្នម ថែរក្សាបីបាច់ ផ្តល់គំរូ និង ការគាំទ្រលើកទឹកចិត្តដល់កូន ។ មូលហេតុនេះ បានធ្វើអោយក្មេងជំទង់ៗជាច្រើនដែលរស់នៅជាមួយឪពុកម្តាយ មានជំងឺធ្លាក់ទឹកចិត្តក្លាយជាអ្នកខិលខូច រហូតដល់ប្រើប្រាស់គ្រឿងញៀនទៀតផង ។ ជំងឺផ្លូវចិត្តនាំមកនូវការថយចុះនៃសមត្ថភាពពិចារណា និង សមត្ថភាពផលិត *(Reducing productivity)* ។ ជំងឺផ្លូវចិត្តនាំមកនូវភាពក្រីក្រៗនាំមកនូវរបៀបរបបរស់នៅប្រកបដោយបញ្ហាស្មុគស្មាញដែលជះឥទ្ធិពលអាក្រក់ដល់សង្គម ។ ចុងបញ្ចប់របស់ជំងឺធ្លាក់ទឹកចិត្ត បានកើតឡើងនូវ "វដ្តគ្រោះថ្នាក់"មួយ *(Vicious cycle)* ។

៣. តើស្ត្រីកម្ពុជាជួបប្រទះសុខភាពផ្លូវចិត្តយ៉ាងណាខ្លះ ?

ក្នុងមជ្ឈដ្ឋានស្ត្រីកម្ពុជា លក្ខណៈពិសេសនៃសុខភាពផ្លូវចិត្ត គឺផ្សារភ្ជាប់ទៅនឹងប្រពៃណីទំនៀមទំលាប់ និង វប្បធម៌ខ្មែរ ។ ក្នុងប្រពៃណីខ្មែរ ស្ត្រីជាទ្រនាប់ក្នុងចន្លោះគ្រួសារ ។ ច្បាប់ស្រី បានប្រៀនប្រដៅស្ត្រីអោយក្លាយជា

អ្នកគ្រប់គ្រងបញ្ហា "*Stress manager*" ។ ស្ត្រីត្រូវចេះរក្សាភាពស្ងៀមស្ងាត់ អំណត់ ព្យាយាម អត់ធ្មត់គ្រប់បែបយ៉ាង ដើម្បីផ្តល់សុភមង្គលក្នុងគ្រួសារ ។ មានគ្រួសារជាច្រើនដែលជួបប្រទះភាពក្រីក្រ ធ្វើអោយស្ត្រីទទួលរងនូវអំពើហិង្សាជាប្រចាំ ។ លើសពីនេះទៀត ស្ត្រីមានតួនាទីក្នុងការចិញ្ចឹមបីបាច់ និង អប់រំកូនចៅផ្ទាល់របស់ខ្លួន ។ ភារកិច្ចដ៏ច្រើននេះ ធ្វើអោយស្ត្រីជួបការលំបាក និង ជួបបញ្ហាស្មុគស្មាញជាច្រើនរហូតប៉ះពាល់ដល់សុខភាពផ្លូវចិត្ត ។ បញ្ហា សុខភាពផ្លូវចិត្តរបស់ម្តាយអាចបន្សល់ទុកដល់កូនទៀតផង ។

បច្ចុប្បន្នស្រីវ័យក្មេងជាច្រើន ត្រូវបានជួញដូរអោយបនពេស្យាចារ ហើយត្រូវបង្ខំអោយបំរើផ្លូវភេទជាមួយភ្ញៀវក្នុងមួយថ្ងៃៗជាច្រើននាក់ ។ ស្ត្រីទាំងនោះ តែងតែទទួលរងនូវការធ្វើបាបទាំងផ្លូវកាយ ទាំងផ្លូវចិត្តពីសំណាក់មេបន និង ភ្ញៀវ ហើយតែងតែបង្ខំចិត្តបញ្ចេញភាពរាក់ទាក់ទៅរកភ្ញៀវដោយក្តីអស់សង្ឃឹម និង ធ្លាក់ទឹកចិត្ត ក្នុងន័យអង្វរសុំក្តីមេត្តា ករុណាចំពោះពួកខ្លួន ។ ក្នុងចំណោមស្ត្រីដែលបំរើការងារផ្លូវភេទ គេសង្កេតឃើញមានភាពមិនសូវរវល់នឹងខ្លួនឯង ដោយគ្មានការប្រុងប្រយ័ត្នថា នឹងមានអ្វីកើតឡើងចំពោះអនាគតរបស់ខ្លួន ។

ក្នុងរឿងព្រេងខ្មែរ នាងបណ្តាចារបានក្លាយជាវិកលចរិតដោយសារតែប្តីនាងត្រូវពស់ចឹកស្លាប់ កូនទាំងពីរមួយត្រូវសត្វខ្លែងឆក់យកទៅ និង មួយទៀតត្រូវលង់ទឹកស្លាប់ ។ ប៉ុន្តែសព្វថ្ងៃស្ត្រីក្លាយជាវិកលចរិត រឺធ្លាក់ទឹកចិត្តដោយសារតែប្តីបោះបង់ចោល មិនយកចិត្តទុកដាក់ រឺប្រើអំពើហិង្សាធ្វើបាបខ្លួន ។ ចុងបញ្ចប់ វិការភាពក៏កើតមានដែលជាផលវិបាកនៃជំងឺផ្លូវចិត្ត ហើយវិការភាពនេះ ធ្វើអោយគេមិនអាចរក្សាភាពជាទ្រនាប់នៃគ្រួសារបាន ក្នុងការដោះស្រាយបញ្ហាស្មុគស្មាញ និង ជាអ្នកគ្រប់គ្រងបញ្ហាក្នុងគ្រួសារ ។

ដើម្បីដោះស្រាយបញ្ហាសុខភាពផ្លូវចិត្ត គេសង្កេតឃើញស្ត្រីវ័យចាស់ និង វ័យក្មេងជាច្រើនតែងចាកចេញពីក្រុមគ្រួសាររៀងៗខ្លួន ទៅរស់នៅទីវត្តអារាមបួសជាដូនជី ដើម្បីស្វែងរកភាពស្ងប់ស្ងាត់ បញ្ចៀសបញ្ហាស្មុគស្មាញ និង បញ្ហាសុខភាពផ្លូវចិត្ត និង បង្កើតនូវភពមួយគ្មានទុក្ខ ដោយខិតខំរៀនសូត្រធម៌ ធ្វើវិបស្សនា ប្រតិបត្តិតាមការប្រៀនប្រដៅរបស់ព្រះពុទ្ធ ។

ដូចនេះ ការអប់រំគួរផ្តោតទៅលើការបង្កើនសមត្ថភាពស្ត្រីអោយមានកំរិតយល់ដឹងខ្ពស់ ដើម្បីចេះវិភាគពិចារណារកវិធីទប់ទល់នឹងបញ្ហាស្មុគស្មាញគ្រប់ប្រភេទក្នុងគ្រួសារ និង ក្នុងសង្គម ។ ការព្យាបាលសុខភាពផ្លូវចិត្តគួរតែមានកម្មវិធីពិសេសសំរាប់ស្ត្រីជំទង់ និង ស្ត្រីពេញវ័យ ។ ដោយឡែកសង្គមខ្មែរ គួរតែដូរទស្សនៈ និង ផ្តល់តំលៃចំពោះស្ត្រីដែលពីមុនប្រៀបនឹងក្រណាត់សទៅជា "រតនៈសម្បត្តិរបស់ជាតិ" ។

លោកជំទាវ : **ហួរ សុី**

ជំងឺផ្លូវចិត្ត នាំមកនូវភាពក្រីក្រ
ភាពក្រីក្រ នាំមកនូវភាពស្មុគស្មាញក្នុងជីវភាពរស់នៅ
ដែលជាឧបសគ្គនៃកិច្ចអភិវឌ្ឍប្រទេសជាតិ ។

សន្និសីទលើកទី ២ ស្តីពីយេនឌ័រ និង អភិវឌ្ឍន៍នៅកម្ពុជា (១៨-០៩-២០០២)

ភាពសុខដុមក្នុងគ្រួសារ

បកប្រែពី : Comment se faire des amis

តើស្វាមី-ភរិយាម្នាក់ៗ អាចឆ្លើយតបជាវិជ្ជមាននឹងសំណួរខាងក្រោមនេះ ដែលពាក់ព័ន្ធនឹងសុជីវធម៌ ដើម្បីបង្កើតភាពសុខដុមក្នុងគ្រួសារបានឬទេ ?

លោកប្រុសជាស្វាមី

១- ស្វាមីគួរចេះផ្តាប់ផ្តុនភរិយាម្តងម្កាលឬទេ?ដោយជូនបាច់ផ្កា?ដោយរៀបចំខួបកំណើតរបស់ភរិយាឬខួបអាពាហ៍ពិពាហ៍?

២- ស្វាមីគួរប្រុងប្រយ័ត្នដោយមិននិយាយទិតៀនភរិយាចំពោះមុខអ្នកដទៃឬទេ ?

៣- ស្វាមីគួរផ្តល់ថវិកាមួយចំនួនចំពោះភរិយា សំរាប់ចំណាយផ្ទាល់ខ្លួនដាច់ដោយឡែកឬទេ ?

៤- ស្វាមីគួរស្វែងយល់ និង ចែករំលែកកង្វល់របស់ភរិយាដែលហត់នឿយនឹងការងារ ឬមួម៉ៅនឹងបញ្ហាអ្វីមួយឬទេ ?

៥- ស្វាមីគួរបែងចែកពេលលំហែរបស់ខ្លួនយ៉ាងតិចពាក់កណ្តាលសំរាប់ភរិយាឬទេ ?

៦- ស្វាមីគួរចេះលើកសរសើរក្នុងផលប្រយោជន៍របស់ភរិយា អំពីការប៉ិនប្រសប់របស់នាងក្នុងការធ្វើម្ហូប ក្នុងការរៀបចំផ្ទះសំបែង ក្នុងការចិញ្ចឹមថែរក្សាកូន ដោយនិយាយប្រៀបធៀបថា "ពូកែជាងម្តាយក្មេកទៀត" ឬទេ ?

៧- ស្វាមីគួរចេះបង្ហាញពីការយកចិត្តទុកដាក់របស់ខ្លួន ចំពោះជីវភាពជាបញ្ញវ័ន្ត ជានយោបាយរបស់ភរិយាឬទេ ?

៨- ស្វាមីគួរអនុញ្ញាតអោយភរិយារាំជាមួយបុរសដទៃដោយមិនបង្ហាញពីការប្រច័ណ្ឌឬទេ ?

៩- គ្រប់កាលៈទេសៈស្វាមីត្រូវចេះលើកទឹកចិត្ត និង បង្ហាញអំពីការចាប់អារម្មណ៍របស់ខ្លួនចំពោះភរិយាឬទេ ?

១០-ស្វាមីគួរចេះនិយាយអរគុណចំពោះភរិយា អំពីកិច្ចការតូចតាចដែលនាងបានជួយដូចជាការហុចនេះ ការហុចនោះជាដើមឬទេ ?

លោកស្រីជាភរិយា

១- ភរិយាគួរកុំចាត់ចែង ឬជ្រៀតជ្រែកកិច្ចការរបស់ស្វាមីឬទេ ? ប៉ុន្តែភរិយាអាចជូនជាការសង្កេត អំពីសហការី អំពីលេខាធិការិនី អំពីការត្រឡប់មកផ្ទះវិញយឺតម្តងម្កាលរបស់ស្វាមី ។

២- ភរិយាគួរប្រឹងប្រែងអោយអស់លទ្ធភាព ដើម្បីបង្កើតនូវភាពរីករាយក្នុងផ្ទះឬទេ ?

៣- ភរិយាគួរចេះផ្លាស់ប្តូរមុខម្ហូបដោយមិនអាចអោយស្វាមីដឹងមុន ឬទាយត្រូវថា "ថ្ងៃនេះនាងធ្វើម្ហូបអ្វី" ឬទេ ?

៤- ភរិយាគួរចេះស្វែងយល់ពីកិច្ចការរបស់ស្វាមី ក្នុងន័យជួយជាមតិយោបល់ដោយឈ្លាសវៃបំផុតឬទេ ?

៥- ភរិយាគួរបង្ហាញសេចក្តីក្លាហានក្នុងការជួយស្វាមី ចំពោះបរាជ័យក្នុងការងាររបស់គាត់ដោយមិនបន្ទោស(ពីកំហុស ឬការភ័ន្តច្រឡំ) ឬមិនប្រៀបធៀបស្វាមីជាមួយមិត្តភក្តិដែលទទួលបានជោគជ័យក្នុងមុខរបរជាងឬទេ ?

៦- ភរិយាគួរដឹងទុក្ខធុរៈក្រុមគ្រួសាររបស់ស្វាមីអោយដូចក្រុមគ្រួសាររបស់ខ្លួនឬទេ ?

៧- ភរិយាគួរចេះរៀបចំតុបតែងផ្ទះសំបែងទៅតាមចំណង់ចំណូលចិត្តរបស់ស្វាមីឬទេ ?

៨- ភរិយាគួរចេះរក្សាភាពនឹងនំ ដោយមិនបញ្ចេញយោបល់គ្មានប្រយោជន៍ ឬនិយាយអ្វីមិនបានការ ដើម្បីរក្សាភាពរីករាយក្នុងគ្រួសារឬទេ ?

៩- ភរិយាគួរចេះលេងកីឡាអ្វីដែលស្វាមីចូលចិត្ត ដើម្បីអាចចូលរួមលេងជាមួយស្វាមីក្នុងករណីចាំបាច់ឬទេ ?

១០-ភរិយាគួរស្វែងយល់ព្រឹត្តិការណ៍ជាតិ ជីវភាពសង្គមដើម្បីអាចផ្លាស់ប្តូរយោបល់ជាមួយស្វាមី អំពីទស្សនៈជាបញ្ញវ័ន្តឬទេ?

អគារសាធារណៈ
សាងសង់ក្នុងសម័យអាណានិគម

ប៉ុស្តិ៍ប្រៃសណីយ៍ សាងសង់ក្នុងឆ្នាំ ១៩២០ ត្រូវបានជួសជុលពង្រីក នៅឆ្នាំ ១៩៣១ និងជួសជុលលាបពណ៌សជាថ្មីនៅឆ្នាំ ១៩៩១ ។

ប៉មនាឡិកា (ហាវីសេវាកំពង់ផែ) ស្ថិតនៅខាងកើតវត្តភ្នំ ។